

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ ΑΘΗΝΩΝ

C. IULII CAESARIS
COMMENTARII
DE BELLO CIVILI

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1947

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

C. IULII CAESARIS
COMMENTARII DE BELLO CIVILI
(ΕΚΛΟΓΑΙ)

17187

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ ΑΘΗΝΩΝ

C. IULII CAESARIS

Απομνημονεύματα
COMMENTARII

περί τῆς ἑμφύλιου πόλεως
DE BELLO CIVILI

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1947

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

I. ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Ὁ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ (C. Iulius Caesar) ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ τῇ 13 τοῦ Κοϊντιλίου μηνός, τοῦ κατόπιν ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθέντος Ἰουλίου, τοῦ ἔτους 100 π. Χ. καὶ ἀπέθανε δολοφονηθεὶς κατὰ τὰς εἰδούς τοῦ Μαρτίου (τῇ 15 Μαρτίου) τοῦ ἔτους 44 π.Χ.

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Σύλλα καὶ τὴν ἦταν τῆς μερίδος τοῦ Μαρτίου (83-82 π. Χ.) ἐκινδύνευσε, διότι ἦτο ἐκ τῆς μητρὸς Αὐρηλίας στενὸς συγγενῆς τοῦ τελευταίου. Καὶ ἀνῆκε μὲν εἰς ἀριστοκρατικώτατον γένος, διότι ἀνήγεν αὐτὸ εἰς τὸν μυθικὸν Ἰουλον (Ἀσκάνιον), τὸν υἱὸν τοῦ Αἰνείου, ἀλλ' ὅμως ἠγεῖτο τοῦ δημοτικοῦ κόμματος.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 80 π. Χ., ἄγων ἡλικίαν 20 ἐτῶν, ἐστράτευσε εἰς τὴν Ἀσίαν, συγχρόνως δὲ ἤρρισε τὸ πολιτικὸν καὶ δητορικὸν αὐτοῦ στάδιον. Ἦτο καὶ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐντριβέστατος, τοσοῦτον δὲ οἰκείως εἶχε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε καὶ ἀποθνήσκων, ὅτε εἶδε τὸν Βροῦτον μετὰξὺ τῶν συνωμοτῶν πλήττοντα αὐτόν, ἐπεφώνησεν ἑλληνιστὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «Καὶ σύ, τέκνον Βροῦτε!» Εἶχε διδασκάλους ἐν Ῥώμῃ μὲν τὸν Μάρκον Ἀντώνιον Γνίφωνα, ἐπιφανῆ ἐκ Γαλατίας δῆτορα καὶ γραμματικόν, ἐν Ῥόδῳ δὲ (τῷ 76-75 π. Χ.), ὅπου κατόπιν ἐπορεύθη, τὸν ἐξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνος ἐκ τῶν κορυφαίων δητόρων τῆς Ῥοδίας Σχολῆς.

Τῷ 67 π. Χ. διετέλεσε ταμίης (quaestor) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 65 ἀγορανόμος (aedilis), τῷ 63 ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Κικέρωνος μέγας ποντίφιξ (pontifex maximus), τῷ 62 στρατηγὸς (praetor), τῷ 61 ἀντιστράτηγος (pro praetore) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 59 ὑπατος (consul) τὸ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ 58-50 ἀνθύπατος (pro consule) ἐν Γαλατίᾳ, τὴν ὁποίαν ὑπέταξε καὶ ἔπειτα ὠογάνωσεν, ἀποβὰς ὁ κυριώτατος παράγων τοῦ ἐκρωμαϊσμοῦ τῆς Λύσειως—διὰ τῆς διαδόσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἦτο στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς μέγας, νομοθέτης, μαθηματικὸς, ἱστορικὸς συγγραφεὺς, ποιητῆς καὶ γραμματικὸς.

II. ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Τὰ κύρια καὶ σφζόμενα μείζονα ἔργα τοῦ Καίσαρος εἶναι οἱ commentarii, τὰ ὑπομνήματα (ἐφημερίδες, ἐφημεροὶ ἀναγραφαί), τὰ ὁποῖα

κοινῶς ὀνομάζονται ἀπομνημονεύματα. Οἱ commentarii εἶναι : commentarii de bello Gallico (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου) καὶ commentarii de bello cīvīli (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου). Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι διηρημένοι εἰς 7 βιβλία (διότι τὸ 8ον εἶναι τοῦ Αὐλοῦ Ἰουτίου) ἀναφέρονται εἰς τὰ συμβάντα τῶν ἑπτὰ πρώτων ἐτῶν τοῦ πολέμου, ὃν ἐπολέμησεν ὁ Καῖσαρ ἐν τῇ Γαλατίᾳ, Βρεττανίᾳ καὶ Γερμανίᾳ (58 - 52 ἢ 51 π.Χ.), οἱ δὲ δεύτεροι διηρημένοι εἰς τρία βιβλία ἀναφέρονται εἰς τὰ διετῆ γεγονότα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (ἀπὸ Ἰαν. τοῦ 49—Νοεμβρ. 48 π. Χ.)

III. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ *

1. Ὄτε ὁ Γναῖος Πομπήιος μετὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ νίκας ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 61 π. Χ. ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἦτο ἀναμφισβητήτως, μολονότι εἶχεν ἀπολύσει τὸν στρατόν, ὁ πρῶτος καὶ ἰσχυρότατος ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀνὴρ. Ἀλλ' ἡ μοναδικὴ δόξα καὶ ἡ προσέξουσα αὐτοῦ θέσις διήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὴν ὑποψίαν τῶν ἀνταγωνιστῶν του· οἱ προσωπικοὶ ἐχθροί, ἰδίᾳ ὁ Κράσσος, ὁ Λούκουλλος καὶ ὁ Μέτελλος, τῶν ὁποίων ἡ δόξα διὰ τῆς ἐπεμβάσεως αὐτοῦ εἶχε μειωθῆ, ἐνήργησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Πομπήιος, ὅτε ἐν ἔτει 60 π. Χ. ἐζήτησε νὰ ἐπικυρωθῶσιν αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διατάξεις αὐτοῦ καὶ νὰ διανεμηθῶσιν ἀγροὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς στρατιώτας (veterani), προσέκρουσεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ εἰς ἀνυπέροβλητα ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ στραφῆ εἰς τὸ δημοτικὸν κόμμα, ἵνα οὕτω κατορθώσῃ τὴν ἐπιπήφισιν τῶν προτάσεών του. Τότε δὲ πρῶτισται τοῦ κόμματος τούτου ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ. Οὗτος, μόλις ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Ἰσπανίας, ἔνθα εἶχε χρηματίσει ἀντιστρατήγος (propraetor), ἐπεδίωξε τὴν ὑπατείαν τοῦ ἔτους 59. Τὸ συγκλητικὸν κόμμα ἀντέστη ἰσχυρῶς εἰς τοῦτο. Ὄθεν ἐπῆλθεν εὐκόλως ἔνωσις. Προσελήφθη ὡς τρίτος, τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Καίσαρος, ὁ Μάρκος Κράσσος, λόγῳ μὲν διότι ὁ Κράσσος ἦτο ἀπαραίτητος ἕνεκα τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐπιροῆς του πρὸς διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν σχεδίων, πράγματι ὁμοῦς διότι ὁ Καῖσαρ ἤθελε νὰ χρησιμοποίησῃ αὐτὸν ὡς

* Κατὰ τὴν ἔκδοσιν Kramer - Hofmann - Meusel (1906).

ἀντιστάθμισμα ἐναντίον τοῦ πανισχύρου ἔτι Πομπήιου. Οὕτω συνεστάθη ἡ πρώτη τριανδρία (triumvirātus) ἐπὶ τῷ σκοπῷ ne quid ageretur in re publica, quod displicuisset ulli e tribus (=ὅπως μὴ τι ἐν τῇ πολιτείᾳ διαπραχθῆ ἄπαρέσκον τινὶ ἐκ τῶν τριῶν).

2. Καίπερ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τοῦ συνπάτου του Μάρκου Βιβούλου κατώρθωσεν ὁ Καῖσαρ μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ δραστηριότητος πολλὰ καὶ ἰδία τὴν παραδοχὴν τοῦ Ἰουλίου ἀγροτικοῦ νόμου (lex Iulia agraria), δι' οὗ νόμου ἐξεπληροῦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Πομπήιου πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν παλαιμάχων στρατιωτῶν του. Ἐπειτα τῇ προτάσει τοῦ Καίσαρος ἐχαρίσθη ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ἤδη ἀποκρούσει τὴν πρότασιν ταύτην, τὸ τρίτον τοῦ μισθώματος εἰς τοὺς μισθωτὰς (publicanos) τῶν ἐν Ἀσίᾳ τελῶν ῥωμαίους ἱππεῖς. Ὡσαύτως ὁ Πομπήιος κατώρθωσε διὰ τοῦ Καίσαρος νὰ ἐπικυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, ἀρνούμενης μέχρι τότε, πᾶσαι αἱ ἀσιατικαὶ διατάξεις αὐτοῦ. Τέλος καὶ ὁ Καῖσαρ, τῇ προτάσει τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προσελκυσθέντος δημάρχου Ποπλίου Βατινίου (lex Vatinia), ἔλαβε (τῷ 55 π. Χ.) ἐπὶ 5 ἔτη, παρὰ τὰ νενομισμένα, τὴν διοίκησιν τῆς ἐντὸς τῶν Ἑλλεσπονητικῶν Ἀλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpinga) καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ (Illyricum) καὶ εἰς ταύτας προσέθηκεν ἡ Σύγκλητος, ἵνα μὴ ἐξαναγκασθῆ εἰς τοῦτο, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πέραν τῶν Ἑλλεσπονητικῶν Ἀλπεων Γαλατίας (Gallia ulterior), ἣτις καὶ ἀπλῶς provincia ἐκαλεῖτο. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Καῖσαρ ἐπέτυχε νὰ συντριβῆ ἡ τῶν ἀριστοκρατικῶν ἀπὸ τοῦ Σύλλα κυριαρχία καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ δημοτικὸν κόμμα, οὗτινος αὐτὸς προΐστατο.

3. Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμάχετο ἐν Γαλατίᾳ νικηφόρος ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ῥώμης, ἀναδειχθεὶς οὕτως εἰς τῶν πρώτων στρατηγῶν τοῦ κόσμου, τοῦναντίον ὁ Πομπήιος, ὁ ἐν Ῥώμῃ ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῆς τριανδρίας, ἣτις διὰ τοῦ γάμου τούτου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καίσαρος Ἰουλίας ἔγινεν ἔτι στενωτέρα, ὁσημέραι κατέπιπτε καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ δημοτικὸν κόμμα. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἤρχισαν νὰ ἀναλαμβάνωσι θάρρος, μεταστραφείσης τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὸ μέρος τῆς Συγκλήτου. Τούτου ἕνεκα οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες ἐν ἔτει 56 π. Χ. συνεσκέφθησαν ἐν Λούκῃ (νῦν *Lucca*, ΒΑ τῆς *Pisa*) περὶ τοῦ πρακτείου μετὰ τῶν κορυφαίων ἐκ τῶν ὀπαδῶν των. Ἐλήφθησαν μεγάλαι ἀποφάσεις, ὧν ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἐκλεγῶσι διὰ τὸ ἔτος 55 ἕπατοι

ὁ Πομπήιος καὶ ὁ Κράσσος. Διὰ τοῦ Τρεβωνίου νόμου (lex Trebonia) ἔλαβεν ὁ πρῶτος τὴν διοίκησιν τῶν δύο Ἰσπανιῶν καὶ ὁ δεύτερος ἐπὶ 5 ἔτη τὴν διοίκησιν τῆς Συρίας μετ' ἀπεριορίστου ἔξουσίας. Διὰ νόμου ὡσαύτως τῶν ὑπάτων παρετάθη ἡ ἔξουσία (imperium) τοῦ Καίσαρος ἐπὶ 5 εἰσέτι ἔτη. Ἡ ἀντιπολίτευσις πρὸς τὸ παρὸν κατεπνίγη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔλαβε νέαν δύναμιν, ὅτε πλέον ὁ δεσμὸς τῆς τριανδρίας βαθμηδὸν ἐξησθένησε καὶ τέλος συνετροίβη.

4. Ὁ Πομπήιος συνεδέθη πρὸς τὸν Καίσαρα, ἵνα τῇ βοηθείᾳ αὐτοῦ καταβάλλῃ τοὺς ἀνταγωνιστάς. Ἦδη τούτου ἐπιτευχθέντος, ἐγένεν ὁ πρῶτος ὑποτεταγμένος βρηθὸς τοῦ ἀνταγωνιστοῦ τεν. Ἡ ὀῆξις ἄρα ἦτο ἀναπόφευκτος. Ὁ ἐν ἔτει 53 συμβὰς θάνατος τῆς Ἰουλίας καὶ ὁ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπακολουθήσας θάνατος τοῦ Κράσσου, μαχομένου κατὰ τῶν Πάρθων, ἐπετάχυναν αὐτήν. «Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κράσσου καὶ τῆς Ἰουλίας», λέγει ὁ ὁρμαῖος ἱστορικὸς Φλῶρος, «διελύθησαν οἱ δεσμοὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου καὶ ἡ ἀντιζηλία των εὐθύς ἐξερράγη. Ἦδη εἰς τὸν Πομπήιον ἐφαίνετο ὑποπτος ἡ δύναμις τοῦ Καίσαρος καὶ εἰς τὸν Καίσαρα τὸ ἀξίωμα τοῦ Πομπηίου βαρὺ. Οὗτος δὲν ἠνείχετο ἴσον, οὐδὲ ἐκεῖνος ἀνώτερον. Ἐν τῇ ἐγκληματικῇ αὐτῶν ἀντιζηλίᾳ ἤριζον περὶ τῶν πρωτείων, ὥσει ἡ τύχη τούτου ἀχανοῦς κράτους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ δι' ἀμφοτέρους». Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις αὐτονόητον ἦτο ὅτι ὁ Πομπήιος ἐπλησίασε τὸ Συγκλητικὸν κόμμα, θέλων νὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτο ἐναντίον τοῦ Καίσαρος. Ἄλλ' ἀφ' ἐτέρου καὶ ἡ Σύγκλητος μόνον οὕτω θὰ ἀπηλλάσσετο ἀμφοτέρων, ἐὰν κατὰ πρῶτον ἐξεμηδένιζε τὸν ἐπικινδυνότατον τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἐτέρου. Τὴν εὐκαιρίαν πρὸς συνδιαλλαγὴν παρέσχον αἱ πολὺκροτοὶ ἔριδες τοῦ Κλωδίου καὶ τοῦ Μίλωνος, αἵτινες εἶχον ἐμβάλει τότε τὴν πολιτείαν εἰς μεγάλην ταραχήν. Μετὰ τὸν ὑπὸ τῶν ξιφομάχων τοῦ Μίλωνος θάνατον τοῦ Κλωδίου ἐξελέγη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 52 π.Χ., παρὰ πᾶν ἔθος, μόνος ὑπάτος ὁ Πομπήιος καὶ ἔτυχε τῆς ἀδείας παρὰ τῆς Συγκλήτου νὰ στρατολογήσῃ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαιοῦντα μέτρα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Καίσαρ καὶ ὁ Πομπήιος ἐχωρίσθησαν διὰ παντός.

5. Κατὰ τὴν τρίτην ὑπατείαν (τῷ 52) κατέστησεν ὁ Πομπήιος διὰ τῶν νόμων του de vi (περὶ βίας, βιαιοπραγιῶν) καὶ de ambitu (περὶ παρανόμου σπουδαρχίας) αὐστηροτέρας τὰς ὑπαρχούσας ποινὰς καὶ συνέτεμε τὴν διαδικασίαν. Ὁ δεύτερος τοῦλάχιστον νόμος ἦτο

ὀφθαλμοφανῶς τοιοῦτος, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος. Ἐκτὸς τούτου παρέτεινεν ὁ αὐτὸς διὰ τῆς Συγκλήτου ἐπὶ πέντε ἀκόμη ἔτη τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ ἀρχὴν του, μολονότι ἐσκόπευε νὰ μείνῃ ἐν Ῥώμῃ. Ἴνα δὲ περιβάλῃ ἡ Σύγκλητος διὰ τῶν τύπων τῆς νομιμότητος τὴν προᾶξιν του ταύτην ἐψήφισε, τῇ προτάσει τούτου, ἄλλον νόμον (*lex Pompeia de provinciis*), δι' οὗ οἱ ὑπάτοι καὶ οἱ στρατηγοὶ δὲν ὄφειλον, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγένετο, νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας των εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἀρχῆς των, ἀλλὰ μόνον μετὰ παρέλευσιν ὅ ἐτῶν. Οὕτω πως τακτοποιήσας τὰ πράγματα ἤλπιζεν ὁ Πομπήιος ὅτι θὰ εἶχε, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐπέστρεφεν ὁ Καῖσαρ ὡς ἰδιώτης πλέον (*sine imperio*) εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἀρχῆς του, κατὰ τοιοῦτον τρόπον συγκεντρώσει εἰς ἑαυτὸν σύμπασαν τὴν δύναμιν τῆς πολιτείας, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὸν εὐχερῶς καὶ νὰ μνησθῇ καὶ νὰ καταδικασθῇ οὗτος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μνεία περὶ τούτου. Αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ Πομπηίου ἐνέβαλον τὸν Καῖσαρα εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ ἐπανάστασις τοῦ *Vercingetorix* ἔθετεν ἐν ἀμφιβόλῳ πάσας τὰς ἐν Γαλατίᾳ ἐπιτυχίας αὐτοῦ, αἰτινες καὶ μόναι ἐπέτρεπον εἰς τὸν Καῖσαρα μετὰ δυνάμεως νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὸ Συγκλητικὸν κόμμα. Εἶχεν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Καῖσαρ νόμον κατὰ πρότασιν τῶν δέκα δημάρχων (*lex decem tribunorum*) παρακινήθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πομπηίου φοβουμένου αὐτὸν *ut absenti sibi* (τῷ Καίσαρι), *quandoque imperii tempus expleri coepisset, petitio secundi consulatus daretur, ne ea causa maturius et imperfecto adhuc bello decederet* (Suet. Caes. 26)*. Οἱ Πομπηϊανοὶ διὰ λόγους σκοπιμότητος δὲν ἀντετάχθησαν εἰς τὸν νόμον τοῦτον. Τέλος ἐψήφισεν ἡ Σύγκλητος, τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου, ἕτερον νόμον (*de iure magistratum*), δι' οὗ ἀπηγορεύετο γενικῶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἐκλογὰς ἄνδρες ἀπόντες. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἤρθη τὸ προνόμιον (*privilegium*) τοῦ Καίσαρος. Καὶ ναὶ μὲν κατ' ἐπίμονον τῶν φίλων ἀπαίτησιν ἠθέλησε νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν τῷ νόμῳ ὁ Πομπήιος τὴν δῆθεν παράλειψιν, ἀλλ'

* Παρεσχεύασε (*Πομπήιος*) διὰ τῶν δημάρχων ἐπιτραπῆναι καὶ ἀπόντι (*Καίσαρι*) τὴν ἀρχὴν, ὅταν ἐκ τῶν νόμων καθήκη (= ἐν τῷ ὑπὸ τῶν νόμων ὀρισμένῳ χρόνῳ) αἰτῆσαι. Δίων Κάσσ. XI 51.

ἐπραξε τοῦτο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ δήμου, ἐξ ἄλλου ὅμως οὔτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ εἶχε τοιοῦτον δικαίωμα. Μόλις βραδύτερον κατέστη δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐν τῇ Συγκλήτῳ πρότασις (Suet. Caes. ἔ. ἀν.).

6. Ἀφοῦ ἡ κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐπίθεσις εἶχε κατὰ τοιοῦτον τρόπον παρασκευασθῆ, προέτεινε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ὕπατος Μάρκος Μάρκελλος νὰ ἀνακληθῆ ὁ Καῖσαρ ἐκ τῆς ἀρχῆς του πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ ὠρισμένου χρόνου, ἐπειδὴ ὁ ἐν τῇ Γαλατῖα πόλεμος εἶχεν ἤδη περατωθῆ, καὶ νὰ μὴ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικές ἀρχαιρεσίας, ἂν ἦτο ἀπὼν, διότι τὸ χάριν αὐτοῦ πρότερον ψηφισθὲν *privilegium* ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἶχε καταργηθῆ διὰ νεωτέρου γενικοῦ νόμου. Ἀλλὰ διὰ πολλοὺς λόγους κατωρθώθη κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος νὰ ψηφισθῆ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου μόνον ἡ μία πρότασις, νὰ ἀρχίσῃ δηλ. κατὰ τὴν 1 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ἡ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν διάσκεψις καὶ νὰ μὴ διακοπῆ αὕτη πρὶν ληφθῆ περὶ αὐτῶν ἀπόφασις.

7. Διὰ τὸ ἔτος 50 π. Χ., ὅπερ κατὰ τὰ φαινόμενα προσημνύετο κρίσιμον, εἶχεν ὁ Καῖσαρ διὰ δεκάσμου προσελκύσει τὸν δήμαρχον Γάιον Σκριβόνιον Κουρίωνα. Ὁ ἀσυνείδητος οὗτος ἀλλ' εὐφυῆς ἀνὴρ διεξήγαγε μετὰ μεγίστης ἐπιτηδειότητος τὸ ἀνατεθὲν ἔργον. Ἀρχίσας δηλονότι νὰ ὑποκρίνεται ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ διὰ πολλῶν ὑπὲρ τοῦ δήμου προτάσεων ἀποκτήσας τὴν εὐνοίαν τούτου εὔρε κατάλληλον πρόφασιν ὅπως διαρρήξῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Σύγκλητον, τῆς ὁποίας ἕως τότε ἐνομιζέτο ἐνθερμος ὁπαδός. Ὅτε λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσωσι τὴν πρώτην Μαρτίου αἱ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ὠρισμένα διασκέψεις κατώρθωσε, προφασιζόμενος ὅτι ἤθελε νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ δήμου, νὰ ἐπιτύχῃ ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως μέχρι τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ὁπότε θὰ διεκόπτοντο αἱ ἐργασίαι τῆς Συγκλήτου (*discessus senatus*). Ὅτε δὲ πάλιν ἐπανόρχισεν ἡ συζήτησις κατὰ μῆνα Μάιον, προέτεινεν ὁ Κουρίων νὰ ἀνακληθῶσιν ἀμφοτέρω ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν των, λέγων ὅτι τοῦτο ἀπήτει τὸ συμφέρον τοῦ δήμου. Ὁ δῆμος τόσον ἐνθουσιωδῶς ἠσπάσθη τὴν γνώμην ταύτην, ὥστε ὁ Πομπήιος, ἀσθενὴς τότε ὢν ἐν Καμπανία, ἐδήλωσεν εἰς τὴν Σύγκλητον ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ συμμορφωθῆ. Ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος θέτων τὴν πρότασιν εἰς ψηφοφορίαν ἐζήτησεν οὐχὶ ἄνευ ὑστεροβουλίας διὰ τινος τῶν Συγκλητικῶν νὰ χωρισθῆ αὕτη. Οὕτως ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Καίσαρος ἐψήφισαν πάντες, συμπεριλαμβανομένων καὶ αὐτῶν τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἡ πρό-

τασις ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Πομπηίου ἀπερρίφθη διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Ὁ Κουρίων τότε ἀντετάχθη εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς προτάσεως καὶ οὕτω ἡ πρότασις τῆς ἀνακλήσεως ἀμφοτέρων ἐτέθη ἠνωμένη εἰς ψηφοφορίαν. Ὑπὲρ τῆς προτάσεως ἐψήφισαν 370 Συγκλητικοί, κατ' αὐτῆς δὲ μόνον 22. Φυσικῶ τῷ λόγῳ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἔκαμεν ἔνστασιν ἄλλος δήμαρχος καὶ οὕτως ἔληξαν κατὰ μῆνα Ἰούνιον αἱ μακροαὶ καὶ ταραχώδεις αὐταὶ διασκέψεις, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀποφασισθῇ τι ὀριστικὸν καὶ χωρὶς νὰ νικήσῃ οὐδὲν ἐκ τῶν δύο ἀντιμαχομένων κομμάτων.

8. Ἐν ἄλλῳ ὅμως ζητήματι, ὅπερ ἐκίνησαν ἐπιτηδεῖως οἱ Πομπηϊανοί, οὐδαμῶς ἴσχυσε νὰ προφυλάξῃ τὸν Καίσαρα ἢ εὐφυῖα τοῦ Κουρίωνος. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἠπέιλον τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν οἱ Πάρθοι. Ἐπρεπεν, ὡς ἦτο ἀνάγκη, ἐν ἀμφοτέροις ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις νὰ ἐνισχυθῇ ὁ στρατός. Τοῦτο ἐκμεταλλευθεὶς ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος ἠθέλησε νὰ μειώσῃ σημαντικῶς τὰς δυνάμεις τοῦ Καίσαρος. Ὅθεν ἀπήτησε παρ' ἑκατέρου, μετ' ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου, τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν ἐνὸς λεγεῶνος, ἵνα ἀμφοτέροι ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἄλλ' ὁ Πομπηῖος, ἐπειδὴ εἶχε πρότερον (τῷ 55 π. Χ.) παραχωρήσει εἰς τὸν Καίσαρα ἓνα λεγεῶνα, ἀπήτησε τὴν ἐπιστροφὴν τούτου, οὕτως ὥστε ὁ Καῖσαρ ἠναγκάσθη νὰ στερηθῇ δύο λεγεῶνων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως αἱ δυνάμεις τοῦ Πομπηίου ἠῤῥξανον, ἐπειδὴ οἱ δύο οὗτοι λεγεῶνες ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν Πομπηϊανῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ βραδύτερον ἐχρησιμοποιήθησαν ἐναντίον τοῦ Καίσαρος.

9. Ἀφοῦ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἔληξε προσωρινῶς ἡ ἔρις, ἔλαβον χώραν κατὰ μῆνα Κοϊντίλιον (Ἰούλιον), ὡς συνήθως, αἱ ἀρχαιρεσίαι τῶν ἀρχόντων, αἵτινες ἀπέληξαν ὑπὲρ τῶν Πομπηϊανῶν. Δύο σφοδροὶ ἐχθροὶ τοῦ Καίσαρος, ὁ Λεύκιος Λέντλος καὶ ὁ Γάιος Μάρκελλος, ἐξελέγησαν ὕπατοι καὶ μεταξὺ ὄλων τῶν ἀρχόντων μόνον δύο πραγματικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Καίσαρος εὐρέθησαν, οἱ δύο δήμαρχοι Μάρκος Ἀντώνιος καὶ Κόϊντος Κάσσιος Λογγίνος.

10. Ἴσως ἔνεκα τῆς τοιαύτης ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἵνα παρασκευασθῇ διὰ τὸν ἀφευκτον ἀγῶνα, ἦλθεν ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Ἀντώνιον διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ «ἐπ' οἰωνοῖς ἱερέως» (augur), παρὰ τὴν συνήθειάν του ἤδη περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Sextilis (Αὐγούστου) εἰς εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν καὶ κατέτριψεν ἐκεῖ ὄλον τὸν μῆνα Σεπτέμ-

βριον ἐπισκεπτόμενος τὰς πόλεις τῆς ἐντὸς τῶν Ἑλλήνων Γαλατίας (Gallia cisalpinā). Ἡ παραμονὴ αὕτη τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἰταλίᾳ προεκάλεσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ μέγαν ἐρεθισμόν. Διεδίδετο ὅτι κατὰ τὰς εἰδοὺς τοῦ Ὀκτωβρίου θὰ συνηθροίζοντο ἐν Πλακεντία 4 λεγεῶνες, ὅτι οἱ λοιποὶ λεγεῶνες θὰ ἠκολούθουν καὶ ὅτι ἐκεῖ θὰ διεξήγετο ὁ ἀποφασιστικὸς ἀγὼν. Ἐπὶ τῶν διαδόσεων τούτων στηριζόμενος ὁ ἕπατος Γάιος Μάρκελλος προέτεινεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ νὰ μετακληθῶσιν εὐθύς οἱ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἀποσπασθέντες δύο λεγεῶνες πρὸς φύλαξιν τῆς Ῥώμης, νὰ γίνωσι στρατολογίαι καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας ἢ ἀρχηγία ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς πολιτείας. Οὐδὲν ὅμως ἀπεφασίζετο. Ἡ Σύγκλητος ἐταλαντεύετο, ἐνισταμένου, ὡς πάντοτε, τοῦ δημάρχου Κουρίωνος, ὅστις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐματαίωνε τὰς προτάσεις τοῦ παραφόρου ὑπάτου Μαρκελλοῦ. Ὁ ἕπατος οὗτος διὰ φανερᾶς ὑπερβάσεως τῆς ἀρμοδιότητός του ἐκάλεσεν ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Συγκλήτου τὸν Πομπήιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πολιτείας. Οὗτος ἐδέχθη τὴν ἐντολὴν καὶ ὁ Κουρίων, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀδυνατῶν πλέον νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Καίσαρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ φοβούμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Καίσαρα.

11. Ὁ Καίσαρ, ὅστις ἐν τῷ μεταξύ εἶχεν ἐκ νέου μεταβῆ εἰς τὴν Γαλατίαν καὶ ἐκεῖ εἶχεν ἐπιθεωρήσει τὸν στρατὸν του καὶ εἶχε διατάξῃ τὸν δέκατον τρίτον λεγεῶνα νὰ πορευθῇ εἰς τὴν ἐντὸς τῶν Ἑλλήνων Γαλατίαν, ἐπέστρεψεν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῶν ἐν Ῥώμῃ συμβάντων τάχιστα εἰς τὴν Ἑλλάδι Ἰταλίαν καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου. Εἶχε τὴν γνώμην ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὰς διαπραγματεύσεις, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην τοῦ ἀγῶνος εἰς τοὺς ἀντιπάλους του καὶ οὕτω νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην. Ὅθεν μετὰ πολλὰς καὶ ἀγόνους ἐπὶ τῶν προτάσεων τοῦ Καίσαρος μεταξύ τῶν κορυφαίων τῶν κομμάτων συζητήσεις ἀπέστειλεν οὗτος εἰς τὴν Σύγκλητον τὸν εἰς αὐτὸν καταφυγόντα Κουρίωνα μετ' ἐπιστολῆς τελεσιγράφου (ultimatum). Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνεγνώσθη συνεδριαζούσης τῆς Συγκλήτου τῇ 1η Ἰανουαρίου τοῦ 49 π. Χ., ἥτις, μετ' ἄλλας ταραχάδεις συνεδρίας γενομένας κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας, κατέφυγε τέλος τὴν 7ην Ἰανουαρίου εἰς τὸ senatus consultum ultimum, δι' οὗ ἐσχάτου Συγκλητικῆς δόγματος

ἀνετίθετο ἡ φύλαξις τῆς πολιτείας εἰς τοὺς ὑπάτους, τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς δημάρχους. Ὁ Καῖσαρ τότε, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ὀνομάσει αὐτὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος, ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν καὶ διῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν, ὅστις χωρίζει τὴν ἐντὸς τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλίας, ὑπειπὼν τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «ἀνεροίφθη κύβος» (Πλουταρχ. β. Καῖσ. 32. β. Πομπ. 60. Suet. Caes. 32. : *Eatur, quo deorum ostenta et inimicorum iniquitas vocat: iacta alea est*).

Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (*bellum civile*), περὶ τοῦ ὁποῖου πραγματεύονται τὰ ἀπομνημονεύματα.

IV. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ DE BELLO CIVILI

- Βιβλ. I.** Διαπραγματεύσεις τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν Σύγκλητον. Ἐκρηξις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὑποταγὴ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ Ῥουβίκωνος μέχρι τοῦ Βρενθησίου. Ἐκδιώξις τῶν Πομπητιανῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ κατανίκησις αὐτῶν ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ.
- Βιβλ. II.** Πολιορκία καὶ παράδοσις τῆς Μασσαλίας. Ὀριστικὴ ὑποταγὴ τῆς Ἰσπανίας. Ἀνακήρυξις τοῦ Καίσαρος ὑπὸ τοῦ ὄωμαϊκοῦ δήμου ὡς δικτάτωρος καὶ εἶτα ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. Ἦττα καὶ θάνατος τοῦ Κουριώνος ἐν τῇ Ἀφρικῇ.
- Βιβλ. III.** Ἐκστρατεία τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπηίου, διαπεραιωθέντος εἰς Ἑλλάδα. Διαπεραιώσεις τοῦ Καίσαρος εἰς Παλαιστὴν τῆς Ἠλείου (5 Ἰαν. τοῦ 48). Μάχαι καὶ ἦττα τοῦ Καίσαρος παρὰ τὸ Δυρράχιον (ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου—6 Ἰουλίου τοῦ 48)· ἀφίξις τούτου εἰς Αἰγίνιον τῆς Θεσσαλίας (24 Ἰουλ. τοῦ 48). Ἡ περὶ τὴν Φάρσαλον μάχη (9 Αὐγ. τοῦ 48). Καταδιώξις τοῦ Πομπηίου καὶ ἀφίξις αὐτοῦ εἰς τὸ Πηλούσιον τῆς Αἰγύπτου καὶ δολοφονία αὐτοῦ (28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48). Ἀφίξις τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Πομπηίου (4 Ὀκτωβρ. τοῦ 48). Ἐναρξις τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (9 Νοεμβρ. τοῦ 48).

V. ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΕΙΣ ΤΟ 82ον ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΙΙΙ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὰς τελευταίας ἀτυχεῖς παρὰ τὸ Δυροράχιον μάχας ἐνόησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις του. Αἱ τροφαὶ ἤρχισαν καθ' ὀλοκληρίαν νὰ ἐκλείπωσι καὶ οἱ στρατιῶται ἠναγκάζοντο νὰ τρώγωσιν ἀντὶ ἄρτου ζύμην παρεσκευασμένην ἐκ ὀιζῶν.

Ἐξ ἄλλου ἕτερος μέγας κίνδυνος ἠπείλει τὸν Καῖσαρα ἐξ ἀνατολῶν. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Πομπηίου ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεῶνων ὁ πενθερὸς τούτου Σκιπίων, ἀνθύπατος τῆς Συρίας, ὅστις ἐστράφη εὐθύς, ἀκολουθήσας ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης τὴν Ἐγνατίαν ὁδόν, κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Γναίου Δομιτίου Καλβίνου, ὅστις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀπὸ τῆς 6 Ἀπριλίου τοῦ 48 εἰς Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεῶνων καὶ 500 ἵππέων.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Καῖσαρ, φρονῶν ὅτι ἔὰν μετέθετεν ἐκεῖθεν τὸ θέατρον τοῦ πολέμου βαδίζων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος, θὰ ἐξηνάγκαζε τὸ Πομπήιον νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν καὶ οὕτω θὰ παρείχεται εὐκαιρία πρὸς μάχην, ἔσπευσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δομιτίου.

Ὅθεν κατ' ἀρχὰς διητυνῆθη ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν (7 Ἰουλίου τοῦ 48) ἐκεῖθεν στραφεὶς πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀφίου καὶ διὰ τοῦ ὄρους Λάκμονος (διαβάσεως Μετσόβου) ἔφθασεν εἰς τὴν στρατηγικωτάτην πόλιν Αἰγίνιον (παρὰ τὴν σημερινὴν Καλαμπάκαν), ἔνθα συνητήθη μετὰ τοῦ Δομιτίου. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς τὴν παραμεθόριον καὶ ἰσχυρὰν πόλιν Γόμφους (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Μουζάκι τῆς Πίνδου), ἣν μετὰ σύντομον πολιορκίαν ἐκυρίευσεν καὶ ἐληλάτησεν (26 Ἰουλίου). Τὴν ἐπομένην ἐβάδισε κατὰ τῆς Μητροπόλεως (πόλεως παρὰ τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Καρδίτσης), ἧτις καὶ παρεδόθη ἀμαχητὶ (27 Ἰουλίου).

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πομπήιος, ἐνοήσας τὸ σχέδιον τοῦ Καίσαρος, ἠκολούθησεν κατὰ πόδας τούτον ἀπὸ τοῦ Δυροραχίου ὀδεύων πρὸς νότον μέχρι τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἀσπαράγιον μερῶν (ἐπὶ τῆς Β. ὄχθης τοῦ ποτ. Γενούσου [ν. Σκούμπι] τῆς Ἰλλυρίας). Ἐκεῖθεν ὅμως ἀποστάς τῆς καταδιώξεως τοῦ Καίσαρος ἔφθασεν διὰ τῆς Ἡρακλείας (νῦν Μοναστηρίου), μέχρι τῆς Κέλλης, ἐντεῦθεν δὲ νοτίως μέχρι τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ ἔπειτα διὰ τῆς αὐτῆς δι' ἧς καὶ ὁ Σκιπίων ὁδοῦ τὴν 1 Αὐγ. εἰς Λάρισαν, ἔνθα συνηνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σκιπίωνος.

Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ

LXXXII.* Pompeius paucis post diebus in Thessaliam per- 1
venit contionatusque apud cunctum exercitum suis agit gratias,
Scipionis milites cohortatur, ut parta iam victoria praedae ac
praemiorum velint esse participes, receptisque omnibus in una
castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur classi-
cumque apud eum cani et alterum illi iubet praetorium tendi.
Auctis copiis Pompei duobusque magnis exercitibus coniunctis 2
pristina omnium confirmatur opinio et spes victoriae augetur,
adeo ut, quicquid intercederet temporis, id morari reditum in
Italiam videretur, et, si quando quid Pompeius tardius aut con- 3
sideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari
imperio et consulares praetoriosque servorum habere numero di-
cerent. Iamque inter se palam de praemiis ac sacerdotiis con- 4
tendebant in annosque consulatum definiebant, alii domos bona-
que eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant; magna que 5
inter eos in consilio fuit controversia, oporteretne Lucili Hirri,
quod is a Pompeio ad Parthos missus esset, proximis comitiis
praetoriis absentis rationem haberi, cum eius necessarii fidem
implorarent Pompei, praestaret, quod proficiscenti recepisset, ne
per eius auctoritatem deceptus videretur, reliqui, in labore pari
ac periculo ne unus omnes antecederet, recusarent.

LXXXIII. Iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio 1
Spintherque Lentulus cotidianis contentionibus ad gravissimas
verborum contumelias palam descenderunt, cum Lentulus aeta-
tis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatem-
que iactaret, Scipio affinitate Pompei confideret. Postulavit etiam 2

* Κατὰ τὴν στρεβότ. ἔκδοσιν τοῦ Bernard Dinter (Lipsiae MCMXIV).

L. Afranium prodicionis exercitus Acutius Rufus apud Pompeium,
 3 quod gestum in Hispania diceret. Et L. Domitius in consilio di-
 xit placere sibi, bello confecto ternas tabellas dari ad iudican-
 dum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis in-
 terfuissent sententiasque de singulis ferrent, qui Romae reman-
 sissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in
 4 re militari praestitissent: unam fore tabellam, qui liberandos omni
 periculo censerent, alteram, qui capitis damnarent, tertiam, qui
 5 pecunia multarent. Postremo omnes aut de honoribus suis aut de
 praemiis pecuniae aut de persequendis inimicitiis agebant nec,
 quibus rationibus superare possent, sed, quem ad modum uti
 victoria deberent, cogitabant.

LXXXIII. Re frumentaria praeparata confirmatisque mili-
 tibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis inter-
 misso, quo satis perspectum habere militum animum videretur,
 temptandum Caesar existimavit, quidnam Pompeius propositi
 2 aut voluntatis ad dimicandum haberet. Itaque ex castris exerci-
 tum eduxit aciemque instruxit, primo suis locis pauloque a ca-
 stris Pompei longius, continentibus vero diebus, ut progredere-
 tur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret. Quae res
 3 in dies confirmatiorem eius exercitum efficiebat. Superius tamen
 institutum in equitibus servabat, ut, quoniam numero multis
 partibus esset inferior, adulescentes atque expeditos ex antesi-
 gnanis electos mutatis ad pernicitatem armis inter equites proe-
 liari iuberet, qui cotidiana consuetudine usum quoque eius gener-
 4 is proeliorum perciperent. His erat rebus effectum, ut equitum
 mille etiam apertioribus locis VII milium Pompeianorum impe-
 tum, cum adesset usus, sustinere auderent neque magno opere
 5 eorum multitudine terrerentur. Namque etiam per eos dies proe-
 lium secundum equestre fecit atque unum Allobrogem ex duo-
 bus cum quibusdam interfecit.

LXXXV. Pompeius, qui castra in colle habebat, ad infimas
 radices montis aciem instruebat, semper, ut videbatur, exspectans,
 2 si iniquis locis Caesar se subiceret. Caesar nulla ratione ad pu-

-tus -tor, -tissimus
 gnam elici posse Pompeium existimans hanc sibi commodissimam
 belli rationem iudicavit, ut castra ex eo loco moveret semperque
 esset in itineribus, haec spectans, ut movendis castris pluribus- 3
 que adeundis locis commodiore re frumentaria uteretur, simulque
 in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisceretur et in-
 solitum ad laborem Pompei exercitum cotidianis itineribus de-
 fatigaret. His constitutis rebus, signo iam profectionis dato ta- 4
 bernaculisque detensis animadversum est, paulo ante extra coti-
 dianam consuetudinem longius a vallo esse aciem Pompei pro-
 gressam, ut non iniquo loco posse dimicari videretur. Tunc Caesar 5
 apud suos, cum iam esset agmen in portis, Differendum est, in-
 quit, iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum, sicut sem-
 per depoposcimus. Animo simus ad dimicandum parati; non fa-
 cile occasionem postea reperiemus, confestimque expeditas co-
 pias educit.

LXXXVI. Pompeius quoque, ut postea cognitum est, suo- 1
 rum omnium hortatu statuerat proelio decertare. Namque etiam
 in consilio superioribus diebus dixerat, prius quam concurrerent
 acies, fore uti exercitus Caesaris pelleretur. Id cum essent pleri- 2
 que admirati, Scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri;
 sed rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo in proe-
 lium prodeatis. Persuasi equitibus nostris, idque mihi facturos 3
 confirmaverunt, ut, cum propius sit accessum, dextrum Caesaris
 cornu ab latere aperto aggredierentur et circumventa ab tergo
 acie prius perturbatum exercitum pellerent, quam a nobis telum 4
 in hostem iaceretur. Ita sine periculo legionum et paene sine
 vulnere bellum conficiemus. Id autem difficile non est, cum tan-
 tum equitatu valeamus. Simul denuntiavit, ut essent animo pa- 5
 rati in posterum et, quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe
 cogitavissent, ne usu manuque reliquorum opinionem fallerent.

LXXXVII. Hunc Labienus excepit et, cum Caesaris copias 1
 despiceret, Pompei consilium summis laudibus efferret, Noli, in- 2
 quit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Ger-
 maniamque devicerit. Omnibus interfui proeliis, neque temere

3 incognitam rem pronuntio. Perexigua pars illius exercitus super-
 est; magna pars deperiit, quod accidere tot proeliis fuit necesse,
 multos autumnī pestilentia in Italia consumpsit, multi domum
 4 discesserunt, multi sunt relictī in continenti. An non audistis ex
 iis, qui per causam valetudinis remanserunt, cohortes esse Brun-
 disii factas? Hae copiae, quas videtis, ex dilectibus horum an-
 norum in citeriore Gallia sunt refectae, et plerique sunt ex colo-
 niis Transpadanis. Ac tamen, quod fuit roboris, duobus proeliis
 5 Dyrrachinis interiit. Haec cum dixisset, iuravit, se nisi victorem
 in castra non reversurum, reliquosque, ut idem facerent, horta-
 6 tus est. Hoc laudans Pompeius idem iuravit; nec vero ex reli-
 7 quis fuit quisquam, qui iurare dubitaret. Haec cum facta sunt in
 consilio, magna spe et laetitia omnium discessum est; ac iam
 animo victoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam pe-
 rito imperatore nihil frustra confirmari videbatur.

1 LXXXVIII. Caesar, cum Pompei castris appropinquasset,
 2 ad hunc modum aciem eius instructam animadvertit. Erant in
 sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensio-
 nis ex senatusconsulto, quarum una prima, altera tertia appella-
 3 batur; in eo loco ipse erat Pompeius. Mediam aciem Spicio cum
 legionibus Syriacis tenebat. Ciliciensis legio coniuncta cum co-
 4 hortibus Hispanis in dextro cornu erant collocatae. Has firmissi-
 mas se habere Pompeius existimabat. Reliquas inter aciem me-
 diam cornuaque interiecerat numeroque cohortes CX expleverat.
 5 Haec erant milia XLV, evocatorum circiter duo, quae ex bene-
 ficiariis superiorum exercituum ad eum convenerant; quae tota
 acie disperserat. Reliquas cohortis VII in castris propinquisque
 6 castellis praesidio disposuerat. Dextrum cornu eius rivus quidam
 impeditis ripis muniebat; quam ob causam cunctum equitatum,
 sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu obiecerat.

1 LXXXVIII. Caesar superius institutum servans X. legio-
 nem in dextro cornu, nonam in sinistro collocaverat, tametsi erat
 Dyrrachinis proeliis vehementer attenuata, et huic sic adiunxit
 octavam, ut paene unam ex duabus efficeret, atque alteram al-

3) ~~Carthaginiensis~~ ~~4. Carthaginiensis~~ ~~5. Carthaginiensis~~ ~~6. Carthaginiensis~~ ~~7. Carthaginiensis~~ ~~8. Carthaginiensis~~ ~~9. Carthaginiensis~~ ~~10. Carthaginiensis~~ ~~11. Carthaginiensis~~ ~~12. Carthaginiensis~~ ~~13. Carthaginiensis~~ ~~14. Carthaginiensis~~ ~~15. Carthaginiensis~~ ~~16. Carthaginiensis~~ ~~17. Carthaginiensis~~ ~~18. Carthaginiensis~~ ~~19. Carthaginiensis~~ ~~20. Carthaginiensis~~ ~~21. Carthaginiensis~~ ~~22. Carthaginiensis~~ ~~23. Carthaginiensis~~ ~~24. Carthaginiensis~~ ~~25. Carthaginiensis~~ ~~26. Carthaginiensis~~ ~~27. Carthaginiensis~~ ~~28. Carthaginiensis~~ ~~29. Carthaginiensis~~ ~~30. Carthaginiensis~~ ~~31. Carthaginiensis~~ ~~32. Carthaginiensis~~ ~~33. Carthaginiensis~~ ~~34. Carthaginiensis~~ ~~35. Carthaginiensis~~ ~~36. Carthaginiensis~~ ~~37. Carthaginiensis~~ ~~38. Carthaginiensis~~ ~~39. Carthaginiensis~~ ~~40. Carthaginiensis~~ ~~41. Carthaginiensis~~ ~~42. Carthaginiensis~~ ~~43. Carthaginiensis~~ ~~44. Carthaginiensis~~ ~~45. Carthaginiensis~~ ~~46. Carthaginiensis~~ ~~47. Carthaginiensis~~ ~~48. Carthaginiensis~~ ~~49. Carthaginiensis~~ ~~50. Carthaginiensis~~ ~~51. Carthaginiensis~~ ~~52. Carthaginiensis~~ ~~53. Carthaginiensis~~ ~~54. Carthaginiensis~~ ~~55. Carthaginiensis~~ ~~56. Carthaginiensis~~ ~~57. Carthaginiensis~~ ~~58. Carthaginiensis~~ ~~59. Carthaginiensis~~ ~~60. Carthaginiensis~~ ~~61. Carthaginiensis~~ ~~62. Carthaginiensis~~ ~~63. Carthaginiensis~~ ~~64. Carthaginiensis~~ ~~65. Carthaginiensis~~ ~~66. Carthaginiensis~~ ~~67. Carthaginiensis~~ ~~68. Carthaginiensis~~ ~~69. Carthaginiensis~~ ~~70. Carthaginiensis~~ ~~71. Carthaginiensis~~ ~~72. Carthaginiensis~~ ~~73. Carthaginiensis~~ ~~74. Carthaginiensis~~ ~~75. Carthaginiensis~~ ~~76. Carthaginiensis~~ ~~77. Carthaginiensis~~ ~~78. Carthaginiensis~~ ~~79. Carthaginiensis~~ ~~80. Carthaginiensis~~ ~~81. Carthaginiensis~~ ~~82. Carthaginiensis~~ ~~83. Carthaginiensis~~ ~~84. Carthaginiensis~~ ~~85. Carthaginiensis~~ ~~86. Carthaginiensis~~ ~~87. Carthaginiensis~~ ~~88. Carthaginiensis~~ ~~89. Carthaginiensis~~ ~~90. Carthaginiensis~~ ~~91. Carthaginiensis~~ ~~92. Carthaginiensis~~ ~~93. Carthaginiensis~~ ~~94. Carthaginiensis~~ ~~95. Carthaginiensis~~ ~~96. Carthaginiensis~~ ~~97. Carthaginiensis~~ ~~98. Carthaginiensis~~ ~~99. Carthaginiensis~~ ~~100. Carthaginiensis~~

 teri praesidio esse iusserat. Cohortes in acie LXXX constitutas 2
 habebat, quae summa erat milium XXII ; cohortes duas castris
 praesidio reliquerat. Sinistro cornu Antonium, dextro P. Sullam, 3
 media acie Cn. Domitium praeposuerat. Ipse contra Pompeium
 constitit. Simul his rebus animadversis, quas demonstravimus, 4
 timens, ne a multitudine equitum dextrum cornu circumvenire-
 tur, celeriter ex tertia acie singulas cohortes detraxit atque ex
 his quartam instituit equitatuque opposuit et, quid fieri vellet,
 ostendit monuitque, eius diei victoriam in earum cohortium vir-
 tute constare. Simul tertiae aciei totique exercitui imperavit, 5
 ne iniussu suo concurreret ; se, cum id fieri vellet, vexillo signum
 daturum.

LXXXX. Exercitum cum militari more ad pugnam cohor- 1
 taretur suaque in eum perpetui temporis officia praedicaret, im-
 primis commemoravit, testibus se militibus uti posse, quanto stu-
 dio pacem petisset, quae per Vatinius in colloquiis, quae per
 Aulum Clodium cum Scipione egisset, quibus modis ad Oricum
 cum Libone de mittendis legatis contendisset. Neque se unquam 2
 abuti militum sanguine neque rempublicam alterutro exercitu
 privare voluisse. Hac habita oratione exposcentibus militibus et 3
 studio pugnae ardentibus tuba signum dedit.

LXXXXI. Erat Crastinus evocatus in exercitu Caesaris, 1
 qui superiore anno apud eum primum pilum in legione X du-
 xerat, vir singulari virtute. Hic signo dato, Sequimini me, inquit, 2
 manipulares mei qui fuistis, et vestro imperatori, quam consti-
 tuistis, operam date. Unum hoc proelium superest ; quo con-
 fecto et ille suam dignitatem et nos nostram libertatem recu-
 perabimus. Simul respiciens Caesarem, Faciam, inquit, hodie, 3
 imperator, ut aut vivo mihi aut mortuo gratias agas. Haec cum
 dixisset, primus ex dextro cornu procucurrit, atque eum electi
 milites circiter CXX voluntarii eiusdem centuriae sunt persecuti.

LXXXXII. Inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut 1
 satis esset ad concursum utriusque exercitus. Sed Pompeius 2

suis praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent neve se loco moverent aciemque eius distrahi paterentur; idque admonitu C. Triarii fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum infringeretur aciesque distenderetur, atque in suis ordinibus dispositi dispersos adorirentur; leviusque casura pila sperabat in loco retentis militibus, quam si ipsi immisis telis occurrissent, simul fore, ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur et lassitudine conficerentur. Quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio videtur, propterea quod est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incenditur. Hanc non reprimere, sed augere imperatores debent; neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque universi tollerent; quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimaverunt.

I LXXXIII. Sed nostri milites dato signo cum infestis pilis procucurrissent atque animadvertissent, non concurrere a Pompeianis, usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte cursum represserunt et ad medium fere spatium constiterunt, ne consumptis viribus appropinquarent, parvoque intermisso temporis spatio ac rursus renovato cursu pila miserunt celeriterque, ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt. Neque vero Pompeiani huic rei defuerunt. Nam et tela missa exceperunt et impetum legionum tulerunt et ordines conservarunt pilisque missis ad gladios redierunt. Eodem tempore equites ab sinistro Pompei cornu, ut erat imperatum, universi procucurrerunt, omnisque multitudo sagittariorum se profudit. Quorum impetum noster equitatus non tulit, sed paulatim loco motus cessit, equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim explicare aciemque nostram a latere aperto circumire coeperunt. Quod ubi Caesar animadvertit, quartae aciei, quam instituerat sex cohortium, dedit signum. Illi celeriter procucurrerunt infestisque signis tantavi in Pompei equites impetum recerunt, ut eorum nemo consisteret omnesque conversi non solum loco excederent, sed protinus incitati fuga montes altissimos peterent. Quibus summotis omnes sagittarii funditoresque destituti inermes sine praesidio

interfecti sunt Eodem impetu cohortes sinistrum cornu pugnantibus etiam tum ac resistentibus in acie Pompeianis circumierunt eosque a tergo sunt adortae.

LXXXXIII. Eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae 1
 quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere ius- 2
 sit. Ita cum recentes atque integri defessis successissent, alii au- 2
 tem a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt atque
 universi terga verterunt. Neque vero Caesarem fefellit, quin ab 3
 iis cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie collocatae
 essent, initium victoriae oriretur, ut ipse in cohortandis mi- 3
 litibus pronuntiaverat. Ab his enim primum equitatus est 4
 pulsus, ab isdem factae caedes sagittariorum ac funditorum, ab
 isdem acies Pompeiana a sinistra parte [erat] circumita atque
 initium fugae factum. Sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum 5
 vidit atque eam partem, cui maxime confidebat, perterritam ani-
 madvertit, aliis quoque diffusus acie excessit protinusque se in
 castra equo contulit et iis centurionibus, quos in statione ad prae-
 toriam portam posuerat, clare, ut milites exaudirent, Tuemini,
 inquit, castra et defendite diligenter, si quid durius acciderit.
 Ego reliquas portas circumeo et castrorum praesidia confirmo.
 Haec cum dixisset, se in praetorium contulit, summae rei dif- 6
 fidens et tamen eventum exspectans.

LXXXXV. Caesar Pompeianis ex fuga intra vallum com- 1
 pulsus nullum spatium perterritis dare oportere existimans mili-
 tes cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castraque op- 2
 pugnarent. Qui, etsi magno aestu (nam ad meridiem res erat 2
 perducta), tamen ad omnem laborem animo parati imperio paru-
 erunt. Castra a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictas, in- 3
 dustrie defendebantur, multo etiam acrius a Thracibus barbaris-
 que auxiliis. Nam, qui ex acie refugerant milites, et animo per- 4
 territi et lassitudine confecti missis plerique armis signisque mi-
 litaribus magis de reliqua fuga quam de castrorum defensione
 cogitabant. Neque vero diutius, qui in vallo constiterant, mul- 5
 titudinem telorum sustinere potuerunt, sed confecti vulneribus

locum reliquerunt, protinusque omnes ducibus usi centurionibus tribunisque militum in altissimos montes, qui ad castra pertinebant, confugerunt.

1 LXXXXVI. In castris Pompei videre licuit trichilas structas, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata, Lucii etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta edera, multaue praeterea, quae nimiam luxuriam et victoriae fiduciam designarent, ut facile existimari posset, nihil eos de eventu eius diei timuisse, qui non necessarias conquirerent voluptates. At hi miserrimo ac patientissimo
2 exercitu Caesaris luxuriam obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuissent. Pompeius, iam cum intra vallum
3 nostri versarentur, equum nactus detractis insignibus imperatorii decumana porta se ex castris eiecit protinusque equo citato
4 Larisam contendit. Neque ibi constitit, sed eadem celeritate paucos suos ex fuga nactus, nocturno itinere non intermisso, comitatu equitum XXX ad mare pervenit navemque frumentariam conscendit, saepe, ut dicebatur, querens, tantum se opinionem fefellisse, ut, a quo genere hominum victoriam sperasset, ab eo initio fugae facto paene proditus videretur.

1 LXXXXVII. Caesar castris potitus a militibus contendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi facultatem dimitterent. Qua re impetrata montem opere circummunire instituit. Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco relicto monte universi iugis eius Larisam versus se recipere coeperunt.
3 Qua re animadversa Caesar copias suas divisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit commodioreque itinere Pompeianis occurrere coepit et progressus milia passuum VI aciem
4 instruxit. Qua re animadversa Pompeiani in quodam monte constiterunt. Hunc montem flumen subbluebat. Caesar milites cohortatus [est], etsi totius diei continenti labore erant confecti noxque iam suberat, tamen munitione flumen a monte secluserat, ne
5 noctu aquari Pompeiani possent. Quo perfecto opere illi de de-

ditione missis legatis agere coeperunt. Pauci ordinis senatorii, qui se cum iis coniunxerant, nocte fuga salutem petiverunt.

LXXXXVIII. Caesar prima luce omnes eos, qui in monte 1
 conserant, ex superioribus locis in planiciem descendere atque
 arma proicere iussit. Quod ubi sine recusatione fecerunt passis- 2
 que palmis proiecti ad terram flentes ab eo salutem petiverunt,
 consolatus consurgere iussit et pauca apud eos de lenitate sua lo-
 cutus, quo minore essent timore, omnes conservavit, militibus-
 que suis commendavit, ne qui eorum violaretur, neu quid sui
 desiderarent. Hac abhibita diligentia ex castris sibi legiones alias 3
 occurrere et eas, quas secum duxerat, in vicem requiescere atque
 in castra reverti iussit eodemque die Larisam pervenit.

LXXXXVIII. In eo proelio non amplius CC milites desi- 1
 deravit, sed centuriones, fortes viros, circiter XXX amisit. Inter- 2
 lectus est etiam fortissime pugnans Crastinus, cuius mentionem
 supra fecimus, gladio in os adversum coniecto. Neque id fuit 3
 falsum, quod ille in pugnam proficiscens dixerat. Sic enim Ca-
 esar existimabat, eo proelio excellentissimam virtutem Crastini
 fuisse, optimeque eum de se meritum iudicabat. Ex Pompeiano 4
 exercitu circiter milia XV cecidisse videbantur, sed in deditionem
 venerunt amplius milia XXIII (namque etiam cohortes, quae
 praesidio in castellis fuerant, sese Sullae dediderunt), multi prae-
 terea in finitimas civitates refugerunt, signaque militaria ex
 proelio ad Caesarem sunt relata CLXXX et aquilae VIII. L. Do- 5
 mitius ex castris in montem refugiens, cum vires eum lassitu-
 dine defecissent, ab equitibus est interfectus.

C. Eodem tempore D. Laelius cum classe ad Brundisium 1
 venit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstra-
 vimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit. Similiter Va- 2
 tinus, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis eli-
 cuit naves Laelianas atque ex his longius productam unam quin-
 queremem et minores duas in angustiis portus cepit, itemque
 per equites dispositos aqua prohibere classarios instituit. Sed 3

Laelius tempore anni commodiore usus ad navigandum onerariis navibus Corcyra Dyrrachioque aquam suis supportabat neque a proposito deterrebat, neque ante proelium in Thessalia factum cognitum aut ignominia amissarum navium aut necessariorum rerum inopia ex portu insulaque expelli potuit.

CI. Isdem fere temporibus Cassius cum classe Syrorum et Phoenicum et Cilicum in Siciliam venit, et cum esset Caesaris classis divisa in duas partes, dimidiae parti praeesset P. Sulpicius praetor Vibone ad fretum, dimidiae M. Pomponius ad Messanam, prius Cassius ad Messanam navibus advolavit, quam Pomponius de eius adventu cognosceret, perturbatumque eum nactus nullis custodiis neque ordinibus certis, magno vento et secundo completas onerarias naves taeda et pice et stupa reliquisque rebus, quae sunt ad incendia, in Pomponianam classem immisit atque omnes naves incendit XXXV, e quibus erant XX constratae. Tantisque eo facto timor incessit, ut, cum esset legio praesidio Messanae, vix oppidum defenderetur, et nisi eo ipso tempore quidam nuntii de Caesaris victoria per dispositos equites essent allati, existimabant plerique futurum fuisse, uti amitteretur. Sed oportunissime nuntiis allatis oppidum est defensum; Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem, applicatisque nostris ad terram navibus circiter XL propter eundem timorem pari atque antea ratione [egerunt] secundum nactus ventum onerarias naves praeparatas ad incendium immisit, et flamma ab utroque cornu comprehensa naves sunt combustae quinque. Cumque ignis magnitudine venti latius serperet, milites, qui ex veteribus legionibus erant relictis praesidio navibus ex numero aegrorum, ignominiam non tulerunt, sed sua sponte naves conscenderunt et a terra solverunt impetuque facto in Cassianam classem quinquere mis duas, in quarum altera erat Cassius, ceperunt, sed Cassius exceptus scapha refugit; praeterea duae sunt depressae triremes. Neque multo post de proelio facto in Thessalia cognitum est, ut ipsis Pompeianis fides fieret: nam ante id tempus fingi a legatis amicisque Caesaris arbitrabantur. Quibus rebus cognitis ex his locis Cassius cum classe discessit.

CII. **Caesar** omnibus rebus relictis persequendum sibi Pompeium existimavit, quascumque in partes se ex fuga recepisset, ne rursus copias comparare alias et bellum renovare posset, et, quantumcumque itineris equitatu efficere poterat, cotidie progrediebatur legionemque unam minoribus itineribus subsequi iussit. Erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, uti omnes eius provinciae iuniores, Graeci civesque Romani, iurandi causa convenirent. Sed, utrum avertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset, ut quam d'utissime longioris fugae consilium occultaret, an novis delectibus, si nemo premeret, Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat. Ipse ad ancoram una nocte constitit et vocatis ad se Amphipoli hospitibus et pecunia ad necessarios sumptus corrogata cognito Caesaris adventu ex eo loco discessit et Mytilenas paucis diebus venit. Biduum tempestate retentus navibusque aliis additis actuariis in Ciliciam atque inde Cyprum pervenit. Ibi cognoscit, consensu omnium Antiochensium civiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem captam esse excludendi sui causa nuntiosque dimissos ad eos, qui se ex fuga in finitimas civitates recepisse dicerentur, ne Antiochiam adirent: id si fecissent, magno eorum capitis periculo futurum. Idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno consul fuerat, et P. Lentulo consulari ac non nullis aliis acciderat Rhodi; qui cum ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam venissent, oppido ac portu recepti non erant missisque ad eos nuntiis, ut ex his locis discederent, contra voluntatem suam naves solverunt. Iamque de Caesaris adventu fama ad civitates perferebatur.

CIII. Quibus cognitis rebus Pompeius deposito adeundae Syriae consilio pecunia societatis sublata et a quibusdam privatis sumpta et aeris magno pondere ad militarem usum in naves imposito duobusque milibus hominum armatis, partim quos ex familiis societatum delegerat, partim quos a negotiatoribus coegerat, quos[que] ex suis quisque ad hanc rem idoneos existimabat, Pelusium pervenit. Ibi casu rex erat Ptolomaeus, puer aetate, magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum gerens, quam paucis ante mensibus per suos propinquos atque amicos regno

expulerat; castraque Cleopatrae non longo spatio ab eius castris
 3 distabant. Ad eum Pompeius misit, ut pro hospitio atque amici-
 tia patris Alexandria reciperetur atque illius opibus in calami-
 4 tate tegeretur. Sed qui ab eo missi erant, confecto legationis of-
 ficio liberius cum militibus regis colloqui coeperunt eosque hor-
 tari, ut suum officium Pompeio praestarent neve eius fortunam
 5 despicerent. In hoc erant numero complures Pompei milites,
 quos ex eius exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam
 traduxerat belloque confecto apud Ptolomaeum, patrem pueri,
 reliquerat.

1 CIII. His tunc cognitis rebus amici regis, qui propter aeta-
 tem eius in curatione erant regni, sive timore adducti, ut postea
 praedicabant, sollicitato exercitu regio, ne Pompeius Ale-
 xandriam Aegyptumque occuparet, sive despecta eius fortuna,
 ut plerumque in calamitate ex amicis inimici existunt, his, qui
 erant ab eo missi, palam liberaliter responderunt eumque ad re-
 2 gem venire iusserunt; ipsi clam consilio inito Achillam praefec-
 tum regium, singulari hominem audacia, et L. Septimium tri-
 3 bunum militum ad interficiendum Pompeium miserunt. Ab his
 liberaliter ipse appellatus et quadam notitia Septimii productus,
 quod bello praedonum apud eum ordinem duxerat, naviculam
 parvulam conscendit cum paucis suis: ibi ab Achilla et Septimio
 interficitur. Item L. Lentulus comprehenditur ab rege et in cu-
 stodia necatur.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

1. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

I. Exercitus (στρατός). Ὁ στρατός τοῦ Καίσαρος συνέκειτο I. ἐκ πεζῶν 1 (pedites), II. ἐξ ἰππέων (equites), III. ἐκ τεχνιτῶν (fabri) καὶ IV. ἐξ ἀποσκευῶν (impedimenta).

Οἱ πεζοὶ ἦσαν A) milites legionarii καὶ B) milites levis armaturæ. 2

A. Οἱ legionarii ἦσαν ὄμοιοι πολῖται τῶν κατωτέρων τάξεων ὑπηρε- 3 τοῦντες ἐν τῷ στρατῷ ἐπὶ μισθῷ καὶ προαγωγῇ. Οὗτοι ἦσαν κατανεμημένοι εἰς τοὺς λεγεῶνας (legio).

Σημείωσις. Κατὰ τοὺς γαλατικούς πολέμους ὁ ἐτήσιος μισθὸς ἀνῆρχετο 4 περίπου εἰς 128 προπολεμικὰς δραχμάς, βραδύτερον ὁμοῦς ὁ Καίσαρ ἀνεδίβασεν αὐ- τὸν περίπου εἰς 240 καταβαλλομένας κατὰ τριμηνίαν. Ὁ μισθὸς προσηρξάνετο διὰ τῆς διανομῆς τῶν λαφύρων (praeda 82, 1. 97, 1)* ἢ διὰ χρημάτων, ἐκ λειῶν προερχομένων. Ἐκτὸς τῶν χρηματικῶν τούτων ἀμοιβῶν ὑπῆρχε καὶ ἡθικὴ, ἥτοι ἔπαινος γινόμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἀριθμὸς τῆς δυνάμεως ἐκάστου λεγεῶνος ἀνῆρχετο εἰς 4000 - 6000 ἄν- 5 δρας.

Ὁ λεγεῶν ὑποδιηρεῖτο ὡς ἑξῆς:

I legio=10 cohortes (89, 2. 4. 93, 5. 8. κοόρτες, τάγματα).

I cohors (400 περ. ἄνδρ.)=3 manipuli (91, 2. σπεῖραι).

I manipulus=2 centuriae (91, 3.

λόχοι) ἢ ordines (104, 3).

Σημείωσις. Οἱ ἄνδρες τοῦ λεγεῶνος ἐκαλοῦντο legionarii, οἱ δὲ τοῦ manipulus ἐλέγοντο manipulares (91, 2). Οἱ ἄνδρες ἐκάστου manipulus παρε- τάσσοντο κατὰ τὴν ἀκόλουθον σειρὰν: 1) ἀστατοὶ (hastati), νεώτατοι τὴν ἡλικίαν, 2) πρίγκιπες (principes), ἀκμαϊότατοι τὴν ἡλικίαν καὶ 3) τριάριοι (triarii ἢ pilani ἢ veterani), οἱ πρεσβύτεροι τῶν στρατιωτῶν, οἱ καὶ λόγῳ τῆς πολεμικῆς αὐτῶν πείρας σπουδαιότατοι.

Συνήθως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν τῆς πρώτης κοόρτης, ὡς καὶ τῶν ὑπο- 6 διαιρέσεων ταύτης, ἦτο πέρα τοῦ κανονικοῦ ἡῤῥημένος, διότι αὕτη ἀπετέλει τὰ νεῦρα τοῦ λεγεῶνος (91, 3). Ὅθεν ἡ πρώτη κοόρτης συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν ἀπο- τελοῦντων τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ.

Ἐκτὸς τῶν στρατιωτῶν τούτων ὑπῆρχον ἐν τῷ λεγεῶνι καὶ οἱ λεγόμενοι 7

* Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουσιν εἰς τὰ κεφάλαια τοῦ κειμένου (σελ. 17-28) π.χ. 82, 1=κεφ. 82, § 1.

evocati (άνάκλητοι 88, 5. 91, 1). Οἷτοι ἦσαν παλαίμαχοι στρατιῶται (veterani), ἀφυπηρετήσαντες ποτε τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, οἱ ὅποιοι, εἴτε αὐτεπαγγέλτως (ᾧθεν καὶ voluntarii ἐκαλοῦντο 91,3) εἴτε τῇ προσκλήσει τοῦ στρατηγοῦ, προσέφερον ἐκ νέου τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ δι' ἦν ἐκλήθησαν στρατεία. Οἱ τοιοῦτοι ἐτιμῶντο ἐξαιρετικῶς ἐν τῷ στρατῷ ἔχοντες οὐχὶ μόνον ἵππον ἐν τῇ πορείᾳ, ἀλλὰ καὶ βαθμὸν καὶ μισθὸν ἐκατοντάρχου, προσέτι δὲ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν ταπεινότερων τῶν στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν.

8 Ἀπηλλαγμένοι ὡσαύτως, ἐξ εὐεργετήματος (beneficio) στρατηγοῦ ἢ ἄλλου ἀνωτέρου ἀξιοματικοῦ, τῶν ταπεινότερων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν (πρβλ. τοὺς σημερινοὺς ὑπαξιωματικοὺς) ἦσαν καὶ οἱ πεζοὶ στρατιῶται, οἱ καλούμενοι beneficiarii (88, 5), οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος μνημονευομένην cohors praetoria, ἀπολαύουσαν τῆς ἐξαιρετικῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ εὐεργετήσαντος στρατηγοῦ, ὃν καὶ συνᾶδευον εἰς πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐπιχείρησιν.

9 Ἐνδυμασία. Λύτη ἀπετελεῖτο ἐκ χιτῶνος μαλλίνου (tunica) μετὰ ζώνης (cingulum), ἱματίου (sagum) φθάνοντος μέχρι τῶν γονάτων καὶ ὑποδημάτων (caligae) μέχρι σχεδὸν τοῦ μέσου τοῦ ἀντικνημίου.

Ὅπλισμός. Οὗτος συνέκειται ἐξ ὀπλων ἄρμυτικῶν (arma 95, 4) καὶ ἐπιδικῶν (tela 92, 3. 93, 2).

Τὰ ἀμυντικὰ ὄπλα ἦσαν: 1) Κράνος (galea). Τὸ κράνος τῶν ἰππέων ἐλέγετο cassis, φερόμενον μὲν κατὰ τὴν μάχην, ἀναρτώμενον δὲ ἀπὸ τοῦ στήθους κατὰ τὴν πορείαν. 2) Θώραξ (lorica). 3) Θυρεὸς (-cutum, ἀσπίς τετραγώνως 1,25×0,78, ἀλλὰ καὶ κυλινδρική, σαμνιτικῆς προελεύσεως) συγκείμενος ἐκ ξύλου, ἐνισχυμένου διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων (ιδεὲ κεφ. 93, 2: exscerperunt).

10 Τὰ ἐπιθετικὰ ὄπλα ἦσαν: 1) Pilum, ἀκόντιον, ὕσος (92, 3. 93, 1. 2. 5), ἐτρουσκικῆς προελεύσεως, πάχους 25 - 32 χλμ. καὶ μήκους 1,70 - 2 μ. Τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἐξακοντισθῇ ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ ἀποστασεως 30 - 35 μέτρων. 2) Gladius, ξίφος ἀμφίστομον μετὰ αἰχμῆς ὀξυτάτης (93, 1. 2), ἰσπανικῆς προελεύσεως, μήκους ἐν συνόλῳ μέχρις 60 ἐκ. μ. Τοῦτο ἀνηρτάτο δι' ἀορτήρος (baltēus) ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ὄμου ἐντὸς κολεοῦ (vagina), ἐκ ξύλου ἐπενδεδυμένου διὰ χαλκοῦ. Οἱ στρατιῶται, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσπίδος ἦν ἐκράτουν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἔφερον τὸ ξίφος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἰσχίου, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ δὲ οἱ ἀξιοματικοί.

11 Ἐπιτὸς τῶν ἀμυντικῶν καὶ ἐπιθετικῶν ὀπλων ἕκαστος στρατιώτης ἐκράτει ἐν ταῖς πορείαις ἀποσκευὴν (-arscinæ), ἧτοι κοντάριον, ἐφ' οὗ προσεδέοντο ἐντὸς σακκιδίων διάφορα στρατιωτικὰ σκευῆ, χρήσιμα εἰς αὐτὸν καὶ κυρίως ἡ δι' ὠρισμένου χρόνον (ἕως 15 ἡμ.) τροφή. Οἱ ἄνευ τοιοῦτων ἀποσκευῶν καὶ βαρέος ὀπλισμοῦ στρατιῶται ἐλέγοντο ἐλαφροί, ψιλοὶ (expediti 84, 3), τοῦναντίον δὲ οἱ ἄλλοι ἐκαλοῦντο impediti ἢ sub sarcinis.

12 Διοίκησις. Οἱ ἀξιοματικοὶ τοῦ πεζικοῦ (καὶ τοῦ ναυτικοῦ) ἦσαν 1) ἀνώτεροι καὶ 2) κατώτεροι. Κατώτεροι ἦσαν οἱ λεγόμενοι centuriones (ἐκατόνταρχοι, 94, 5. 95, 5. 99, 1). Οὗτοι προήγοντο κατ' ἐκλογὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον καὶ μόνον εἰς αὐτόν, μολοντί μεγάλως διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἐτιμῶντο καὶ εὐφῆμως ἀνεφέροντο. Ὁ πρῶτος μεταξὺ

των εκατοντάρχων, ὁ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πρώτης *centuria* τοῦ πρώτου *manipulus* τῆς πρώτης κοόρτης τοῦ λεγεῶνος, ἐκαλεῖτο *centurio primi pili* (ἢ *ordinis*) ἢ *primus pilus* ἢ τέλος *primipilus* (91, 1). Οὗτος ἦτο ὁ φύλαξ τῆς σημαίας τοῦ λεγεῶνος, ἴσως δὲ καὶ ὁ σημαιοφόρος αὐτοῦ, κατὰ προνόμιον δὲ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενα πολεμικὰ συμβούλια (*consilium* 82, 3. 83, 3. 86, 1. 88, 7· ἰδὲ καὶ ἀρ. 63), οἱ λοιποὶ δὲ *centuriones* μόνον ἐάν προσεκαλοῦντο. Σύμβολον τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν ἦτο ἀμπελίνη ῥάβδος (*vitis*). Ἀνώτεροι δὲ ἦσαν : 1) *Tribuni militum* (χιλίαρχοι 95, 5. 104, 2), τοῦλάχιστον ἐκ τῆς ἰππάδος τάξεως. Οὗτοι, ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τούτου ποιοῦντες ἔναρξιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν σταδίου, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν 6 εἰς ἕκαστον λεγεῶνα, διοικοῦντες ἀνὰ δύο ἐκ περιτροπῆς ἐπὶ 2 μῆνας. 2) *Legati* (ὑπαρχοὶ 14 ἢ ἀντιστράτηγοι 101, 7) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, προσκολλώμενοι, ἀνάγκης οὐσης, ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῷ στρατηγῷ. Οὗτοι, οὐχὶ σπανίως, ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς διοικηταὶ σώματος στρατοῦ δρωντος εἴτε πλησίον εἴτε μακρὰν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὅστις ἐκαλεῖτο ἀναλόγως *consul* ἢ *dux* ἢ καὶ *imperator* (87/7. 15 91, 2. 3. 92, 5. 96, 3). Ὁ τελευταῖος τιμητικώτατος τίτλος ἀπενέμετο ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς τοὺς τροπαιοῦχοι καὶ δαφνηφόροι στρατηλάτας. 3) *Quaestor* (στρατιωτικὸς ταμίας) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, ὅστις, ὡσπερ καὶ οἱ *legati*, ἀνελάμβανε καὶ πραγματικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀντικαθιστῶν ἐνίοτε καὶ αὐτὸν τὸν στρατηγόν.

Σημείωσις. Οἱ ἐντεταλμένοι ὑπηρεσίαν τινὰ στρατιωτικὴν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τιθέμενοι στρατιωτῶν ἢ σώματος στρατοῦ ἐλέγοντο, ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, *praefecti* ἢ *praepositi*, ἐπίσης δὲ οἱ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἢ ἄλλους μετ' ἐπισήμου ἐντολῆς χάριν διαπραγματεύσεων ἀποστελλόμενοι ἐκαλοῦντο, ἐνίοτε μάλιστα ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, *legati* (91, 1, 97, 5, 103, 4).

Σύμβολα στρατηγικὰ (*insignia imperatoria* 93, 3). Ὁ στρατηγός, ἐν πολέμῳ ἐφόρει ἀντὶ τῆς περιπορφύρου τηβέννου (*praetexta*) ἦτοι ἐσθῆτος λευκῆς μετὰ πορφυροβαφοῦς παρυφῆς (γύρου), ἣν εἶχεν ἐν τῇ πόλει, γλαμύδα (*piludamentum*) ἦτοι ἐσθῆτα συνήθως πορφυρᾶν. Ἐπίσης ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἰσχίου ξίφος (*pugio*) ἀνηρητημένον εἴτε ἐκ τοῦ δεξιοῦ ὄμου εἴτε ἐκ τῆς ζώνης.

Σημείωσις. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς στρατηγός ἀνελάμβανε οὐχὶ μόνον τὴν διοικησιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων μετ' ἀπολύτου δικαιώματος (δικαιοδοσίας) ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διπλωματικὴν διαπραγματεύσιν περὶ συνάψεως ἀνακωχῆς, συνθήκης καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐνέργειαν ἀφορῶσαν εἰς τὰς διοικήσεις τῶν ἐπαρχιῶν διὰ ζητήματα στρατολογικὰ, οικονομικὰ καὶ φορολογικὰ. Ἡ διοικητικὴ αὕτη ἐξουσία δι' ἐνὸς ὀνόματος ἐκαλεῖτο *imperium* (82, 3) καὶ ἔπαυεν ἰσχύουσα ἅμα τῇ ἐπανάδῳ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὴν Ῥώμην.

B. Οἱ *milites levis armorum* (στρατιῶται ἐλαφροῦ ὀπλισμοῦ). Οὗτοι δὲν 17 ἦσαν ὄωμ. πολῖται, ἀλλὰ πολῖται συμμάχων πόλεων (*socii*) καὶ ἐκαλοῦντο α-

xilia (95, 3), ἐστρατολογούντο δὲ διὰ διατάγματος τοῦ στρατηγοῦ (*edictum proponere* 102, 2) καὶ ὑπηρετοῦν ἐπὶ μισθῷ. Οἱ ἀρχηγοὶ ὁμῶς αὐτῶν ἐκαλοῦντο *praefecti socium* καὶ ἦσαν ῥωμαῖοι. Ὁ ὄπλισμός ἀπετελεῖτο κατὰ
 18 κανόνα ἐκ μικρᾶς ἀσπίδος, ἐλαφροῦ καὶ μικροῦ κράνους, ξιφιδίου καὶ βραχέος ἀκοντίου. Εἰς τούτους ἀνήκον καὶ οἱ σφενδονῆται (*funditores* 93, 7. 94, 4) καὶ οἱ τοξόται (*sagittarii* 93, 3. 7, 94, 4. ἰδὲ καὶ ἀρ. 21). Τμημα τῶν ἐπικουρικῶν ἦσαν καὶ οἱ *alarii* [*ala*=πέτερυξ, κέρασ τῆσ παρατάξεωσ] ἐκ ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν στρατολογούμενοι, κληθέντεσ οὕτω διότι πάλαι παρετάσσοντο ἐκατέρωθεν τοῦ λεγεῶνοσ.

19 Ἐκαλοῦντο *praefecti regis* ἢ *regii* (104, 2) οἱ ἐκτόσ τῆσ Ῥώμησ, ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέωσ.

20 **II. Equites.** Τὸ ἱπικόν (*equites, equitatus* καὶ σπανιώτατα *Romani equites* 84, 3. 89, 4. 93, 4, 94, 3. 4. 5) ἀπετελεῖτο ἐπὶ Καίσαροσ οὐχὶ ἐκ ῥωμαίων ἱππέων (*equites Romani*) οὐδ' ἐκ ῥωμαίων πολιτῶν (*cives Romani*)*, ἀλλ' ἐκ πολιτῶν στρατολογουμένων ἐκ τῶν συμμάχων ὑπὸ ἱπάρχουσ ὁμῶσ ῥωμαίων (*praefecti equitum*). Οἱ ἱπτεῖσ κατενέμοντο εἰσ 10 ἰλασ (*turmae* ἢ συνηθέστερον *turmae equitum*). Πρβλ. καὶ τὴν φράσιν *turmatim se explicare* 93, 3) ὑπὸ ἱλάρχασ καλουμένων *decuriones* (ἢ *qui equitatu praerant*). Ἐκάστη ἰλη, συγκειμένη ἐκ 30 ἱππέων ὑπὸ 3 ἱλάρχασ, διηρεῖτο εἰσ 3 ἱλαρχίασ ἢ δεκανείασ (*decuriae*), πλείονεσ δὲ τῆσ μᾶσ ἰλαι ἀπετέλουσ τὴν πέτερυγα (*ala* τάγμα ἱπικου). Οἱ οὐθαγοὶ τοῦ ἱπικου ἐκαλοῦντο *optiones*.

21 Πολλάκισ πρὸσ ἐνίσχυσιν τοῦ ἱπικου, μάλιστα ἀριθμητικῶσ ὑποδεεστέρου, ἐγκατεμειγνύοντο πεζοὶ (*inter equites proeliari* 84, 3), ἀλλὰ μετὰ ἐλαφροτέρου ὄπλισμοῦ (*mutatis armis* 84, 3), ἐπίσησ δὲ *sagittarii* καὶ *funditores* (93, 3. 7. 94, 4 ἰδὲ καὶ ἀρ. 18). Οἱ ἱπποκόμοι (*calones*) ὡσ καὶ οἱ ἡμιονηγοὶ (*muliones* ἰδὲ ἀρ. 23) διὰ κοινου ὀνόματοσ ἐκαλοῦντο *servi*. Ὁ ὄπλισμόσ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἱπικου ἐξηρητάτῳ ἐκάστοτε ἀπὸ τῆσ χώρασ τῆσ προελεύεωσ αὐτῶν.

22 **III. Fabri** τεχνῖται (ἦτοι ὄπλοποιοὶ, χαλκεῖσ, σιδηρεῖσ, τέκτονεσ κ. ἄ. τ.) ἐντεταλμένοι τὴν συντήρησιν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὕλικου πολέμου. Ὁ ἀρχηγόσ αὐτῶν ἐκαλεῖτο *praefectus fabrum*. Ἐπὶ Καίσαροσ ὁμῶσ οὗτοσ μόνον τὸ ὄνομα εἶχε κοινόν πρὸσ τοὺσ *praefecti*, ἐχρησίμευε δὲ ὡσ βοηθόσ τοῦ στρατηγου ἔχων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ τὰσ πολεμικὰσ μηχανάσ. Οἱ *fabri* ἐπὶ Καίσαροσ ἀπετελοῦντο ἐκ στρατιωτῶν ἀνηκόντων εἰσ τὸν λεγεῶνα (*legionarii*), ἰδίᾳ μάλιστα προκειμένου περὶ κατασκευῆσ γεφυρῶν καὶ νεῶν.

23 **IV. Impedimenta.** Διὰ τῆσ λέξεωσ ταύτησ ἐδηλοῦντο γενικῶσ αἱ βαρεῖαι στρατιωτικαὶ ἀποσκευαί, ἦτοι σκηναί, πολεμικαὶ μηχαναί, μεταφερόμεναι ἐπὶ ζῳῶν καὶ ἀμαξῶν, ὡσ καὶ αἱ *sarcinae* (ἰδὲ ἀρ. 11). Εἰσ τὰ *impedimenta* συμπεριλαμβάνοντο καὶ οἱ σχετικοὶ ὀδηγοὶ τῶν ζῳῶν.

* Τὸ πεζικόν ὑπὸ τοῦ Καίσαροσ καλεῖται καὶ *nostri* (=οἱ ἡμέτεροι) ἐν ἀντιθέσει πρὸσ τοὺσ ἱππεῖσ, οἵτινεσ ἦσαν ξένοι (Γαλάται κ.ἄ.).

Σημειώσεις. Αί πολεμικαί μηχαναί ἦσαν :

α') βλητικά (tormenta). Αὐταί ἐχρησίμευον πρὸς ἄμυναν, ἐπίθεσιν καὶ πολιορκίαν, ὡσαύτως δὲ ἐτοποθετοῦντο καὶ ἐπὶ τῶν καταστροφμάτων τῶν νεῶν πρὸς ὑποστήριξιν ἀποβιβάσεως στρατοῦ, ἦτοι 1) scorpio θαλλιστρίς, ἐκτοξεύουσα μεγάλη βέλη καὶ βαρεῖς ὕσους (pila muralia) 2) fundae libriles σφενδόνα ἐκσφενδονίζουσαι λιτριάους λίθους ἢ καὶ ἄλλους μικροτέρους· 3) catapultae καταπέλται, ἐκτοξεύοντες βέλη καὶ μεγάλους λίθους· καὶ 4) ballistae πετροβόλοι.

β') πολιορκητικά, ἦτοι 1) plutei προπετάσματα, γερροχελῶνα· 2) turris ambulatoria κινητὸς πύργος· 3) vinea ἄμπελος· 4) testudo χελώνη· 5) aries κριὸς· 6) fistuca ἢ festuca ὄργανον, εἶδος κοπάνου, πρὸς ἔμπηξιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεγάλων δοκῶν.

Ἑγχειριστικὴ ὑπηρεσία. Σπουδαία ἐλαμβάνετο ἐν τῷ στρατῷ μέρος 24 περὶ τῆς ὑγείας τῶν στρατιωτῶν. Ὁ Καῖσαρ λ.χ. μετεκίνει ἐνίοτε τὸ στρατόπεδον μεταστρατοπεδεύων ἀλλαγῶν, ἵνα οὕτω ἀποφύγῃ τὸ νοσηρὸν τοῦ κλίματος. Ἐν τούτοις, ἐκτὸς τῶν τραυματιῶν, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ ἀσθενεῖς (87, 4). Ἐν γένει οἱ πλείστοι τούτων ἀπέθνησκον (87, 3) λόγῳ τῆς εἰς νηπιώδη κατάστασιν εὐρισκομένης τότε ἰατρικῆς τέχνης. Οἱ τραυματῖαι μετ' ἐκάστην μάχην μεταφέροντο εἰς τὸ στρατόπεδον ἢ εἰς φιλίαν γειτονικὴν πόλιν ἐφ' ἄμαξων ἢ ἐπὶ ζώων, οἱ δὲ τραυματῖαι ἀξιωματικοὶ καὶ ἐπὶ φορεῖων, ἵνα τύχωσιν ἰατρικῆς περιθάλψεως.

Σημαῖαι (signa militaria 95, 4. 99, 4). Στρατιωτικὴ σημαία τοῦ λεγεῶ- 25 νος ἦτο, ἥδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μαρίου, ἀετὸς ἐξ ἀργύρου (aquila 99, 4) ἐπικαθήμενος μετὰ ἀνοικτῶν περυγῶν ἐπὶ κορυφῆς κονταρίου. Ὁ σημαιοφόρος τοῦ λεγεῶνος ἐλέγετο aquilifer.

Ἡ ἀρχικὴ σημαία τοῦ manipulus (ἰδ. ἀρ. 5 καὶ 12), ἣτις ἐλέγετο ἀπλῶς signum, ἀποτελεῖτο ἐκ κονταρίου ἀπολήγοντος εἰς χεῖρα ἀνοικτὴν, ὑφ' ἣν 26 κατὰ σειρὰν ὑπῆρχεν ἀνάλογος πρὸς τὰς ὑπηρεσίας ἐνὸς ἐκάστου manipulus ἀριθμὸς δίσκων μεταλλίνων (phalerae), ἴσως ἀργυρῶν, καὶ δακτυλίων ἐν εἶδει παρασήμων. Ἡ σημαία τοῦ πρώτου manipulus ἐχρησίμευε καὶ ὡς σημαία τῆς κοόρτης. Ὁ σημαιοφόρος τοῦ manipulus ἐκαλεῖτο signifer.

Σημειώσεις. Κατὰ τὰς πορείας τὸ signum manipuli προηγεῖτο, ἀλλὰ κατὰ τὴν μάχην ἠκολούθει, ἦτοι εὕρισκετο ὀπισθεν τῶν principes (ἰδ. ἀρ. 5). Οἱ στρατιῶται ἄρα, οἱ μαχόμενοι πρὸ τῆς σημαίας ταύτης, δηλ. οἱ hastati καὶ οἱ principes ἐκαλοῦντο antesignani. Οὐχ ἦττον ὅμως ἐπὶ Καίσαρος διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐδηλοῦτο σῶμα στρατοῦ ἐπίλεκτον καὶ φιλὸν (expediti), μαχόμενον πρὸ τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς παρατάξεως (83, 3) δυνάμενον δὲ νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς σήμα τῶν ἰπικῶν.

Ἡ φράσις infestis signis impetum facere (93, 6. πρβλ. καὶ infestis 27 pilis 93, 1) δηλοῖ ἐφορμὰν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σημαιῶν ἐστραμμένω πρὸς αὐτόν, ἐπομένως σημαίνει προσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐναντίου, κατὰ μέτωπον.

Σημαία κυρίως τοῦ ἰπικῶν ἦτο τὸ vexillum (89, 5. 93, 5). Αὕτη συνί- 28

στατο ἐκ τετραγώνου τεμαχίου ὀθόνης ἐρυθρᾶς ἢ πορφυρᾶς ἢ καὶ λευκῆς, χρυσοσπῆς πρὸς τὰ κάτω, ἥτις ἀνηρτάτο ἐκ τῆς κορυφῆς κονταρίου διὰ διαξύλου (κοινῶς μπρίντα). Διὰ τῆς σημαίας ταύτης ἐδίδετο καὶ τὸ σημεῖον τῆς μάχης εἰς μεμονωμένα τμήματα στρατοῦ (89, 5. 93, 5).

- 29 **Σήματα** (signa). Ταῦτα ἐδίδοντο ὑπὸ τοῦ κεραταύλου (cornicen) ἢ τοῦ σαλπικτοῦ (bucinator) διὰ κέρατος (cornu 92, 5) μετ' ἀργυροῦ ἐπιστομίου ἢ διὰ σάλπιγγος (tuba 85, 4. 91, 2. 92, 5. 93, 1), ὅσας ἐπρεπε νὰ δοθῇ σημεῖον πρὸς συνάθροισιν, πορείαν (profectio 85, 4), προσβολὴν (ιδὲ σημ. κατωτ.) ἢ ὀπισθοχώρησιν (receptui canere). Ἐπίσης εἰς τμήματα μικρὰ τὸ πρὸς μάχην σημεῖον ἐδίδετο καὶ διὰ τοῦ vexillum (89, 5), ὅπερ ἐκαλεῖτο καὶ ἀπλῶς signum (95, 5· ιδὲ καὶ ἀρ. 28 καὶ 55).

Σημεῖωσις. Ἡ φράσις *exposcere signum proelii ἢ proelii committendi* ἢ ἀπλῶς *exposcere* (90, 3) δηλοῖ ὅτι αἰτιῶ νὰ σημήγη τὸ πολεμικόν, ἢ δὲ φράσις *signum dare* (91, 2. 93, 1) ἢ *signa* (=tubae ἢ tubae et cornua) *concinunt*. δηλοῖ σημαίνειν τὸ πολεμικόν, δίδω τὸ σημεῖον τῆς ἐπιθέσεως (92, 5).

- 30 Ἰδιαίτερον σῆμα ἦτο τὸ classicum (82, 1), ὅπερ ἐσημαίετο διὰ τῆς tuba ὑπὸ τοῦ bucinator, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, πρὸς συνάθροισιν τοῦ στρατοῦ (82, 1), πρὸς ἀνακοίνωσιν διαταγῆς ἐπιθέσεως ἢ ὀπισθοχωρήσεως ἢ ἵνα ὁ στρατηγὸς ἀγορεύσῃ πρὸς ἐνθάρρουνσιν κυρίως ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ βήματος (suggestus) ἐνώπιον τῶν στρατιωτῶν. Ἐὰν ἐν τῷ στρατῷ διὰ τινα λόγον παρίστατο καὶ ἕτερος στρατηγὸς πᾶσα διαταγὴ ἐδίδετο δις διὰ τοῦ αὐτοῦ σαλπίσματος (πρβλ. 82, 1: *honorem partitur*).

- 31 **Παράταξις** (acies 89, 2. 3. 4. 93, 5. 94, 1. 3. 93, 8). Τοῦ λεγεῶνος συγκειμένου ἐκ 10 κοόρτεων ἢ παράταξις ἐγένετο ἐν ἀβαζοειδεῖ διατάξει ἢ εἰς δύο γραμμὰς ἀνά πέντε κοόρτεις (acies duplex) ἢ συνηθέστερον εἰς τρεῖς (acies triplex 89, 92, 1).

- 32 Ἐν τῇ τριπλῇ παρατάξει ἡ πρώτη γραμμὴ ἀπετελεῖτο ἐκ 4 κοόρτεων, ἡ δὲ δευτέρα (acies secunda) καὶ ἡ τρίτη (acies tertia 89, 4. 94, 1) ἐκ τριῶν ἐκάστη κοόρτεων.

- 33 Μεταξὺ τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν κατελείποντο διαστήματα (intervalla relinquere) ὧν ἡ ἀπόστασις ἐκυμαίετο ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐδαφικῶν συνθηκῶν, πάντως ὅμως ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο μικροτέρα τῶν 100 passus (=150 περίπου μέτρων).

- 34 Τὸ ἵπικὸν παρετάσσετο κατὰ κανόνα ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ πτέρυγι (ala) τῆς ὅλης παρατάξεως καὶ τοῦτο ἵνα ἀναπτυσσόμενον ὑπερφαλαγγίξῃ τὰ κέρατα τῶν πολεμίων (89, 4. 93, 3. 4. 6), ἐκτός ἐὰν ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους ἀπήρει τὴν παρουσίαν ὀλοκλήρου τοῦ ἵπικου ἐν τῷ ἐτέρῳ κέρατι (88, 6).

Acies γενικῶς ἐλέγετο καὶ ὁ παρατεταγμένος στρατὸς (84, 2. 85, 1. 3. 92, 1 κλπ. ιδ. Λεξιλόγιον) καθὼς καὶ ἡ μάχη (93, 8. 94, 5. 95, 4).

- 35 Τὸ παρατάσσειν τὸν στρατὸν πρὸς μάχην ἐλέγετο *aciem instruere* (84, 2. 88, 1. 97, 3) ἢ *legiones* (cohortes, aciem) *cōstituere* (89, 2).

- 36 Ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ ἐσηματίζετο καὶ τετάρτη γραμμὴ (quarta acies 89, 4.

93, 5) δι' ἀποσπάσεως ἀνδρῶν ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ κυρίου σώματος (de-trahere 89, 4).

Ἡ τετάρτη γραμμὴ ἐχρησίμευεν ὡς ὑποστήριγμα μικροτέρου ἀριθμητικῶς 37 ἵππικου (84, 3: numero multis partibus esse inferiorem) καὶ ἠμπόδιζε τὴν ὑπερφαλάγγισιν τοῦ κέρατος (89, 4: cornu a multitudine equitum circum-veniri) ἢ τῆς παρατάξεως (93, 4 aciem circumire).

Ἡ θέσις, ἐνθα ἐτάσσετο ἕκαστος στρατιώτης ἢ ἐκάστη ναῦς, ἐλέγετο ordo 38 (92, 2. 93, 2. 101, 2) ὅθεν ἡ φράσις incertis ordinibus ἢ nullis ordinibus cer-tis δηλοῖ, εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, τὴν μὴ ὀρισμένην (καλῆν) τάξιν, τὴν ἀταξίαν (101, 2).

Τὰ ἄκρα τῆς ὅλης τοῦ στρατοῦ ἢ τοῦ ναυτικοῦ παρατάξεως ἢ καὶ σώμα- 39 τος στρατοῦ ἐκαλοῦντο κέρατα (cornua 104, 4), ἀριστερὸν κέρας (sinistrum cornu 88, 2. 89, 1. 3. 93, 3. 8) καὶ δεξιὸν κέρας (dextrum cornu 89, 1. 3. 4). Τὸ δὲ κέντρον ἐλέγετο media acies (89, 3).

Ἄλλου εἶδους σχηματισμοὶ ἦσαν 1) cuneus (σφηνοειδῆς σχηματισμὸς 40 παρατάξεως)· 2) testudo (χελώνη, σκέπη διὰ συμφραττομένων ἀσπίδων)· 3) orbis (κύκλος στρατιωτῶν ἐχόντων μέτωπον πρὸς τὰ ἔξω, γινόμενος ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ πρὸς ἀποφυγὴν κυκλώσεως).

Τάξις πορείας (agmen legionum, ordo agminis). Ὁ ἐν πορείᾳ στρατός 41 ἐκαλεῖτο agmen (πρὸβλ. καὶ 85, 4). Τοῦτου προηγούντο μεμονωμένοι κατάσκοποι (speculatores) ἢ ἐφοδεῖαι συνηθέστερον ἔφιπποι (exploratores ἢ antecursores ἀνιχνευταί, πρόδρομοι). Ὁ στρατός ἐπορεύετο διηρημένος εἰς 3 τμήματα: 1) agmen priinum ἢ priores (προφυλακὴ) κυρίως ἐξ ἱππέων καὶ ὑποστρηγιάτος ἐπιούρων πεζῶν· 2) agmen ἢ exercitus ἢ agmen legionum (κύριον σῶμα)· 3) agmen extremum ἢ novissimum ἢ ἀπλῶς novissimi (ὀπισθοφυλακὴ, ὀπισθοφύλακες).

Τὸ κύριον σῶμα ἐβάδιζε κατὰ τρεῖς τρόπους· α') κατὰ φάλαγγα, ἐκάστου λεγεῶνος ἔχοντος ὀπισθεν αὐτοῦ τὰς ἀποσκευὰς (longissimo agmine). β') κατὰ φάλαγγα, ἀλλὰ τῶν ἀποσκευῶν εὐρισκομένων ἐν τέλει τοῦ ὅλου σώματος καὶ γ') ἢ κατὰ τριπλᾶς φάλαγγας (acie triplici instructa ἢ instituta) ἢ ἐν τετραγώνῳ (agmine quadrato) περικλείονται τὰς βαρεῖας ἀποσκευὰς. Τὸ ἵππικὸν κατὰ κανόνα προεπορεύετο τοῦ πεζικοῦ.

Σημείωσις. Ὅσακις παρίστατο ἀνάγκη ταχίστης πορείας, αἱ ἀποσκευαὶ κατελείποντο ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἢ ἐν φιλικῇ πόλει.

Ἡ κανονικὴ πορεία τῶν στρατιωτῶν (iustum iter ἢ ἀπλῶς iter) ἦτο ἐξά- 42 ωρος, διανυομένης οὕτω ἀποστάσεως 20 - 25 χλμ. Ἐν ἐκτάκτῳ πορείᾳ (magnum iter) διηγύοντο ἐπὶ 8 - 9 ὥρας 30 περίπου χιλιόμετρα, ἀλλὰ καὶ πλείονα (maxi-mum iter, περ. 45 χλμ. Ὁ Καῖσαρ ὁμως ἐν ἀνάγκῃ διήνηεν καὶ πολὺ περισσό-τερα). Εἰς τὰς πορείας ταύτας ἀντετίθεντο αἱ μικροτέραί πως (minora itinera 102, 1). Πορεία ἐγένετο ἐν ἀνάγκῃ καὶ κατὰ τὴν νύκτα (nocturnum iter 96, 4).

Τὸ ῥωμ. μίλλον (mille passus [πληθ. ἀριθμ.] ἢ ἀπλῶς mille) συνέκειτο 43 ἐκ 1000 βημάτων (passus=[διπλοῦν] βῆμα=5 pedes. Ἐκαστος πούς=0,2963

μ.) και ίσοδυνάμει περίπου πρὸς 1 1/2 χλμ. (ἀκριβέστερον 1.481 μ. 50). Ἐπομένους *milīa passuum VI*=περίπου 9 χλμ. (97, 3).

- 44 **Στρατόπεδον** (*castra* 82, 1. 88, 1. 96, 1. 97, 1. 3. 98, 3). Τὸ χειμερινὸν στρατόπεδον κατασκευαζόμενον πλησίον πόλεων πρὸς διαρκή στρατοπέδευσιν τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκαλεῖτο χειμάδια (*hiberna*) καὶ ἀπῆται ἔργα σοβαρὰ ὀχυρώσεως συνεχοῦς διαμονῆς (*opus hibernorum*). Τὸ διαχειμάζειν ἐλέγετο *hibere* ἢ *hiemare* καὶ τὸ ὀδηγεῖν τὸν στρατὸν εἰς τὰ χειμάδια ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ *exercitum* ἢ *milites in hiberna deducere* (ἢ *in hibernis collocare*), τὸ δὲ ἀντίθετον διὰ τοῦ *legiones ex hibernis educere* (ἢ *evocare*).

Ὁ ῥωμ. στρατός, ὁσάκις κατελαμβάνετο ὑπὸ τῆς νυκτός, ὄφειλε μετὰ τὴν πορείαν νὰ στρατοπεδεύῃ (*castra facere* ἢ *ponere*). Ὁ τόπος (ὡς καὶ αὐτὴ ἢ ἡμερησία πορεία) ἐσημαίνετο διὰ τῆς λ. *castra*. Διὰ τὰ *χαραχθῆ* καὶ ἐτοιμασθῆ στρατόπεδον ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἐκλεγῆ ὁ τόπος (*castris idoneum locum deligere*), ὅστις διὰ τὰ νὰ θεωρηθῆ κατάλληλος (*locus idoneus* ἢ *oportunus*) ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐπὶ ὑψώματος (*in colle* 85, 1) κυρίως μὲν διὰ λόγους στρατηγικοῦς ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐκολοτέραν ἀποχέτευσιν τῶν ὑδάτων, προσέτι δὲ καὶ πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρας φθορᾶς τῶν ἐφορμώντων στρατιωτῶν. Τὸ σχῆμα* τοῦ στρατοπέδου ἦτο σχεδὸν τετράγωνον (c. *quadrata* π.χ. 658×655 μ.) ἢ καὶ ὀρθογώνιον (*oblonga* π.χ. 630×560 ἢ 680×290), ἀναλόγως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν, μετὰ γωνιῶν ἐστρογγυλευμένων καὶ τεσσάρων κατ' ἐλάχιστον ὄρον πυλῶν (*portae*) ἀνὰ μίαν ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς (85, 5. 94, 5).

- 45 Ἡ πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη πύλη (πλάτους περίπου 12 μ.), δι' ἧς κυρίως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐτέρας τῶν πλαγίων πυλῶν (85, 4: *in portis*), ἐξήρχετο ὁ στρατός πρὸς ἔφοδον ἐκαλεῖτο *porta praetoria* (94, 5), ἢ δ' ἐπὶ τῆς παραλλήλου πλευρᾶς, ἦτοι ἢ ἀκριβῶς ἀπέναντι πύλη, ἐκαλεῖτο *porta decumana* (94, 5) καὶ ἐχρησίμευε κυρίως πρὸς εἴσοδον, ἔχουσα πλάτος περίπου 9.50 μ. (ιδ. 96, 3).
- 46 Τὸ στρατηγεῖον ἢ καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ ἐκαλεῖτο *praetorium* (82, 1. 94, 7) ἐκ τοῦ παλαιοῦ ὀνόματος τοῦ πραιτωρός. Τοῦτο ἔκειτο σχεδὸν ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ στρατοπέδου παρὰ τὸ βῆμα (*suggestus*), ὁπόθεν ὁ στρατηγὸς ἐν ἀνάγκῃ ἠγγόρευε πρὸς τοὺς στρατιώτας (82, 1).
- 47 Ἐάν ἐν τῷ στρατοπέδῳ συνυπῆρχον δύο ἰσότημοι στρατηγοὶ ἐστήνετο καὶ δευτέρα στρατηγικὴ σκηνὴ (*alterum praetorium tendi* 82, 1. ιδὲ καὶ ἀρ. 30).
- 48 Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ σκηνῶν (*tabernacula* 85, 4. 96, 1) αἱ μὲν θεωρεῖναι ἦσαν ἐκ δέρματος καὶ χωρητικότητος περίπου 11 ἀνδρῶν, αἱ δὲ χειμεριναὶ

* Ἐνίοτε διὰ λόγους στρατηγικοῦς, μολοντί ἐπέτρπε τὸ ἔδαφος, ἠλάττωνον τὰς διαστάσεις τοῦ στρατοπέδου (*castra contrahere*), ὅπερ ἔργον ἦγετο εἰς πέρασ συνήθως ἐντὸς 3-4 ὥρῶν, ἀναλόγως τῶν ἀπασχολουμένων πρὸς τοῦτο ἀνδρῶν, εἰς οὓς κατεμετρεῖτο ἢ ἀνάλογος ἐργασία (*opere dimenso*) ὀχυρώσεων καὶ ὁδοποιήσεως.

(casae) ἦσαν συνήθως ξύλινοι καὶ ἠδύναντο νὰ περιλάβωσι περισσοτέρους ἀνδρας.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος κατασκευάζον ἐνίοτε οἱ 49 ἀξιωματικοὶ σκιάδας ἐκ κλάδων, εἶδος κρεββατίνας (trichilae 96, 1).

Αἱ μεταστρατοπεδεύσεις (castra promovere ἢ movere 85, 2) ἔπρεπε νὰ 50 γίνωνται ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ καὶ τάξει. Τὸ προχωρεῖν μετὰ τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ πρόσω τοῦ στρατοπέδου ἐλέγετο a castris progredi (84, 2).

Ὅχυρωματικὰ ἔργα (munitiones, opus, 97, 2). Ταῦτα, κατασκευαζόμενα 51 κυρίως ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ (88, 5. 94, 4. 97, 2), συνίσταντο 1) ἐκ χαρακωμάτων μετὰ σκολόπων ἢ ἄνευ σκολόπων τὰ ὁποῖα περιέβαλλον αὐτὸ (vallum 95, 1. 5. 96, 3 πρβλ. circumvallare) 2) ἐκ τάφρων (fossae, πλάτους κατ' ἀνώτατον ὄρον 5 μέτρ. καὶ βάθους 2,70 μ.) 3) ἐκ σωρῶν χώματος ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ὑλών (agger) 4) ἐξ ἐπάλλεων (lorica) καὶ 5) ἐκ φρουρίων (castell.).

Τὰ φρούρια ἠδύναντο νὰ κατασκευασθῶσι καὶ ἐπὶ δεσποζόντων πλησιο- 52 χώρων στρατηγικῶν σημείων (propinqua castella 88, 4. 99, 4).

Τόποι ὄχυροί, καταλαμβάνομενοι καὶ φυλαττόμενοι ὑπὸ στρατιωτικῶν 53 ἀποσπασμάτων, ἐλέγοντο praesidia (83, 3).

Φρουραί. Πρὸ ἐκάστης τῶν πυλῶν τοῦ στρατοπέδου ὑπῆρχεν ἀνάλογον 54 πρὸς τὰς περιστάσεις ἀπόσπασμα ἐκ πεζῶν ἢ καὶ ἐφίππων πρὸς φύλαξιν αὐτῶν. Ἡ θέσις αὐτῆ, ὡς καὶ οἱ φυλάττοντες, ἐκαλεῖτο statio (94, 5). Οἱ εἰς διάφορα δὲ μέρη εὐάριθμοι (3 - 4 ἄνδρες) σκοποὶ σώματος πεζικοῦ ἢ ναυτικοῦ ἐλέγοντο custodes ἢ custodiae (101, 2).

Ἔφοδοι. Ἐάν πρὸ τῆς μάχης ὁ στρατὸς εὐρίσκετο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, 55 συνέβαινον τὰ ἐξῆς κατὰ σειρὰν γεγονότα. Ὁ στρατηγὸς ἦρεν ἐπὶ τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς σημαίαν (vexillum proponere, ἰδὲ καὶ ἀρ. 28), ἵνα οἱ ἐντὸς 56 τοῦ στρατοπέδου εὐρισκόμενοι στρατιῶται δράμωσιν εἰς τὰ ὄπλα (ad arma concurrri), εἶτα ἔδιδε διὰ τῆς σάλπιγγος τὸ σημεῖον πρὸς παράταξιν (signum dare ἢ signum tuba dare 85, 4. 91, 2. 92, 5. 93, 1) ἢ πρὸς ἀνάκλησιν τῶν τυχόν ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἀπασχολουμένων εἰς ἔργα ὄχυρωματικῆς, μετὰ ταῦτα δὲ ἐξῆγε τὸν στρατὸν (exercitum ἢ copias ex castris ἢ ἀπλῶς 57 castris educere 84, 2. 85, 5) καὶ παρέτασεν αὐτὸν (aciem instruere 84, 2. 85, 1. 88, 1. 97, 3)· τέλος δὲ ἔδιδε τὸ πρὸς μάχην σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος (dare signum ἢ dare signum proelii ἢ dare signum proelii committendi 85, 4. 91, 2. 93, 1) ἢ καὶ διὰ τοῦ vexillum, ὅπερ ἀνεπεταγγέτο ἄνωθεν τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς.

Πρὸ τῆς μάχης, εἴτε ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ἢ καὶ 58 κατ' αὐτὴν τὴν μάχην ὁ στρατηγὸς ἀνεπτέρωνε τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν διὰ προτρεπτικῶν λόγων (praesidia confirmare 94, 6. milites ἢ exercitum cohortari 85, 4. 90, 1. 94, 3. 97, 4). Ἐπικολούθει τροχάδην καὶ ἀλληλοδιαδόχως (89, 4. 59 94, 1) ἔφοδος (procurrere 93, 1. 6. excursus 92, 2. concurrri 93, 1) καὶ ἅμα τῇ προσεγγίσει πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐν μέσῳ ἰαχῶν (clamor 92, 5) ἐξεσφενδονίζοντο οἱ ὕσσοί, τὰ ἀκόντια (pila immittere 92, 3. 93, 1. 2) καὶ τέλος κατέφευγον

- εἰς τὰ ἀγγέμαχα ὄπλα (*gladium educere ἢ stringere ἢ destringere* 93, 1. *ad gladios redire* 93. 2. *gladiis ἢ gladio comminus rem gerere*).
- 60 Διὰ τῶν σαλπύγγων ἐσημαίνεται ἡ προέλασις (*progressus*), ὁμοῦ δὲ μετὰ τῶν σαλπύγγων, ὅτε τὰ ἀντιμέτωπα στρατεύματα ἦσαν πολὺ πλησίον, συνήχουν καὶ τὰ κέρατα. Ἰδ. ἀρ. 29.
- 61 Ἡ γενικὴ ἐφοδος ὡς καὶ αἱ ἐπὶ μέρους μικρότεραι τοιαῦται (*excursus* 92, 2) ἐκαλοῦντο *impetus* (92, 2. 95, 3. 6).
- 62 Κατὰ τὸν χρόνον τῆς γενικῆς ἐφόδου κατελείποντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ (84, 4) ἢ ἐν ἄλλοις ὄχυροις τόποις (*castella* 88, 4. 99, 4) φρουραὶ (*praesidium* 94, 5. 95, 3. 99, 4).
- 63 **Πολεμικὰ συμβούλια.** Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον (*consilium* 82, 5. 83, 3. 86, 1. 87, 7) συνεκροτεῖτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ, εἰς ὃ ἐλάμβανον μέρος οἱ *legati*, *tribuni militum*, *centuriones primi ordinis* ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ *centuriones* ἐν ἐξαιρετικαῖς περιστάσεσι. Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον παρόντος τοῦ Καίσαρος ἐλαχίστην εἶχε πολεμικὴν σημασίαν καὶ συνεκαλεῖτο ὑπ' αὐτοῦ μόνον πρὸς ἐπιβολὴν ἐπιπλήξεως, πρὸς ἐμψύχωσιν ἢ πρὸς ἀνάπτυξιν στρατηγικοῦ σχεδίου (πρβλ. 86, 1, ἐνθα πρόκειται περὶ τοῦ Πομπηίου).
- 64 **Στόλος** (*classis*). Οὗτος περιελάμβανε πολεμικὰς ναῦς αἰτίνες διὰ τὸ μήκος αὐτῶν (πρβλ. σχέσιν μήκους πρὸς πλάτος 1 : 7 ἢ 1 : 8) ἐκαλοῦντο *naves longae* μακραὶ νῆες κατὰ τὸν τύπον τῆς ἐλληνικῆς τριήρους. Αἱ νῆες αὗται ἀναλόγως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν σειρῶν τῶν κωπῶν (*remi*) ἦσαν : 1) *biremes*, διήρεις ἢ δίκροτοι, ἐν αἷς καταλέγονται καὶ αἱ Λιβυρνίδες νῆες (*Liburnae*), ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ *actuariae naves* (101, 6. 102, 5), ὅσαι κατὰ τὸ μήκος μεταξὺ τῶν *naves longae* καὶ *naves onerariae*. Αἱ *naves actuariae* εἶχον μίαν σειρὰν κωπῶν, μεγάλην ταχύτητα καὶ ἦσαν ἀκάλυπτοι (*apertae*)· 2) *triremes*, τριήρεις (101, 6)· 3) *quadriremes* τετρήρεις· καὶ 4) *quinqueremes* πεντήρεις (100, 2. 101, 6).
- 65 Κατὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς διεκρίνοντο αἱ νῆες 1) εἰς *apertae* (αἰτίνες ἦσαν ἐσκεπασμένα διὰ καταστρώματος μόνον κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον καὶ ὀπίσθιον μέρος πρὸς τοποθέτησιν οὐχὶ μόνον τῶν κωπῶν ἀλλὰ καὶ ὅπως οἱ *classarii* (ἰδ. ἀρ. 67) ἴστανται ἐπ' αὐτοῦ καὶ 2) εἰς *tectae* ἢ *constratae* (αἰτίνες ἦσαν κατάφρακτοι, ἥτοι εἶχον κατάστρωμα πρὸς προφυλάξιν τῶν ἑρετῶν 100, 2). Ἐπίσης ὑπῆρχον ἐν τῷ στόλῳ φορηγίδες νῆες ἢ μεταγωγικαὶ ἄνευ κωπῶν, δυνάμεναι νὰ περιλάβωσι 30 περ. ἵππους καὶ 100 - 180 ἄνδρας (*naves onerariae* 100, 3. 101, 2. 4, πρβλ. καὶ *naves frumentariae* 96, 4), αἰτίνες ἐναυτηγούνητο πλατύτεραι καὶ βραχύτεραι (1 : 3 ἢ 1 : 4. Ἰδὲ ἀρ. 64). Αἱ πρόσκοποι νῆες ὀνομάζοντο *speculatoria navigia*, τὰ δὲ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν νεῶν ἀκάτια ἐκαλοῦντο *scaphae* (101, 6. Ἰδὲ καὶ 100, 2) καὶ *naviculae parvulae* (λεμβίσκοι 104, 3). Οἱ κωπηλάται ἦσαν δούλοι καὶ οἱ ναῦται ἀνήκον εἰς τὸν ἐπικουρικὸν στρατὸν (*socii navales*).
- 67 **Πλήρωμα.** Τὸ πλήρωμα τῆς νεῶς ἀπετέλουν οἱ καλούμενοι ναυτικοὶ στρατιῶται (*classarii* 102, 2 ἢ *defensores* ἢ καὶ *propugnatores* πρβλ. τοὺς «ἐπι-

βάτας» τῶν ἀρχαίων), ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν *milites legionarii*, οἱ οἰακισταὶ ἢ πρῶταις (*gubernatores*), οἱ ναῦται (*nautae*, μοῦτσοι) καὶ οἱ ἐρέται (*remiges*). Ἄπαν τὸ πλήρωμα ἦτο ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ *magister navis*.

Διοίκησις. Οἱ διοικηταὶ τῶν νεῶν τοῦ στόλου ἦσαν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ ναυάρχου (*qui classis praerant* 101, 1), ὅστις ἔπρεπε νὰ ἔχη βαθμὸν *legatus*. Διοικητὴς νεὸς ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ὁ *centurio*, ὁ *tribunus militum*, ὁ *legatus*, ὁ *quaestor* καὶ ὁ *praefectus*, ἐὰν ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς ἐπικουρικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα μετεφέροντο χάριν στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ ἐξοπλίζειν ναῦν δι' ὄλων τῶν σκευῶν (*armamenta* τ. ἔ. *rostrum, copulae, falces, ancora, funus, antennae, vela* κ.τ.τ.) ἐλέγετο *naves instruere* (100, 2) ἢ *armare*, τὸ δὲ ἀγκυροβολεῖν *ancoram iacere* (περὶ τοῦ ἢ *in ancoris* ἢ *ad ancoram* ἢ *ad ancoras consistere* 102, 4 ἰδ. Λεξιλ.). Τὸ ἀπαίρειν ἐδηλοῦτο διὰ τῆς φράσεως *ancoras tollere* ἢ *naves solvere* (101, 6. 102, 7), τὸ δὲ ἐπιβαίνειν τῶν νεῶν διὰ τοῦ *naves conscendere* (96, 4. 104, 3). Ἐπίσης τὸ ἀνελκύειν τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηρὰν ἐλέγετο *naves subducere* ἢ *naves in aridum subducere*.

Σπουδαιότατον ἔργον κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἦτο α') ἡ συντριβὴ (ξεχαρ- 70 θάλωμα) τῶν κωπῶν τῆς ἐχθρικῆς νεὸς (*remos trascurrentem detergere*) β') ἢ δι' ἐλιγμῶν ἀποφυγὴ τῶν συγκρούσεων (*eludere=eludendo vitare impetus*) καὶ γ') ἡ καταβύθισις νεὸς (*naves deprimere* 101, 6).

Πολιτικαὶ τάξεις. Οἱ ῥωμαῖοι πολῖται διεκρίνοντο εἰς τρεῖς τάξεις, τὴν 71 συγκλητικὴν (*ordo senatorius* 97, 5), τὴν ἰπάδα (*ordo equester*) καὶ τὴν τῶν λοιπῶν, ἧτις τάξις (καταχρηστικῶς πολλὰκις) καλεῖται *plebs*.

Ὁ διατελέσας ὕπατος ἐλέγετο *consularis* (82, 3. 102, 7), ὁ δὲ διατελέσας 72 στρατηγὸς ἐκαλεῖτο *praetorius* (82, 3).

Ἐκλογαὶ (*comitia* 82, 5). Κατὰ ταύτας ἐλάμβανε μέρος σύμπας ὁ ῥω- 73 ῖκος λαὸς ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως (*in campo Martio*).

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ υποβάλωσιν ὑποψηφιότητα (*petitio*), ἄνευ κινδύνου ἀκρωσεως τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ αἰτήσῃσι τοῦτο αὐτοπροσώπως παρὰ τοῦ διοικήσοντος τὰς ἀρχαιρεσίας ἀρχοντος 17 ἡμέρας πρὸ τῶν ἐκλογῶν, ὅστις κατέγραφε τὰ ὀνόματα τῶν υποψηφίων ἐν τινι καταλόγῳ καὶ μόνον τὰς εἰς τοῦτους διδομένας ψήφους ἐθέσθαι ἐγκύρους (*rationem eorum comitiis habere* 82, 5) καὶ τοῦτων μόνον τὸ ἀποτέλεσμα διὰ τοῦ κήρυκος ἀνεφέρετο.

Ἡ ἔγκυρος ἐκλογικὴ δῆλωσις καθίστατο ἀδύνατος, ἐὰν ὁ υποψήφιος ἀπε- 74 δήμει χάριν δημοσίας τινὸς ὑπηρεσίας (*abesse* 82, 5).

Δελτία. Προκειμένου περὶ λήψεως δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐλαμβάνοντο 75 τρία δελτία (*tabellae* πινάκια, 83, 3). Ταῦτα ξύλινα ὄντα ἐκ ξύλου πύξου (πυξάρι, τοιμοίρι) ἔφερον ἐγκεχαραγμένα εἴτε τὰ γράμματα A. ἢ L. (*absolvo=ἀθρῶ, libero=ἀπολύω, ὅθεν τὰ δύο ταῦτα γράμματα ἐκαλοῦντο καὶ litterae salutare, σωτήρια γράμματα*) εἴτε τὰ C. ἢ D. (*condemno, damno=καταδικάζω, ὅθεν τὸ C. ἢ τὸ D. littera tristis* ἐλέγετο.). Ὁ μέλλων νὰ φηψῃ, γυμνὸν ἔχων τὸν βραχίονα (*aperto brachio*), ἔρριπτε τὸ δελτίον εἰς τὴν ἐπὶ

τούτω ὑδρίαν (sitella). Ἐπί ἀμφιβολίας ὁ ψηφίζων ἢ ἀπήλευσε ἀμφότερα τὰ γράμματα ἢ ἐχρησιμοποίησε τρίτον δελτίον, ἐφ' οὗ ἐφέροντο τὰ γράμματα Ν. L. (αὐοη liquet==δὲν εἶναι σαφές, ἀμφιβάλλω, δίδω λευκὴν ψῆφον).

2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ Πομπήιος ἀφικόμενος εἰς Θεσσαλίαν ἐνοῦται μετὰ τοῦ Σκιπίωνος.

82

paucis post diebus] μετ' ὀλίγας ἡμέρας. in Thessaliam] * Ὁ Καῖσαρ ἤδη τὴν 8 Αὐγούστου ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν ποτ. Ἐνιπέα (νῦν *Τσιναρλίη*) πλησίον τῆς Φαρσάλου. ut velint] νὰ θελήσωσι (νὰ λάβωσι τὴν καλωσύνην). Ἐν τούτῳ καὶ τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ ὡς καὶ ἐν κεφ. 96 παριστᾶ ὁ Καῖσαρ τὴν ἀμετρον ἔπαρσιν τῶν ἀντιπάλων. suis] (ἐνν. *militibus*). Scipionis milites] ἐπιμερισμὸς εἰς τὸ cunctum. victoria] ὁ Καῖσαρ ἠττήθη παρὰ τὸ Δυρράχιον. praedae] ἀρ. 4.** castra] ἀρ. 44. honorem—classicum] ἀρ. 30. praetorium] ἀρ. 46 κ. 47. castra] ἀρ. 44. honorem—classicum] ἀρ. 30. praetorium] ἀρ. 46 κ. 47.

1

auctis - coniunctis] κυρίως προῶτον coniunctis καὶ ἔπειτα auctis. omnium] σύναψον πρὸς τὸ ὀρίνιο. quicquid intercederet temporis] ὁ παρεμπύπτων, ὁ παρεμβαλλόμενος χρόνος.

2

tardius - consideratius] ὑπον. β'. ὄρος συγκρ. *necessario* ἢ *quam necesse esset*—τοῦ ἀναγκαίου. unius diei] ὑπον. ὑποκείμε. *id* ὅπερ συγκεφαλαιοῖ τὴν προηγουμένην πρότασιν. delectari] ὁ Πομπήιος διὰ τὴν ὑπεροφίαν ἀπεκαλεῖτο «*Ἀγαμέμνων καὶ βασιλεὺς βασιλέων*». numero]=loco=ἐν μοίρᾳ, ἐν θέσει. dicerent] ἔξαρχῆται ἐκ τοῦ adeo ut ὥστε νὰ λέγωσι.

3

in annos] (ἐκ τῶν προτέρων καὶ) ἐπὶ ἔτη. alii] ἄλλοι (ἐκ τῶν λογομαχοῦντων).

4

in consilio] ἐν τῷ (ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτηθέντι) συμβουλίῳ ἀρ. 63. oportere] ἂν ἔπρεπε. absentis] (καίπερ) ἀπόντος. rationem haberi] ἀρ. 73. necessarii] οἱ φίλοι. praestarent] ἔξαρτησον ἐκ τοῦ fidem implorarent διὰ τοῦ ὑπον. ut. recepisset] τὸ πληρὸς θὰ ἦτο =(ei) proficiscenti recepisset (in se). reliqui] κατ' ἀντίθεσιν πρὸς

5

* Πάσας τὰς ἱστορικὰς καὶ γεωγραφικὰς λέξεις ἰδὲ εἰς Πίνακα ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν μετὰ τὰς Ἑρμηνευτικὰς Σημειώσεις.

** Τὰς παραπομπὰς ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1 - 75 ἰδὲ εἰς σελ. 31 - 42.

tò necessarii. Σύνταξις: controversia... fuit... cum... necessarii... implorarent (*ut*)... praestaret quod... (*cum*) reliqui... recusarent... ne antecederet. in labore - periculo] = καίπερ ὁμοίων ὄντων τῶν μόχθων (κακουχιῶν)—τῶν κινδύνων. unus omnes] ἀντίθεσις = εἷς μέρος—πάντας.

83 Οἱ Πομπηϊανοὶ φιλονικοῦσι περὶ τῆς διανομῆς τῶν περιουσιῶν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Καίσαρος.

1 iam] (ἤδη), πρὸς τοῦτους, ἐπὶ πλέον. sacerdotio] πρόκειται περὶ τοῦ pontificatus maximus. Ὁ Καῖσαρ διετέλει ἀπὸ τοῦ 63 π.Χ. ὁ μέγιστος τῶν ἱεροφαντῶν (pontifex maximus). cotidianis contentionibus] (ἀφαιρ. τῆς αἰτίας)=cum cotidie contenderent. verborum] περιορίσθησαν μόνον εἰς ἀντεγκλήσεις, ἄλλως θὰ ἔλεγε rerum ἀντὶ verborum.

2 postulavit] τοῦτο ἐγένετο ἵνα παρεμποδισθῇ ἢ ἐκ δευτέρου ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. exercitus] γεν. ἀντικειμενικῆ εἰς τὸ proditiōnis. quod] ἔνν. *facinus* (=proditiōnem). diceret...]= dicebat ἢ quod, ut dicebat, gestum esset.

3 consilio] ἀρ. 63. sibi] ἑαυτῷ (τῷ Δομ.). Σύναψον τῷ placere. confecto] μτχ. ἀπόλυτος χρόν. ternas tabellas] ἀρ. 75. dari-ferrent] ἀλλαγὴ συντάξεως=dari - ferre.—ad iudicandum] ἀπολύτως=πρὸς ψήφισιν, πρὸς ἀπόφασιν. iis qui... essent... interfuissent]= εἰς τοὺς ὄντας καὶ λαβόντας μέρος. sententiasque... ferrent] καὶ (ἔπειτα, τοῦ πολέμου πλέον περατωθέντος) νά... Romae]=ἔν Ῥώμῃ. inter praesidia] ἔν τοῖς ὄχυροῖς μέρεσι τοῖς κατεχομένοις ὑπὸ φρουρᾶς τοῦ Πομπηίου (ἔν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Πομπ.) ἀρ. 53. neque praestitissent]= neque dedissent. Μετάφρ. : χωρὶς νὰ δώσωσιν ἐνεργὸν βοήθειαν.

4 qui]=(*eorum*) qui. liberandos] δηλοῖ τὸν σκοπόν. pecunia] Ἐνταῦθα προτείνει ὁ Δομίτιος ἀντὶ τῆς λευκῆς, οὕτως εἰπεῖν, ψήφου τὸ χρηματικὸν πρόστιμον.

5 postremo]=denique, τέλος. de praemiis pecuniae]=de praemiis rei pecuniariae περὶ χρηματικῶν ἀμοιβῶν. de persequendis inimicitias] (γερονδιακῆ ἔλξις)=de persequendo inimicitias (ἀντὶ inimicos). Σύνταξις: nec cogitabat quibus... possent (ἠδύναντο), sed quem ad modum deberent (ᾧφειλον) uti victoria. superare] ἀπολύτως=vincere. uti] ἀπαρμ. τοῦ ἀποθετικοῦ ὁ. utor.

Ὁ Καῖσαρ, πρὸς ἐξιχνίασιν τῶν προδέσεων τοῦ Πομπηίου, 84
 παρατάσσει πολλάκις τοὺς στρατιώτας εἰς τάξιν μάχης.

praeparata] ἐτέθη ἢ πρόθεσις prae ἀντὶ τῆς cum (com—) διὰ τὸ 1
 ἐπόμενον cum τοῦ confirmatis militibus (militibus κυρίως=animis
 militum). Τὸ ἀντίθετον τοῦ confirmare εἶναι τὸ debilitare. satis
 longo]=tam longo. Εἶχε παρῆλθει περίπου μῆν. satis perspectum
 habere] ἐντονώτερον τοῦ satis perspexisse. Τὸ satis ἐπιτείνει ἐτι
 μᾶλλον τὸ perspectum habere animum. Ἐπρεπε νὰ τεθῆ animos, διότι
 πρόκειται περὶ πολλῶν=τὰ πνεύματα, τὸ φρόνημα. quo—videretur...]
 =ut eo (δηλ. longo spatio) videretur sibi καθ' ὃ ἐνόμιζε...
 temptandum] ἔνν. esse. haberet] πλαγία ἐρώτ. ad] ἔξαριτᾶται ἐκ τοῦ
 propositi καὶ voluntatis. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπὸν.

eduxit] τὴν 6 Αὐγ. Ἰδ. ἀρ. 56. instruxit] ἀρ. 56. primo]=κατ' ἀρχάς. 2
 Ἀντιτίθεται πρὸς τὸ continentibus. suis locis]=oportunis locis εἰς
 μέρη προνομιοῦχα. pauloque a castris longius] τὸ στρατόπεδον τοῦ
 Πομπηίου ἀπέχετο τοῦ στρατοπέδου τοῦ Καίσαρος 30 σταδίου, ἤτοι
 5 1/2 χιλμ. continentibus... diebus] (sequentibus, continuis d.) τ.ἔ.
 τὴν 7 καὶ 8 Αὐγ. ut progredere] =ita instruxit ut progredere-
 tur ἀρ. 50. collibus] (δοτ.). Pompeianis] δηλ. ἐννοοῦνται οἱ λόφοι,
 τοὺς ὁποίους ὁ Πομπ. ὀχυρώσας εἶχε καταλάβει. aciem] ἀρ. 34.
 quae res]=quod ὅπερ. confirmatiorem] διότι ἐνόμιζεν ὁ στρατὸς τοῦ 3
 Καίσαρος ὅτι οἱ Πομπηϊανοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ πολεμήσωσι. superius]
 =pristinum. ut] σύναφον πρὸς τὸ iuberet. multis partibus] multo=
 πολλῶ, κατὰ πολὺ ἰδ. ἀρ. 37. esset] ὑποκ. τὸ equitatus, ὅπερ ὑπονοεῖ-
 ται ἐκ τοῦ προηγουμένου equitibus. Ἡ ὑποτακτικὴ δηλοῖ τὸ ὑποκειμενι-
 κὸν αἴτιον. expeditos] ἀρ. 11. antesignanis] ἰδὲ σημ. ἀρ. 26. in] ὡς
 πρὸς. mutatis] ἀρ. 21. proeliari]=rugnare ἀρ. 21. consuetudine]
 ἀφαιρετ. τοῦ αἰτίου. quoque eius generis] ἀντὶ eius quoque generis.
 his rebus]=quibus... rebus διὰ τούτων δέ, οὕτω δέ. mille] οὐσ. χιλιάς. 4
 etiam] καί. neque... terrerentur] καὶ νὰ μὴ... (=χωρὶς νά...).
 namque]=παραδείγματος χάριν, per eos dies] κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς. 5

Ὁ Καῖσαρ ἀπὸ σκοποῦ συχνάκις μεταστρατοπεδεύει. 85

In colle] ἐπὶ τινος λόφου τῶν διακλαδώσεων τοῦ ὄρους τοῦ νῦν καλου- 1
 μένου Καρατζᾶ - Ἀχμέτ ἰδ. ἀρ. 44. instruebat] ἀρ. 44. iniquis locis]

- (δοτ.)=εἰς τόπους χαμηλοτέρους (διαφόρου ὑψομέτρου) ἐπομένως ὑπὸ δυσμενεῖς διὰ τὸν Καίσαρα τοπικὰς συνθήκας· *ιδ. ἀρ. 50. se]* ἑαυτὸν.
- 2 existimans] τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τῆς Φαρσάλου. **belli rationem]** =bellandi rationem τρόπον (σχέδιον) τοῦ μάχεσθαι (τῆς μάχης). **ut... moveret... esset]** ἐπεξηγήσεις τοῦ belli rationem. **moveret]** ἀρ. 50. **in itineribus]** ἐν διαρκεῖ πορείᾳ.
- 3 haec spectans ut] =eo consilio... ut. movendis castris]=movendo castra (πρὸβλ. 83,5)· *ιδ. ἀρ. 50. in itinere]* ἢ πρόθ. **in δηλοῖ τὸ αἴτιον.**
- 4 rebus] μέτρων. **signo dato]** ἀρ. 55. **profectionis]** δηλ. πρὸς τὴν πόλιν Σκοτοῦσαν παρὰ τὸ χωρίον Σουπλί (μετονομασθὲν νῦν Ἀγ. Τριάδα). *Ἰδ. ἀρ. 29. tabernaculis]* ἀρ. 48. **defensis]** πρὸς περαιτέρω πορείαν. **paulo ante]** πρὸ μικροῦ, ὀλίγον δηλ. πρὸ τῆς διαλύσεως τῶν σκηνῶν. **extra]**=praeter. **esse... progressam]** progredi=loco se movere. **non iniquo loco]** οὐχὶ ὑπὸ ἀνίσους ἔδαφικὰς συνθήκας. **dimicari]**=νὰ γίνῃ μάχη.
- 5 apud suos] σύναφον πρὸς τὸ inquit. *Ἰδ. ἀρ. 53. agmen]* ἀρ. 41. **in portis]**=in *ipsis prope* portis ἀρ. 44 καὶ 45. **in praesentia]** τό γε νῦν. **nobis]** εἶναι τὸ λογικὸν ὑποκείμε. τοῦ differendum καὶ cogitandum. **sicut]** ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ quod (δηλ. proelium). **animo]** ἀφαιρ. Ἡδύνατο νὰ τεθῆ καὶ ἀφαιρ. πληθ. animis (*ιδ. 84,1*). **ad dimicandum]** Ἐντονώτερον τοῦ dimicare. **confestimque]** Τὸ que συνδέει τὸ educit μετὰ τοῦ inquit. **expeditas]** δηλ. ἀφοῦ ἀπέβαλον τὰς sarcinas (*ιδ. ἀρ. 11*). **educit]** ἀρ. 56.
- 86 Ὁ Πομπήσιος ἐνδαρρύνει τὸν στρατὸν αὐτοῦ πρὸς μάχην.
- 1 ut] καθὼς. **suorum]** γεν. ὑποκείμε. εἰς τὸ hortatu (=hortantibus suis). **proelio]** (ἀφαιρ. ὄργαν.) **decertare]** ἐνν. *cum hoste*. **consilio]** ἀρ. 63. **dixerat]** Ἡ σύνταξις: **dixerat fore uti prius quam** (πρὶν ἢ)... **acies** (πληθυντ.) **concurrerent exercitus Caesaris pelleretur. fore uti... pelleretur]** Περιφρασις τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος.
- 2 **cum essent... admirati]**=ἐπειδὴ εὖρον παραξενὸν (ἀλλόκοτον), παρεξενεύθησαν. **rationem]**=τὴν δικαιολογίαν. **consilii]**=τῆς σκέψεως, τῆς γνώμης. **accipite]**=ἀκούσαντες μάθετε. Τὸ ὄημα **accipio** δηλοῖ κατανοῶ ὅ τι ἀκούω ἀναγινώσκω ἢ βλέπω. Ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ **cognoscere, discere. quo... prodeatis]** quō (σύνδ.=ut eo) **prodeatis** ἵνα βαδίσητε.

equitibus] (δοτ.). mihi] σύναφον πρὸς τὸ confirmaverunt=polliciti sunt. facturos] ἔνν. *se* (ἢ *sese*) *esse. ut—aggred. et... pellerent]* Τὸ *ut* ἔξαρτ. ἐκ τοῦ *persuasi. cum propius sit accessum]*=ὅταν πλησιέστερον γένωνται, ὅταν πλησιάζωσι περισσότερο. *ab latere aperto* ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς. Τὸ ἀριστερὸν τοῦ Καίσαρος ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ Ἐνιπέως, ἀλλὰ τὸ δεξιὸν παρέμενε ἀκάλυπτον, δηλ. οὔτε διὰ τοῦ Ἀπιδανοῦ (νῦν *Φερσαλίτικου*) προησπίζετο οὔτε διὰ τῶν μακρὰν πρὸς νότον ὑψουμένων λόφων. *acie]* ὑποκείμε. τοῦ *circumventa. prius... quam... iaceretur]* πρὶν... ἢ... βληθῆ. *telum]*=*pilum. in* (ἐπὶ ἐχθρικῆς ἐννοίας)=ἐναντίον.

legionum] τῶν λεγεῶνων, διὰ τοὺς λεγεῶνας. *paene]* Τὸ ἐπίρρ. κολλάζει τὴν ἐννοίαν τοῦ *sine vulnere.—sine vulnere]*=*sine vulneribus* ἀναιμώτι, ἀναιμακτί. *cum]* ἐπειδὴ (ἀφοῦ). *equitatu]* ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι (*ιδὲ κερ. 83,3: multis partibus*).

denuntiavit ut...] ἔδωκε τὸ παράγγελμα νὰ... Τὸ ὅ. τοῦτο ἰσοδυναμεῖ μὲν πρὸς τὸ *impero* (=κελεύω) ἀλλ' εἶναι ἐπισημότερον τούτου. Ἡ σύνταξις *denuntiavit ut essent... et ne... fallerent. parati]* δηλ. *ad dimicandum. quoniam fieret]* ἐπειδὴ παρουσιάζετο, προσεφέρετο. *ut—cogitavissent]*=*sicut—cog.*=ὡς εἶχον σκεφθῆ· *ιδὲ κερ. 84,4: sicut... deroposcimus. reliquorum]* γενικὴ ὑποκειμενικὴ εἰς τὸ *opinionem*=τῶν λοιπῶν (οὔτινες δὲν παρευρίσκοντο ἐν τῷ συμβουλίῳ).

Ἡ μάχη ἀποφασίζεται διὰ τῶν παροτρύνσεων τοῦ Λαθιηνοῦ 87

excepit] (δηλ. *oratione*). *cum]* ἐν ᾧ. *consilium]*=τὸ (πολεμικὸν) σχέδιον. *hunc]* τόνδε, τοῦτον ἔδῳ. *qui... devicerit]*=ὁ νικήσας. 1

Galliam Germaniamque]. Τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου ὑπερβολῆς, καθότι ἅπασαν μὲν τὴν Γαλατίαν δὲν ἐνίκησε, τῆς δὲ Γερμανίας μόνον ἐλάχιστον μέρος ὑπέταξε. Τὸ *que*=καὶ *αὐτήν*. Ἡ ἐννοία: δὲν πρέπει νὰ φοβῆσθε, διότι ὁ στρατὸς οὗτος δὲν εἶναι ὁ νικήσας... 2

omnibus interfui proeliis] (δοτ.) Τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου ὑπερβολῆς, ὅπως οἱ λόγοι αὐτοῦ προσλάβωσιν τὸ πρόπον κῦρος καὶ τὴν ἀνάλογον ἐπισημότητα. *illius]* τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου (στρατοῦ). 3

an non] ἢ δέν. Ἐτέθη τὸ *an non* χωρὶς νὰ προηγήται ἐρώτησις. *ex iis, qui... remanserunt]* Τοῦτο εἶναι συμπλήρωμα τοῦ *esse... factas*, ὅπερ ἀπομφ. ἔξαορτᾶται ἐκ τοῦ *audistis. valetudinis]*=*morbi. ἀρ. 24. coriæ... quas videtis]* Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθὲς διότι, ὡς γνωστόν, 4

ἐν Φαρσάλῳ ἐπολέμησαν σχεδὸν μόνον veterani τοῦ Καίσαρος. horum annorum] τῶν δύο τούτων τελευταίων ἐτῶν. in citeriore Gallia] Τοῦτο ἀληθεύει ἐν μέρει, καθότι ἐστρατολογήθησαν καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν. plerique] ἔνν. *militēs harum copiarum. ex coloniis*] Τὰς ἀποικίας ταύτας (coloniae civium Romanorum) ᾤκιζεν αὐτὴ ἢ τῶν Ῥωμαίων πόλις ἐξ ἰδίων πολιτῶν. Transpadanis] τ. ἔ. ἐκ τῶν πόλεων τῆς Gallia Transpadana. ac tamen] Τὸ tamen ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῇ δευτερευούσῃ προτάσει ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν: καὶ εἶχεν ἀκόμη ἐπίλεκτον στρατὸν ἀλλ' ὁμως... quod... roboris] quantum... roboris. εἶναι ὑποκείμεν. τοῦ interiit. se] ὑποκ. τοῦ non reversurum.

5 nisi] εἰμή. ut] ἐξαργτᾶται ἐκ τοῦ hortatus est.

6 hoc laudans] τοῦτο ἐπαινῶν. vero] τῇ ἀληθείᾳ, ἀληθῶς. nec vero — qui... dubitaret] = καὶ οὐδεὶς ὑπῆρξε πράγματι ὃ διστάζων.

7 cum] ἀφοῦ. in consilio] ἀρ. 63. omnium] πάντων τῶν παρόντων, γενικῶς. praecipiebant] Ἔνεκα τῶν λόγων τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Λαβηνοῦ. quod... videbatur] (ἐδόκει αὐτοῖς). Μετάφρασον ἐνεργητικῶς = διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν... de re tanta] περὶ τόσον σπουδαίας ὑποθέσεως. imperatore] ἀρ. 15.

88 Ἡ Πομπηϊανὴ παράταξις

1 castris] (δοτ.) = ad castra' ἀρ. 44. Ὁ Πομπηῖος δὲν εἶχε πολὺ ἀπομακρυνθῆ τοῦ στρατοπέδου του. ad hunc modum] = hoc modo. instructam] ἔνν. esse' ἀρ. 56.

2 cornu] ἀρ. 39. duae] Ἡ Σύγκλητος ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀνανεώσεως τοῦ Παρθικοῦ πολέμου ἀφῆρσεν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος δύο λεγεῶνας (κυρίως ἓνα, διότι ὁ ἕτερος εἶχε δοθῆ τῷ Καίσαρι ὑπὸ τοῦ Πομπηίου τῷ 55 π.Χ.), οὓς ὁμως αὐτὴ διετήρησεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιπάλου του Πομπηίου. ex] ἔνεκα, ἐξ αἰτίας. prima—tertia]. Ὁ πρῶτος λεγεὼν τοῦ Πομπηίου ἦτο ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος ἡ legio VI. καὶ ὁ τρίτος λεγεὼν ἡ legio XV. in eo loco] Ὁ Πομπηῖος εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τὸν Δομίτιον Ἀηνόβαρβον.

3 mediam aciem] ἀρ. 39. legio—erant collocatae] σύνταξις κατὰ σύνεσιν (ἰδ. κατωτ.). traductas] ἔνν. esse. in dextro cornu] ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Λέντλου. collocatae] ὑποκείμεν. = Ciliciensis legio et cohortes Hispanae (=Ciliciensis legio coniuncta cum cohortibus).

4 has] τὰς ἐν § 1 καὶ 2. firmissimas (= fidelissimas, certissimas),

ὡς τὰς ἀρίστας (καθὸ ἐξ ἐπιλέκτων ἀποτελουμένης) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς reliquas αἴτινες συνέκειντο ἐκ νεοσυλλέκτων. numeroque] καὶ τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐν συνόλῳ. cohortes] Ὁ Πομπήιος εἶχεν 9 λεγεῶνας καὶ ὁ Σκιπίων 2 (ιδ. 82, 1), ἔνδεκα ἄρα ἐν συνόλῳ (110 κοόρτες). Ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ κοόρτες τοῦ Ἀντωνίου καὶ αἱ ἔλθοῦσαι 7 (;) ὑπὸ τὸν Ἀφράνιον συμποσοῦνται ἐν ὄλῳ εἰς 132. Ἐκ τούτων παρευρίσκοντο ἐν μὲν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης 110, ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς μεμονωμένοις φρουρίοις 7, ἐν δὲ τῷ Λυρραχίῳ ὑπὸ τὸν Κάτωνα 15. Ἐπομένως ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πομπηίου ἀνήρχετο εἰς 45,000 ἄνδρας. Ἐπὶ πλεόν δὲ πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι 2000 ἀνάκλητοι καὶ ἀριθμὸς τις τοξοτῶν, σφενδονητῶν καὶ ἄλλων ἐπικουρικῶν. CX]=centum et decem.

XLV]=quadraginta quinque. evocatorum] ἀρ. 7. beneficiariis] ἀρ. 8. superiorum exercituum]=suorum superiorum exercituum. tota acie] ἀφαιρ. πρὸς δῆλωσιν τοῦ τόπου. Διότι ἤθελε νὰ χρησιμεύωσιν ὡς παράδειγμα τῶν νεωτέρων στρατιωτῶν. in castris] ἀρ. 62. castellis] ἀρ. 52. praesidio] (δοτ. τοῦ σκοποῦ)· ιδ. καὶ ἀρ. 62.

rivus quidam] ιδ. 86, 3. Ὁ Καῖσαρ οὔτε ἀναφέρει ὀνομαστικῶς τὸν τόπον τῆς μάχης, οὔτε τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ποταμὸν. Πρόκειται ἐνταῦθα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, περὶ τοῦ ποτ. Ἐνιπέως (σήμερον Τσιναρλίη)· ιδ. 82, 1. impeditis ripis] (ἀφαιρ. τῆς ιδιότητος). Τὸ impeditus ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ difficilis, διότι τὸ ὕψος τῶν ὄχθῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου δὲν ὑπερέβαινε τὰ 6 μέτρα. cunctum] (=coniunctum· ιδ. 82, 1). Ἐν τούτοις ἱστορεῖται ὅτι εἶχε 500 ἢ 600 ἱππεῖς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος· ἀρ. 34. sagittarios funditoresque] ἀρ. 18.

Ἡ Καισαριανὴ παράταξις

superius institutum] ιδ. 84, 3. Ἐν Λυρραχίῳ ὁ X λεγεὼν ἦτο παρατεταγμένος ἐν τῷ δεξιῷ ὠσαύτως κέρατι, ὁ δὲ IX ἐν τῷ ἀριστερῷ· ἀρ. 39. legionem] ἀρ. 5. attenuata]=numero militum diminuta =ἡλαττωμένος κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν (ιδ. 93, 5: sex cohortium).

cohortes]. Ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος, ὁ κατὰ τὴν μάχην παραταχθεὶς, συνέκειτο ἐξ 8 λεγεῶνων (80 κοόρτων, ἐκάστης τούτων ἀριθμούσης 275 περίπου ἄνδρας) ἦτοι ἐξ 22,000 ἄνδρων, μὴ συνυπολογιζομένων τῶν ἐπικουρικῶν. in acie] ἐν τῇ παρατάξει. constitutas habebat] ὄχι

- constituerat. Ἡ περίφρασις αὕτη δηλοῖ τὴν διάρκειαν· ἀρ. 35. **quae summa**] = **quorum summa** (ἔλξεις τῆς ἀναφορ. ἀντωνυμίας πρὸς τὴν ἐπομένην λέξιν). XXII] = **viginti duorum. praesidio**] ἰδ. 88, 5.
- 3 **cornu**] (πτώσεως δοτικῆς = **cornui**)· ἰδ. 96, 2: **exercitu**). **acie**] = **in acie**· ἀρ. 39. **praeposuerat**] = **praefecerat. contra Pompeium**] Ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι μετὰ τοῦ δεδοκιμασμένου κατὰ τοὺς γαλατικούς πολέμους X λεγεῶνος.
- 4 **simul**] σύναυρον πρὸς τὸ **detraxit. demonstravimus**] ἰδ. 86, 3: **persuasi... circumveniretur**] ἀρ. 34. **tertia acie**] ἀρ. 32. **singulas cohortes**] ἐν ὄλῳ ἕξ (ἰδ. 93, 5)· ἰδ. ἀρ. 5. **detraxit**] ἀρ. 36. **quartam**] ἐνν. **aciem**. ἀρ. 36. Ταύτην ἔταξεν ὀπισθεν τοῦ X λεγεῶνος, ὅστις εἶχεν ἀπέναντι τὸ ἱπικὸν τοῦ Πομπηίου. **instituit**] = **effecit ἐσχημάτισε. equitatuī**] τῷ (ἐχθρικῷ) ἱπικῷ· ἀρ. 37. **quid fieri vellet ostendit**] (προκμ.) = **ostendit (= edocuit) ei** (= **aciei**) ἢ **eis** (= **cohortibus**) **quid...** = ἔδωκε τὴν δέουσαν διαταγὴν (καθώρισε τὰς δεούσας ὁδηγίας). Ἡ διαταγὴ αὕτη ἦτο νὰ μὴ ὄριπτωσι τοὺς ὑσσοὺς ἀπὸ μακρὰν ἀλλά, ἀφοῦ πλησιάσωσι, νὰ βάλλωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς μηροὺς καὶ τὰς κνήμας (*Πλουτ. β. Καῖσαρ. 45, β. Πομπ. 69*). **monuitque**] = καὶ σὺν τῇ ὑπομνήσει ὅτι... **constare in**] = **consistere κεῖσθαι, ἔξαορτᾶσθαι ἐκ...**
- 5 **tertia aciei**] ἡκυρίως καὶ εἰδικῶς διέταξε τὴν τρίτην γραμμὴν· ἰδ. ἀρ. 36. **totique**] Τὸ **que** = καὶ **γενικῶς** (ἀνεκοίνωσε). **suo**] (Caesaris). **concurreret**] ἀρ. 59 (ἰδ. 86, 1). **se**] σύναυρον πρὸς τὸ **daturum (esse. id fieri)** = **concurri. — vexillo**] ἀρ. 28, 29 κ. 57. Ἐνταῦθα ἐννοεῖται ὅτι ὁ Καῖσαρ εἶχε πλησίον αὐτοῦ **vexillum**.
- 90 Ὁ Καῖσαρ ἐνθαρρύνων τοὺς στρατιώτας διατάσσει τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης.
- 1 **cum**] σύνδ. χρόν. **militari more**] ἀρ. 58. **in**] = **erga** πρὸς. **perpetui temporis**] = **omnium temporum. officia**] = (ὑπουργίας), ἐνδείξεις εὐνοίας, εὐμενείας. **imprimis**] ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ. **se**] ὑποκείμενον τοῦ **posse** καὶ **uti**, ὅπερ τελευταῖον ἔξαορτᾶται ἐκ τοῦ **posse. militibus**] (ἀφαιρ.). Ἀντικείμενον τοῦ ἀπροφ. **uti. testibus**] (ἀφαιρ.) κατηγορ. **petisset**] εἶχεν ἐπιζητήσει. **de mittendis legatis**] (γερονδιακῆ ἔλξεις) = **de mittendo legatos**· ἰδ. 83, 3: **de persequendis**. Οὔτοι θὰ ἐπέμποντο πρὸς τὸν Πομπήιον· ἰδ. ἀρ. 15.

se] ὑποκ. τοῦ voluisse ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τὸ abūti καὶ τὸ privare. 2
 exposcentibus] (ἐνν. signum) μετχ. ἀπόλυτος αἰτιολ. τιθεμένη ἀπο- 3
 λύτως. Σημ. ἀρ. 29. ardentibus] μετχ. ἀπόλ. αἰτιολ. studio] (=cu-
 piditate) ἀφαιρ. ὄργαν. δηλοῦσα τὴν αἰτίαν. pugnae] (=pugnandi)
 γεν. ἀντικειμενική. tuba] ἀφαιρ. τοῦ ὄργάνου. signum dedit] ἀρ. 29.
 καὶ Σημ. ἀρ. 29. Τὴν θ Αὐγ. τοῦ 48 π.Χ.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Κραστίνου ἀνυψοῖ τὸ ἠθικὸν τῶν στρα- 91
 τιωτῶν τοῦ Καίσαρος.

evocatus] ἀρ. 7. primum pilum duxerat] = primi pili centurio (ἢ 1
 primipilus) fuerat ἀρ. 12. singulari virtute] (ἀφαιρ. τῆς ιδιότη.).
 μεταφράζεται διὰ γενικῆς.
 signo] Σημ. ἀρ. 29 καὶ ἀρ. 55. sequimini ... et date] (προστακτ.). mani- 2
 pulares] (οὐσ.) ἀρ. 5. καὶ Σημ. ἀριθ. 5. imperatori] ἀρ. 15. consti-
 tuistis] ἐνν. dare. unum ... hoc] μία... αὕτη, μόνον... αὕτη. ille...
 nos] μετ' ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς. ille] (Caesar) ἐνν. recuperabit.
 nostram libertatem] τὴν ἡμετέραν ἐλευθερίαν (τ. ἕ. ἀπαλλαγὴν ἀπὸ
 τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρέωσεως, μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ λῆξιν τῆς στρατείας).
 faciam... ut] = efficiam (ἢ impetrabo) ut. cum dixisset] = ἀφοῦ εἶ- 3
 πεν, εἰπόν. primus] (μεταξὺ τῶν πρώτων) πρώτος. electi... voluntarii]
 Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κειμένου οὐσιαστι-
 κοῦ. Ἐλέγοντο electi ἅτε ἀνήκοντες εἰς τοὺς evocati καὶ σχηματίζοντες
 μίαν voluntaria centuria ἰδ. ἀρ. 7. CXX] = centum viginti.

Ὁ Πομπήιος διατάσσει ἐπίδεισιν. 92

inter duas acies] = ἐν τῷ μεταίχιμῳ ἀρ. 31. spatii] ἀρ. 33. satis] 1
 ἱκανὸν (οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον). concursum] ἀρ. 59. utriusque] δηλ.
 τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου. exercitus] (πιτώσεως ἐνικῆς γενικῆς).
 ut exciperent neve ... se loco moverent] (ἐξαορ. ἐκ τοῦ praedixera- 2
 rat) = νὰ ἀναμείνωσιν (ἐν στάσει ἀμύνης) καὶ νὰ μὴ (=χωρὶς νὰ) με-
 τακινήθωσι. Τὸ neve... moverent παρέχει ἀνάπτυξιν τοῦ exciperent.
 impetum] ἀρ. 61. distrahi] = distendi (ὃ ἰδὲ κατωτέρω). paterentur]
 Τὸ ὃ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ut, ὡς β' μέρος, ἐπακολουθεῖ δὲ ὡς τρίτον μέ-
 λος τὸ atque adorientur. Τὰ ἀπὸ τοῦ idque admonitu μέχρι τοῦ
 distenderetur (=distraheretur ἰδ. ἀνωτέρω) λεγόμενα εἶναι ὡς πα-
 ρένθετα. admonitu] = hortātu. excursus visque] = ἡ σφοδρὰ σύγ-

κρουσις, ἡ ὀξύτης τῆς συγκρούσεως· ἀρ. 38. militum] ἔνν. Caesaris. in suis ordinibus]=ἐν πυκνῇ τάξει· ἀρ. 38. dispositi] δηλ. οἱ τοῦ Πομπηίου. dispersos] (=distractus ἢ aciem distentam) δηλ. τοὺς στρατιώτας τοῦ Καίσαρος ἐν διεσπασμένη τάξει. adorirentur] ἔνν. eos (δηλ. adversarios).

- 3 levius... quam si...]=ἐλαφρότερον (μετ' ὀλιγωτέρας φορᾶς καὶ ἐπομένως μετὰ μικροτέρας ζημίας) ἢ ἐάν... casura] ἔνν. esse. pila] ὑποκ. τοῦ casura· ἀρ. 10. retentis] μτχ. ὑποθ.=ἐάν διειτηροῦντο. immissis telis] (δοκ.)=εἰς τὰς πρώτας ἔξακοντίσεις τῶν ὑσσῶν· ἀρ. 59. tela]=pila· ἀρ. 59. fore ut exanimarentur et conficerentur] ἰδ. 86, 1. duplicato cursu] Διότι οὕτω εἶχον νὰ διατροξέωσι μόνοι ὅλην τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ διαστήματος (τοῦ μεταίχμιου). lassitudine] ἰδ. 90, 3: studio.
- 4 quidem]=«γε». factum] ἔνν. esse. nulla ratione] (=sine prudentiā, inconsulte) ἀπερισκέπτως, ἄνευ ὀρθοῦ ὑπολογισμοῦ (χωρὶς δηλ. νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν). incitatio atque alacritas]=«ἐνθουσιασμός καὶ φορά», ἐνθουσιασμός καὶ ὀρμὴ (προθυμία). naturaliter]=naturā φύσει. naturaliter innata] Τὸ naturaliter κατὰ πλεονασμόν.
- 5 studio pugnae] ἰδ. 90, 3. imperatores] ἀρ. 15. imperatores debent]=ἴδιον τῶν imperatorum εἶναι. frustra] ἰδ. 87, 7. ut] ἵνα δηλ. signa] (ὄνομαστ.)· ἀρ. 29 καὶ Σημ. clamorem] ἀρ. 59. rebus] ἀφαιρ. ὄργαν. incitari]=inflammari (πρὸβλ. § 4: incitatio). existimaverunt] Ὡς ὑποκείμε. θὰ ὑπονοηθῆ ἢ λ. antiqui ἐκ τοῦ προηγουμένου antiquitus.
- 93 Ἡ οὐγκρουσις ἀρχεται μετὰ μεγάλης ἐντάσεως.
- 1 signo] Σημ. ἀρ. 29 κ. ἀρ. 55. cum] σύνδ. χρον. ὅτε. infestis pilis] ἀρ. 27. procucurrissent - concurrī] ἀρ. 59. usu periti] (=usu docti) ἐκ πείρας διδαχθέντες, ἐμπειρότατοι. pugnis] (ἀφαιρ.) sua sponte] χωρὶς δηλ. νὰ ἀναμείνωσι τὴν διαταγὴν τοῦ Καίσαρος. cursum] ἔνν. suum] ἰδ. ἀρ. 52. ne] σύναψον πρὸς τὸ appropinquarent. consumptis] ἰδ. 92, 3: exanimarentur. strinxerunt] (συνθηθέστερον λέγεται destrinxerunt) ἀρ. 59.
- 2 vero] Ἐχει ἐνταῦθα βεβαιωτικὴν καὶ οὐχὶ ἀντιθετικὴν σημασίαν. neque defuerunt]=ἐκαμαν τὸ χροός των. tela]=pila· ἀρ. 59, β'. ordines] ἰδ. 92, 2 καὶ ἀρ. 38. exceperunt] ἔνν. obtecti armis (=scutis)

- προφυλαττόμενοι διὰ τῶν ἀσπίδων. **redierunt**] ἀρ. 59. **equites**] ἀρ. 20. **cornu**] ἀρ. 39. **universi**] ἀπαξάπαντες, δημοθυμαδόν. Οὗτοι ἦσαν 3
 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λαβιηνοῦ. **procucurrerunt**] ἀρ. 34 κ. 59. **sagittariorum**] ἀρ. 18 καὶ 21. **se profudit**] διεξεχύθη.
quorum] δηλ. ἰππέων καὶ τοξοτῶν. **paulatim**] κατὰ μικρόν, οὕτως ὥστε 4
 νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιπέση ἡ τετάρτη γραμμὴ ἢ ὀπισθεν τοῦ ἰππικοῦ τε-
 ταγμένη· ἰδ. 89, 4. **loco**] (ἀφαιρ.). Ἡ λέξις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ πο-
 tus. **hoc**] (=eo) ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου. **se turmatim explicare**] ἀρ. 20.
a latere aperto] ἐκ δεξιῶν· ἰδ. 86, 3. **circumire**] ἀρ. 37.
quartae] ἰδ. 89, 4. **aciei**] (δοτ.). **sex cohortium**] (γεν. τῆς ιδιότητος). 5
 Φαίνεται ὅτι ὁ Καῖσαρ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀποσπάσῃ ἄνδρας ἐκ τοῦ IX
 καὶ VIII λεγεῶνος δι' οὓς λόγους ἀναφέρει ἐν 89, 1. **signum**] ἀρ. 29.
illi] = milites cohortium. **procucurrerunt**] ἀρ. 59. **infestis signis**] 6
 ἀρ. 27. **conversi**] τραπέντες (εἰς φυγὴν). **loco**] ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μά-
 χης. **incitati fuga**] = **incitati cursū** διὰ κατεσπευσμένης πορείας (φυ-
 γῆς). **montes altissimos**] Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους Καρατζᾶ Ἀχμέτ εἶναι
 περίπου 338 μ. (ἰδ. 95, 5). Ἄλλοι ἄλλα ὑψώματα νοοῦσι.
funditoresque] ἀρ. 18 κ. 21. **inermes**] (ἐπακολούθημα τοῦ **destituti**) 7
 = μὴ ἔχοντες πλέον ὄπλα ἐπιθετικὰ ἀλλ' οὐδὲ ἀμυντικὰ (διότι εἶχον
 ἀφεθῆ ἴς τὰ κοῦρα τοῦ λουτροῦ = **destituti**). **sine praesidio**] (ὡς ἐπιθ.
 προσδιορ.) = «ὄντες» ἄνευ δυνατότητος προστασίας καὶ στηρίγματος.
 Τοῦτο ἦτο ἐπακολούθημα τοῦ **inermes** καὶ τοῦ **destituti**.
eodem impetu] = **eodem cursū**, χωρὶς δηλ. νὰ σταματήσωσι. **cohor-** 8
tes] Αἱ 6 τῆς δ' γραμμῆς (ἰδὲ § 5). **cornu**] (τοῦ Πομπηίου) ἀρ. 39.
in acie] ἐν τῇ παρατάξει. **eosque**] δηλ. **Pompeianos**.
 Ὁ Πομπηῖος μετὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν καὶ διασπορὰν τοῦ ἰπ- 94
 πικοῦ του ὑποχωρεῖ εἰς τὸ στρατόπεδον.
eodem tempore] τῆς κυκλώσεως δηλ. τοῦ πεζικοῦ. **tertiam**] ἀρ. 32. 1
 Πότε καὶ πῶς διετάχθη νὰ προελάσῃ ἡ δευτέρα γραμμὴ δὲν μνημονεύ-
 εται. **quieta**] ἰδ. 89, 4. **loco**] ἀφαιρ. **tenuerat**] ἀντίθ. **moverat**.
procurrere] Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις, διότι κατελείπετο
 μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἀνάλογον διάστημα· ἀρ. 32 καὶ 59.
recentes atque integri] μὴ λαβόντες μέρος καὶ (ἐπομένως) ἄθικτοι 2
 (ἀκέραιοι), ἄνευ δηλ. τραυμάτων. **defessis**] (δοτ.) δηλ. τὴν πρώτην (καὶ
 τὴν δευτέραν) γραμμὴν. **alii**] αἱ 6 κοόρτες τῆς δ' γραμμῆς (ἰδ. 93, 5 κ.

- 89, 1). *sustinere*] ἀπολύτως ἄνευ τῆς λέξεως *impetum*—ἀντέχω, βασιῶ.
- 3 *neque fefellit . . . quin*] (ἀπροσώπως)—καὶ δὲν ἔλαθεν (καὶ δὲν ἦπα-
τήθη) ὅτι . . . καὶ δὲν ἔμεινεν αὐτῷ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι . . . Ἐτέθη
τὸ *quin* διότι ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀρνητική. *vero*] τῇ ἀληθείᾳ.
essent] ὑποτακτ. καθ' ἔλξιν πρὸς τὸ *oriretur. initium oriretur*]
(συνηθέστ. *oreretur*). Πλεονασμός. *in cohortandis militibus*] = *in*
cohortando milites (γερουνδιακὴ ἔλξις). *ιδ. καὶ ἀρ. 58. ut . . .*
pronuntiaverat] *ιδ. 89, 4: ut* = *sicut*.
- 4 *his*] = *cohortibus. isdem*] ἀφαιρ. (ἐκ συναίρ. τοῦ *iisdem*). *a sinistra*
parte] ὡς πρὸς τὴν παράταξιν δηλαδὴ τοῦ Πομπηίου. *initium fugae*]
(γεν.) = *initium tugandi. factum*] δηλ. *Pompeianis*. Τὸ δὲ *factum*
ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ *effectum* (= *effectum est ut fugerent Pompeiani*).
- 5 *pulsum—perterritam*] ἔνν. *esse. atque*] καὶ ἔνεκα τούτου. *partem*]
δηλ. *exercitūs* (τοὺς ἱππεῖς δηλονότι). *cui*] δηλ. *parti*. Ἐτέθη δοτ.
(ἀντὶ ἀφαιρ.), διότι τὸ *cui* ἀναφέρεται πρᾶγματι εἰς πρόσωπα. *vidit—*
animadvertit] Πλεονασμός. *aliis*] συμπλ. *partibus exercitus. dif-*
fisus] μετοχ. πρkm. μετὰ σημασίας ἔνεστ. = *δυσπιστῶν, οὐδὲν* (γενναῖον)
ἀναμένων. *acie*] = *proelio, pugnā. ιδ. ἀρ. 34. centurionibus*] ἀρ. 12.
in statione] ἀρ. 54. *praetoriam*] ἀρ. 45. *castra*] κοινὸν ἀντικείμεν. τῶν
ὁ. *tuemini καὶ defendite. si quid durius acciderit*] (εὐφημισμός)
= ἔν περιπτώσει μείζονος κινδύνου. *durius*] θὰ ἐννοηθῆ τὸ *solito* (= *τοῦ*
συνήθους) ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως. *reliquas portas*] ἀρ. 44.
circumeo] ἔνεστῶς, ἀντὶ μέλλοντος, πρὸς ζωηροτέραν δήλωσιν τῆς
ἀμέσου ἐκτελέσεως. *praesidia*] τὰς κοόρτεϊς (*ιδ. 88, 5 καὶ ἀρ. 53 καὶ 62*).
- 6 *cum dixisset*] εἰπὼν *ιδ. 91, 3. praetorium*] «ἐπὶ τὴν σκηρῆν»· ἀρ. 46.
summae rei diffidens] (ὄνομαστ. *summa res*) = μὴ ἐλπίζων ὅτι τὸ
πρᾶγμα, ὅπερ ἤδη εὐρίσκετο ἐν κρισίμῳ σταδίῳ, θὰ ἐλάμβανε καλὴν
τροπήν, (*δυσπιστῶν εἰς τὴν αἰσίαν ἐκβασιν*). *eventum*] = *exitum* τὴν
ἐκβασιν, «τὸ μέλλον». *expectans*] = (ἀνυπομόνως) ἀναμένων, «*ζαρο-*
δοκῶν».
- 95 Ὁ Καῖσαρ κυριεύει τὸ στρατόπεδον τοῦ Πομπηίου.
- 1 *ex fuga*] μετὰ τὴν φυγὴν. *vallum*] ἀρ. 51. *spatium*] ἔνν. *temporis*
(τὸ *spatium* εἶναι ἀντικείμενον τοῦ *dare*, ὅπερ πάλιν εἶναι ὑποκείμενον
τοῦ *oportere*) ἀνάπαυσιν, ἀναπνοήν. *beneficio*] (ἀφαιρ.). Εἶναι ἀντι-
κείμενον τοῦ *uteretur*.

etsi magno aestu] (δηλ. *solis*)=καίπερ μεγάλου καύσωνος (ὄντος). 2
 Ἦτο ἡ 9 Αὐγούστου (κατὰ τὸ προϋουλιανὸν ἡμερολόγιον) τοῦ ἔτους 48 π.Χ. Ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ δὲν τίθεται ἡ ἑλλείπουσα μετοχὴ τοῦ *sum. ad meridiem*]=*usque ad meridiem*. Ἡ μάχη ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. *res*]=*pugna. erat perducta*] (=extensa) εἶχε παραταθῆ, εἶχε διαρκέσει. *imperio*] (δοτ.).

erant relictae] ἰδὲ 84,4 καὶ ἀρ. 62. *industrie*]=*cum industriā. barbarisque*=*et aliis ἢ reliquis barbaris* καὶ ἄλλων βαρβάρων (διότι οἱ Θοῤῃκες ἦσαν καὶ αὐτοὶ *barbara auxilia*).

qui... milites] οἱ στρατιῶται οὔτινες...: *ex acie*]=*ex pugnā, ex proelio. animo perterriti et lassitudine confecti*]=ἐν ἡθικῇ καταπτώσει καὶ σωματικῇ ἔξαντλήσει. *lassitudine*] ἰδὲ 92,3. *missis*] (= *abiectis*)=ἀποροῦψαντες. *plerique*] (δηλ. *eorum qui ex acie refugerant*)=οἱ πλεῖστοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (= *plerumque*). *armis*] ἀρ. 9. *signisque militaribus*] ἀρ. 25 καὶ 26. *de reliqua fuga*] (ἰδὲ § 1: *ex fuga*)=περὶ ἐξακολουθήσεως τῆς φυγῆς.

in vallo] (ἰδ. § 1). *locum*]=*vallum. usi*] Ἡ σύνταξις: *omnes usi centurionibus tribunisque militum* (ἀντικείμενα τοῦ *usi*) ἀρ. 12 καὶ 13. *ducibus*] κατηγορ.=ὡς ἀρχηγούς (ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν...). *montes*] ἰδ. 93,6. *pertinebant*] ἐξετείνοντο, ἦσαν γειτονικά.

Πολυτέλεια τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοπέδου. Φυγὴ τοῦ Πομπηίου. 96

castris] ἀρ. 44. *licuit*]=*potuit* ἡδυνήθη τις=(ἦτο δυνατόν). *trichilas*] ἀρ. 49. *magnum*] μέγαν ἀριθμόν. *argenti pondus*] βαρυτίμων ἀργυρῶν (ἐπιτραπεζίων σκευῶν). *expositum*] Ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἐκθέσεως τοιούτων σκευῶν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πλουσίων εἰς ἡμέρας ἑορτῆς καὶ ὑποδοχῆς. Τοῦτο φανερῶνει πόσον οἱ Πομπηιανοὶ ἠλπίζον εἰς τὴν νίκην (ἰδ. 82,1). *recentibus caespitibus*] (ἀφαιρ.) διὰ νεοδρεποῦς χλόης, «στρωματῆς ἀνθιναιτῆς», μὲ πρασινάδα. *tabernacula*] ἀρ. 48. *etiam*] μάλιστα. *non nullorum*] ἐνν. *aliorum. protecta*] Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος. *edera*] (ἀφαιρ.). *quae... designarent*] (ἀναφορ. συμπερασματ. πρότ. ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.)=δηλωτικὰ τῆς... *ut*]=*talia ut ἢ ita ut.—existimari*] (ἀπροσώπως)=*intellegi. nihil*] αἰτιατ. ἐπιρροηματικῆ. *nihil de eventu timuisse*]=*non timuisse eventum. qui... conquirerent*] (ἀναφορικῆ αἰτιολογικῆ πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.)=διότι (ἀφοῦ) οὗτοι ἐπεδίωκον. Τὸ *con-*

- quirere ἐνταῦθα=requirere.—non necessarias] μὴ ἀναγκαιούσας, ὑπερβολικὰς.
- 2 hi...] αὐτοὶ... (οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πομπηίου). miserrimo ac patientissimo] (δοτ.). Ταῦτα λέγων ὁ Καῖσαρ θὰ εἶχεν ἴσως ὑπ' ὄψιν τὰ πρόσφατα παρὰ τὸ Δυρράχιον ἀτυχή γεγονότα. exercitu]=exercitui. obiciebant] Ἠρόσκοντο οἱ Πομπηϊανοὶ νὰ ἐπιρρίπτωσι μομφὴν διὰ... cui defuissent] (ἀναφορικὴ ἐναντιωματικὴ πρότασις ἀπαιτούσα ὑποτακτικὴν)=cum ei defuissent, ἐνῶ ἀπ' αὐτοῦ εἶχον λείπει... semper] εἶναι ὑπερβολή· ὅθεν ἐνταῦθα τὸ semper ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ saepe (=πολλάκις). ad necessarium usum] πρὸς τὰς πρώτας ἀνάγκας τ.ἔ. πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναποφεύκτων ἀναγκῶν.
- 3 iam cum] ἐνῶ ἤδη. nostri] οἱ ἡμέτεροι (δηλ. οἱ τοῦ Καίσαρος...). vallum] ἀρ. 51. nactus] Τὸ δ. nanciscor δηλοῖ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Πομπήϊος ἵππευσεν ἐπὶ τοῦ πρώτου τυχόντος ἵππου. insignibus] δηλ. τὸ paludamentum (ἀρ. 16), τὴν tunica, καὶ τὴν toga. decumana] ἀρ. 45 καὶ 44. porta] (ἀφαιρετ. ὀργανικὴ δηλοῦσα τὴν ὁδὸν)=a porta. equo citato] ἐν καλπασμῶ (=admissis equis). Admitto equum=«ἀνίημι τὸν ἵππον, ἐῶ τρέχειν». Larisam] εἰς Λαρίσαν. Ἡ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἀπόστασις ἦτο περίπου 40 χιλιομέτρων.
- 4 neque ibi]=sed ne ibi quidem=ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ (ἐν Λαρίσῃ). eadem celeritate] σύναφον πρὸς τὸ pervēnit. paucos suos... nactus] =paucos suorum (γεν. διαιο.) nactus (μτχ. χρον.). ex fuga] δηλ. φεύγοντας, φυγάδας. nocturno] Ἡ καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐξακολούθησις τῆς ἐφίππου πορείας τοῦ Πομπηίου δηλοῖ τὴν σπουδὴν τούτου ὅπως φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν θάλασσαν· ἰδ. ἀρ. 42. non intermisso]=μὴ διακοπέντος, χωρὶς νὰ διακόψῃ. comitatu equitum XXX] (ἀφαιρ. ὀργαν. δηλοῦσα συνοδίαν)=cum equitibus triginta. Ἡ ἐξ ἱππέων ἀκολουθία φαίνεται ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐν Λαρίσῃ φρουράν. ad mare] Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηγειοῦ, εἰς τὰ Τέμπη. Ἡ ἀπὸ Λαρίσης ἀπόστασις, νοουμένη κατ' εὐθειᾶν γραμμὴν, εἶναι περίπου 40 χλμ. frumentariam] εἶδος navis oneraria· ἀρ. 65. conscendit] ἀρ. 69. ut dicebatur] δηλ. postea (=μετὰ ταῦτα). tantum] (αἰτ. ἐπιρρηματικὴ)=τοσοῦτον πολὺ. opinionem] (ὑποκ. τοῦ fefelisse) ἐνν. suam (δηλ. τοῦ Πομπηίου) de equitibus· ἰδ. κεφ. 94, 5. se] (ἀντικείμεν. τοῦ fefelisse)=τὸν Πομπηϊόν. ut... videretur] ὥστε... ἐφαίνετο. Τὸ videretur δύναται νὰ μεταφρασθῇ καὶ ἐνεργητικῶς=ὥστε ἐνόμιζεν. a quo genere

hominum]=ἀφ' ἧς τάξεως ἀνθρώπων. ab eo] (ἐνν. *genere*). Σύναψον πρὸς τὸ *raene proditus* (ἐνν. *esse*). Ἐννοεῖ τὸ ἱπικὸν (*ιδ. κεφ. 94, 5*). *initio*] (ὑποκείμενον τοῦ *facto*)=ἀρχῆς γενομένης, δοθέντος τοῦ σημείου (τῆς ἐνάξεως) τῆς φυγῆς.

Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τοὺς Πομπηιανούς.

97

castris] (ἀφαιρ.) Σύναψον πρὸς τὸ *potitus. in praeda*] ἐνν. *facienda*=*in praedando* (τοῦ ὁ. *praedor*)· *ιδ. ἀρ. 4*. Ἡ πρόθεσις *in* ἀναγκαιὰ ἐνταῦθα διότι δηλοῖ τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ ὑποκείμενον δοῦν. *ne ... dimitterent*] ἵνα μή... (ἰπολέσωσι. *reliqui negotii gerendi*] (γερουνδ. ἔλιξις)=*gerendi reliquum negotium. facultatem*] (ἀντικείμενον)=*occasionem*.

qua re impetrata] =*τούτου δὲ τοῦ πράγματος ἐπιτευχθέντος* (δηλ. τῆς παρορμήσεως πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου τῆς ἐντελοῦς κατατροπώσεως τῶν Πομπηιανῶν). *opere*] *ἀρ. 51* (= *operibus*). *mons*] τὸ ὄρος Καρατζᾶ-Ἀχμετ (*ιδ. 93, 5*). *sine aqua*] διότι ἦτο *altissimus* (*ιδ. 95, 5*). *ei loco*] (δοτ.). *iugis*] (ἀφαιρ. ὄργαν. δηλοῦσα μέσον)=*per iuga* ἀπὸ ὁάξεως εἰς ὁάχιν.

qua re animadversa] (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=quod ubi conspexit (ὁ Καῖσαρ). *partemque... partem*] καὶ (διέταξεν) ἐν μέρος... ἄλλο μέρος. IIII] (=quattuor). *legiones*] τὸ ὑπόλοιπον μέρος, δηλαδή τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ· *ιδ. 89, 2*: *cohortes. duxit*] Ὁδήγησε τούτους ἔχων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἐνιπέως (9 περίπου χιλμτρ., ὡς λέγει, ἀνὰ τὸν ὄουν, ἵνα παρεμποδίση τὴν υποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς Λάρισαν). *commodiore*] Ἀνερχόμενος τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐνιπέως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν πορείαν τῶν Πομπηιανῶν, οἵτινες ὑπεχώρουν διὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ ὄρους (*ιδ. § 2*). *milia passuum VI*] *ἀρ. 43*. Ἡ ἀπόστασις αὕτη τῶν 9 περίπου χιλμτρ. δεν εἶναι τόσον ἀκριβῆς. *instruxit*] *ἀρ. 35*.

qua re animadversa] (ἀφαιρ. ἀπόλ. *ιδ. § 3*)=quod ubi conspexerunt (οἱ Πομπηιανοί). *flumen*] Ἐν τοῖς προηγουμένοις (*κεφ. 88, 5*) ὁ ποταμὸς (Ἐνιπέυς) λέγεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως *rinus* ἐξ αἰτίας φαίνεται τῆς ἐλλείψεως ὕδατος κατὰ τὸ θέρος, ἥδη δὲ λέγεται *flumen* κατὰ γενικὴν ἴσως ἔκφρασιν ὑπονοοῦσαν ὄουν ὕδατος, ὁποῖον ἐπόθουν οἱ Πομπηιανοί. *in quodam monte*] =*in quodam cacumine* (ἡ

vertice ἢ capite) montis=ἐπί τινος τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους Κα-
ρατζᾶ-Ἀχμέτ. *aquarij*] *ιδ. § 2: sine aqua.*

5 quo perfecto... opere] (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=τούτου δέ... τοῦ ἔργου.
opere]=munitione (*§ 4 καὶ 2*) ἀρ. 51. de deditone] σύνναφον πρὸς
τὸ agere. missis legatis] (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=πεμφθέντων πρέσβεων,
πέμπαντες πρέσβεις (=per legatos) ἀρ. 15. ordinis senatorii] ἀρ. 17.
fuga] (ἀφαιρ. ὀργανική).

98 Οἱ Πομπηϊανοὶ ἐξαναγκάζονται εἰς παράδοσιν.

1 prima luce] τὴν χαραυγὴν τῆς 10 Αὐγούστου. omnes] (κεῖται κατηγο-
ρηματικῶς)=γενικῶς πάντα. eos] τοὺς Πομπηϊανούς. planiciem] δηλ.
τοῦ ποταμοῦ (Ἐνιπέως).

2 quod] τοῦτο δέ. ubi] ὡς. passisque palmis] (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=
patentibus et extensis palmis, ἤτοι ἔχοντες τὰς χεῖρας ἀνοικτὰς καὶ
διατεταμένας. Ἡ τοιαύτη στάσις τῶν χειρῶν ἐδήλου σημεῖον ὑποτα-
γῆς. Ἡ λέξις palma (παλάμη) ἐτέθη κατὰ τὸ σχῆμα ἐκεῖνο ὅπερ λέγε-
ται τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὄλου (*pars pro toto*). proiacti]=ῥίψαντες ἑαυ-
τούς. ad terram]=humi. consolatus... locutus] παραμυθήσας... δια-
λεχθεῖς. consolatus... iussit] ἄνευ ἀντικειμ. quo] σύνδ. (*ιδ. Λεξιλό-
γιον*) quo minore essent timore] (=quo minus timērent).
minore timore] (ἀφαιρ. τῆς ἰδιότη.) ἐλάσσονος φόβου (πρὸς μεγαλυ-
τέραν αὐτῶν ἡσυχίαν). commendavit] ἠπιώτερον τοῦ imperavit.
ne... neu] ἵνα μὴ... μηδέ. qui] (ἀντων. ἀόρ.) τίς. sui] (γεν. διαορ.)
τῶν ἑαυτῶν πραγμάτων=quod suum esset ὅπερ ἀνῆκεν εἰς αὐτούς.
disiderarent] (ἐνν. *Pompeiani*) ποθήσωσι, στερηθῶσι.

3 adhibita] ἀφαιρ. ἀπόλ. χρόν. sibi] (=Caesari). Σύνναφον πρὸς τὸ
occurrere. secum] *ιδ. 97, 3. in vicem]* (*ιδ. Λεξιλόγ. λ. vicis*)=ἐν
τῷ μέρει, καὶ αὐταῖ (μὲ τὴν σειρᾶν των). atque] καὶ ἐπο-
μένως. eodemque die] καὶ αὐθημερόν.

99 Ἀπώλειαι καὶ λάφυρα.

1 amplius CC]=amplius ducentos (ἀλλὰ καὶ ducentis [ἀφαιρ. συγκο.]
ἢ quam ducentos). centuriones] ἀρ. 12. XXX]=triginta.

2 supra] *ιδ. 91, 1. gladio in os adversum]* (=in os *Crastini* versum
ad *hostes*). coniecto] (ἀφαιρ. ἀπόλ.), ἤτοι πληγεῖς διὰ ξίφους ἀκριβῶς
εἰς τὸ πρόσωπον.

neque id fuit falsum] (λιτότης)=καὶ ἐπηλήθευσεν ἐκεῖνο. quod... 3
 dixerat] *ιδ. 91, 3. sic*] Τὸ sic προαναγγέλλει τὸ περιεχόμενον τῶν δύο
 ἀπαρεμφατικῶν προτάσεων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφρασθῇ τὸ sic
 εἰς τὴν ἑλληνικὴν. existimabat]=ῶφειλε νὰ ἀνομολογήσῃ. meritum]
 ἔνν. *esse. iudicabat*] Τὸ ῥῆμα τοῦτο δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ
 μεταφράσει.

milia XV]=milia quindecim. Ἴσως εἶναι ὑπερβολή. Τοὺς φρονεθέν- 4
 τας ὁ μετασχὼν τῆς μάχης ταύτης Ἀσίνιος Πολλίων, ὀπαδὸς τοῦ Καί-
 σαρος, ἀνεβίβαζεν εἰς 6,000 ἄνδρας, 10 συγκλητικὸς καὶ 40 ἐκ τῆς
 ἱππάδος τάξεως. videbantur] Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἔμφαῖνον τὴν πρόχειρον
 ἔξακριβώσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πεσόντων κολάζει πως τὸ milia XV.
 sed...] ἄλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι... Ἡ πρότασις αὕτη, δηλοῦσα τὸ βέβαιον,
 κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ videbantur. XXIII]=viginti quattuor.
 castellis] *ἀρ. 51, 52 κ. 62. cohortes*]=*ae cohortes. praesidio*]
ιδ. 88, 4 καὶ 94, 5. refugerunt] ἔνν. *se. signaque militaria*] *ἀρ.*
25, 26 καὶ 28. CLXXX]=centum octoginta. *aquilae*] *ἀρ. 25. VIII*]
 =IX (novem). cum... defecissent] ἀφοῦ (ἐπειδὴ) ἀπέλιπον αὐτόν...
 vires] αἱ (σωματικαὶ) δυνάμεις. lassitudine] ἀφαιρ. τῆς αἰτίας.
 ab equitibus] (ποιητικὸν αἴτιον)=ὑπὸ τῶν ἱππέων. 5

Ὁ Λαίλιος ἀποκλείει τὸ Βρινδήσιον. 100

ad Brundisium] Ἡ πρόθεσις ad δηλοῖ ἔμπροσθεν τοῦ Βρινδήσιου, 1
 διότι εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πλεύσῃ. quia] δι'
 ἦν. factum] ἔνν. *esse. antea*] προηγουμένως. Σύνναφον πρὸς τὸ de-
 monstravimus. obiectam portui]=*quae contra portum est. te-*
nuit]=occupavit.

similiter] ὡς δηλ. τότε ὁ Ἀντώνιος (Καίσαρος b. c. 3, 24). Vatinius] 2
 Οὗτος εἶχε σταλῆ εἰς Βρινδήσιον (b. c. 3, 19, 4-6) ἵνα παραλάβῃ τὸ
 ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ. Brundisio] (δοτ.)=Brundisio oppido. tectis]
 (ἐπιθετικῶς)=constratis. *ἀρ. 65. instructis*] διὰ τῶν *armamenta*
ιδ. ἀρ. 69. scaphis] (ἀφαιρ. ὄργαν.) *ἀρ. 66. naves*] *ἀρ. 64 κ. 65.*
quinq̄ueremem] *ἀρ. 64. in angustiis*]=in faucibus. portus] (πῶσ.
 γενικῆς). per equites dispositos]=equitibus dispositis (ἀφαιρ. ἀπὸλ.
 ὄργαν.) ἐπὶ διαφόρων παραλίων σημείων. classarios] ἔνν. *milites*
ἀρ. 67. aqua] (ἀφαιρ.) *ιδ. 97, 4: aquari.*

tempore] ἀντικείμε. τῆς μετοχ. usus. ad navigandum] σύνναφον πρὸς 3

τὸ commodiore (=εὐνοϊκοῦ). onerariis] ἀρ. 65. Corcyra Dyrrachio] ἀφαιρετικάι δηλοῦσαι τὸ πόθεν. a proposito] ἀπὸ τῆς (ληφθείσης) ἀποφάσεως, ἀπὸ τοῦ σχεδίου. supportabat neque deterrebat] (ἀμφοτέρω ἀποτελοῦσι μίαν ἔννοιαν)=ἐκόμιζε χωρὶς νὰ ἀφίσταται. neque... potuit] καὶ δὲν κατέστη δυνατὸν. Διὰ τοῦ neque τούτου, μὴ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ προηγούμενον neque... deterrebat, εἰσάγεται τι νέον. ante proelium cognitum] πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς (γενομένης) μάχης (τῶν Φαρσάλων). Ἐνταῦθα ἡ μτχ. factum, οὕσα ὡς προσδιορισμὸς τοῦ proelium, δὲν θεωρεῖται ἐν τῇ μεταφράσει ὡς ἀπαραιτήτος. ignominia] (ἀφαιρ. αἰτίας). amissarum navium] (γεν. προσδιοριστική)=τῆς ἀπωλείας τῶν πλοίων (ιδ. § 2).

101 Ὁ Κάσιος πυρπολεῖ ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ Ἰππωνίᾳ τὰς ναῦς τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος.

1 isdem] ιδ. 94, 4. Caesaris classis] Φαίνεται ἐκ τῶν συμφραζομένων (§ 2 ἐξ.) ὅτι ὁ στόλος τοῦ Καίσαρος ἀπετελεῖτο ἐξ 75 νεῶν. ad fretum] (ἐνν. Siciliae) σύναψον πρὸς τὸ praesesset (δηλ. πρὸς βορρᾶν τοῦ Σικελικοῦ στενοῦ, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἀπέχει ἡ Vibo περὶ τὰ 60 χλμ.). ad Messanam] περὶ τῆς προθέσεως ad ιδ. 100, 1: ad Brundisium. prius... quam... cognosceret] (ἔχει ἐνταῦθα ἐναρκτικὴν σημασίαν) =πρὶν... ἢ... ἀρχίσει νὰ λάβῃ γνῶσιν.

2 nullis custodiis neque ordinibus certis] ἐνν. navium (ἀφαιρ. τροπ. χρησιμεύουσαι ὡς αἰτιολογία τοῦ perturbatum nactus=cum nullae custodiae... neque... essent). Περὶ τοῦ custodiae ιδ. ἀρ. 54 καὶ περὶ τοῦ ordines ἀρ. 38. Ἡ τοποθέτησις φρουρῶν καὶ ἡ τάξις τῶν πλοίων ἐχρησίμευε πρὸς ἀπόκρουσιν αἰφνιδιαστικοῦ ἐπίπλου. magno vento et secundo] (ἀφαιρ. ἀπόλυτος ὑπονουμένης τῆς ἐν ἀχρηστία μετοχῆς τοῦ sum). Τὸ et=καὶ μάλιστα. taeda—pice—stupa—rebus...] σύναψον πρὸς τὸ completas. ad incendia] (ἐνν. facienda)=aptae ad incendia. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπὸν. omnes] ιδ. 98, 1. XXXV]=triginta quinque. XX]=viginti. constratae]=tectae ἀρ. 65.

3 incessit]=ἐπέδρομε (τὰς ψυχὰς πάντων). Ἡ σύνταξις: tantus... incessit (τὸ ὁ. ἐτέθη ἀπολύτως) ut... vix... defenderetur, et... existimabant futurum fuisse, uti amitteretur. cum] εἰ καί, μολονότι. praesidio] (δοτ. τοῦ σκοποῦ). Messanae] (δοτ.). quidam nuntii] ἀγγελίαι τινὲς (ἀνεξακριβῶτοι). per dispositos equites] διὰ μέσου τῶν

ἀγγάρων (σταθμῶν) τῶν ἱππέων, διὰ μέσου τῶν ταχυδρόμων ἱππέων.
 Ἰδ. 100, 2. futurum fuisse] ἀπομφ. προκμ. περιφραστ. συζυγίας.
 futurum fuisse uti amitteretur] = amitti potuisse. (Γνωστὴ περίφρα-
 σις ἀντὶ τοῦ παθητικ. ὑπερσυντ. τῆς ὑποτακτ. ἐν τῷ πλαγίῳ λόγῳ πρὸς
 δήλωσιν τοῦ ἀπραγατοποιήτου. Ἐν τῷ εὐθεῖ λόγῳ θὰ ἦτο: oppidum
 amissum esset ἢ amitti potuisset ut plerique existimabant).
 oportunitissime] = oportunissimo tempore. nuntiis allatis] ἀφαιρ. 4
 τῆς αἰτίας. ad] = adversus, ἐναντίον. Vibonem] (αἰτιατ. δηλοῦσα τὴν
 εἰς τόπον κίνησιν). Σύναψον πρὸς τὸ profectus est. nostris... navi-
 bus] (ἀφαιρ. ὑποκειμ. τοῦ applicatis) = τῶν ἡμετέρων νεῶν (τῶν ἀνη-
 κουσῶν εἰς τὸν Καίσαρα). applicatis... ad terram] = appulsis ad
 terram προσωρμισμένων πλησίον τῆς ξηρᾶς. XL] = quadraginta.
 propter eundem timorem] Κατεπτοήθη ὡς τὸ ἐν Μεσσήνῃ πλήρωμα.
 Εἶχεν ἄρα διαδοθῆ τὸ κατόρθωμα τοῦ Κασσίου. atque] καί, ὡς. se-
 cundum nactus ventum] (= idoneam nactus tempestatem) = οὐρίου
 τυχῶν ἀνέμου, οὐρίας τυχῶν. ad incendium] πρὸς πυρόλησιν (ιδ. § 2).
 flamma comprehensa] (ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ.) = τοῦ πυρὸς μεταδοθέν-
 τος. (Ἡ ἐνεργητ. σύνταξις: utrumque cornu [αἰτιατ. πῶσις] flam-
 ma [ὄνομαστ. πῶσις] comprehendit ἐπιλαμβάνει). cornu] ἀρ. 39.
 veteribus] = veteranis. praesidio] ιδ. § 3. navibus] (δοτ.). aegro- 5
 rum] ιδ. 87, 3.
 conscenderunt] ἀρ. 69. a terra solverunt] ἐνν. naves (πρὸβλ. 102, 7) 6
 = ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. (Ἰδ. ἀνωτ. § 4: applicatis...)
 impetu] ἀρ. 61. quinquereimis] (αἰτ. πληθ. = quinquereimes) ἀρ. 64.
 exceptus scapha] ἀφαιρ. ὄργαν. refugit] προκμ. depressae] ἀρ. 70.
 triremes] ἀρ. 64.
 in Thessalia] σύναψον πρὸς τὸ factum. ut ipsis Pompeianis] (δοτ.) 7
 fides fieret] = ut ipsi (ἀκόμη καὶ) Pompeiani hoc crederent. fingi]
 ὡς ὑποκείμ. χρησιμεύει ἡ προηγούμενη περίοδος: ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἐπι-
 νόησις τῶν... arbitrabantur] οἱ Πομπητιανοί. ex his locis] ἐκ τῶν
 ἀκτῶν αὐτῶν.

Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τὸν Πομπήιον.

102

relictis] (μτχ. ἀπόλ.) = posthabitis, neglectis. sibi] (Caesari). se] 1
 (Pompeium). ex fuga] ιδ. 96, 4. rursus... alias] (ἄλλας... νέας). Πλε-
 ονασμός. itineris] (γεν. διαίρ. εἰς τὸ quantumcumque). equitatu]

- μετὰ τοῦ ἱππικοῦ. *efficere*] = *perficere*. *unam*] μόνον ἓνα (ἴσως τὸν βον). *minoribus*] ἀρ. 42.
- 2 *edictum*] (οὐσ.) ἀρ. 17 καὶ 16. *Amphipoli*] (ἄφαιρ. τῆς ἐν τόπῳ στάσεως. Κατωτ. ἐν § 4 εἶναι ἄφαιρ. τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως). *uti*] = *ut*. *iuniores*] δηλ. οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μεταξὺ τῶν 17 καὶ 46 ἐτῶν. *Graeci*] Ἦτο δυνατόν νὰ σχηματίζωνται λεγεῶνες καλούμενοι *legiones vernaculae*, δηλ. ἐκ πολιτῶν πόλεων ὑποταγμένων. Οἱ τοιοῦτοι πολῖται ἐγίνοντο ῥωμαῖοι πολῖται ἀλλὰ *sine suffragio*, ἦτοι δὲν μετεῖχον τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν ῥωμ. πολιτῶν. *iurandi causā*] = ἵνα ὁμώσῃσι (τὸν ὄρκον τοῦ στρατιώτου).
- 3 *utrum*] Πλαγία ἐρώτησις. Ἡ σύνταξις: *non poterat existimari* (= *iudicari, discerni* νὰ διαγνωσθῆ) *utrum* . . . *proposuisset an* . . . *conparetur tenere* . . . *avertendae suspicionis causa*] (γερονδ. ἔλξις) = *suspicionem avertendi causā*. Ἡ ὑπόψια ἀναπτύσσεται διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος *ut*. Πρόκειται βεβαίως νὰ ἀπατηθῶσιν ἐκεῖνοι οὓς εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Πομπήιος διὰ τῆς φράσεως *si nemo premeret* (= *instaret*). *proposuisset*] ἐνν. *edictum, quam diutissime*] ὡς (ὅσον τὸ δυνατόν) πλεῖστον χρόνον. *longioris*] = *longinquioris* (ἢ *longinque*) μακρινωτέρας, (φυγῆς εἰς μακρινωτέραν χώραν).
- 4 *ad ancoram*] Ὁ Πομπήιος οὐδὲ κἄν ἐτόλμησε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηράν. *constitit*] *ιδ. Δεξιλόγ.* | ὁ *consisto, Amphipoli*] *ιδ. ἀνωτ. § 2*. *pecunia* . . . *corrogata*] (ἄφαιρ. ἀπόλ.). *cognito*] *ιδ. 101, 1*. Ἡ εἰς Ἀμφίπολιν ἄφιξις τοῦ Καίσαρος ὑπολογίζεται ὅτι ἠδύνατο νὰ συντελεσθῆ μέχρι τῆς 18 Αὐγ. καὶ ἡ τοῦ βου λεγεῶνος (*ιδ. § 1*) μέχρι τῆς 20 τοῦ αὐτοῦ μηνός, τοῦ διαστήματος ἀπὸ Λαρίσης μέχρι Ἀμφιπόλεως ὄντος περίπου 300 χλμτρ. *Mytilenas*] (ὁ ἐνικός *Mytilēnē*, δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸν Καίσαρα). Ἐκεῖθεν συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν σύζυγον Κορνηλίαν καὶ τὸν νεώτερον υἱὸν Σέξτον, οὓς εἶχε πέμψει ἐκεῖ, ἀρχομένου τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. *paucis diebus*] μετ' ὀλίγας ἡμέρας (περὶ τὴν 16 Αὐγούστου). *venit*] προκμ.
- 5 *additis*] (ἄφαιρ. ἀπόλ.) = ἀφοῦ συμπαρέλαβεν. *actuaris*] ἀρ. 64. *Cyprum*] (αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως) = εἰς Κύπρον (τὴν 23 Σεπτ.).
- 6 *illic*] Ἰσοδυναμεῖ μετ' ὁ προηγούμενον *ibi*, ἀλλ' ἐτέθη ἐνταῦθα τὸ *illic* κατ' ἀνάγκην, διότι ὁ λόγος εἶναι πλάγιος· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτέθησαν καθ' ὑποτακτικὴν τὸ *negotiantur* (εἶχον ὑποθέσεις ἐμπορικός, ἔκαναν δουλειάς) καὶ τὸ *dicerentur*. Ἐν Ἀντιοχείᾳ εὐρίσκοντο ἔγκα-

τεστημένοι πολλοὶ ἐμπορευόμενοι (negotiatores) ὄψμαῖοι πολῖται χάριν ἐξαγωγῆς δημητριακῶν εἰς Ρώμην ἀλλὰ καὶ χάριν τοκισμοῦ τῶν χρημάτων των. **qui... dicerentur**] (πρὸς αὐτούς) οἷτινες ἐλέγοντο..., (πρὸς αὐτούς) οἷτινες ἐλέγετο ὅτι κατέφυγον (=se recepisse)...sui] δηλ. τοῦ Πομπηίου. **dimissos**] ἔνν. *esse. ad eos*] δηλ. τοὺς Πομπηιανούς. **periculo**] (ἀφαιρ.)=cum periculo.—*futurum*] ἔνν. *esse. consulari*] ἀρ. 72. **Rhodi**] =ἐν Ῥόδῳ. **ex fuga**] *ιδ. 96. 4. oppido ac portu] (ἀφαιρ. *ιδ. 101, 6*) σύναψον πρὸς τὸ *recepti non erant* = εἶχον ἀποκλεισθῆ ἀπό... **ut**] Διὰ τοῦ *ut* δηλοῦται τὸ περιεχόμενον τῆς ἐντολῆς. **contra voluntatem suam**] =*inviti. naves solverunt*] ἀρ. 69. **civitates**] *ιδ. § 6.**

Ὁ Πομπήιος καταφεύγει πρὸς τὸν Πτολομαῖον Διόνυσον, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου. 103

quibus cognitis rebus—deposito... consilio—pecunia sublata... sumpta] ἀφαιρετικαὶ ἀπόλυτοι. **adeundae Syriae**] (γερονδιακῆ ἔλξις) =*adeundi Syriam. societatis*] Τὸ Κράτος παρεχώρει ἐργολαβικῶς εἰς ἰδιώτας (**publicani**) ἢ ἐταιρείαν (**societas publicanorum**) ἐκ τῆς ἱππάδος τάξεως ἀντὶ ὀρισμένου ἐφάπαξ μισθώματος τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰσπραξίν φόρων, οἷτινες γενικῶ ὀνόματι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων **vectigalia. sublata**] ὄχι διὰ τὰ οἰκειοποιηθῆ, ἀλλὰ διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας. **a... privatis**] ποιητικὸν αἷτιον = ὑπὸ τῶν... **sumpta**] Παρὰ τὴν θέλησίν των. **aeris**] χαλκοῦ (οὐχὶ χρημάτων). **pondere... imposito**] = (εἰσβιβασθέντος, φορτωθέντος), φορτώσας βάρους (ποσότητα). **milibus**] ἔνν. **impositis. ex familiis**] = *ex servis, famulis*. Αἱ κεφαλαιοῦχοι αὗται ἐταιρεῖαι, ὡς καὶ οἱ μεγάλεμποροι, εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δούλους. **ex suis**] *ιδ. ἀνωτ. λ. familiis. ad hanc rem*] = *ad arma ferenda*, πρὸς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. **existimabat**] ἀντὶ *existimaverat. pervenit*] (πρσμ.) Τοῦτο ἔγινε τῇ συμβουλῇ, ἣτις ἔσχε κακὰ ἐπακόλουθα, τοῦ εὐνοουμένου αὐτοῦ Θεοφάνους, ἐκ Μυτιλήνης, ἐνῶ ἄλλοι μὲν συμβούλευσαν νὰ καταφύγῃ ὁ Πομπήιος εἰς τὴν χώραν τῶν Πάρθων, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Νομιδίαν, ἧς χώρας ὁ βασιλεὺς Ἰόβας εἶχεν ἐξολοθρεύσει (τῷ 49 π. X.) τοὺς λεγεῶνας τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Καίσαρος Κουρίωνος. **ibi**] αὐτοῦ. Κυρίως ἀνατολικῶς τοῦ Πηλουσίου, ἔνθα ἦτο ἐστρατοπε-

δευμένος ὁ Πτολομαῖος μετὰ τοῦ στρατοῦ του. *casu*] σύναφον πρὸς τὸ *ibi erat* (=διέτριβεν, εὐρίσκετο). *puer aetate*] Ἦτο τότε (τῷ 48 π.Χ.): 13 ἔτων. *magnis copiis*] (ἄφαιρ. ὄργαν.) *cum sorore*] ἐναντίον τῆς ἀδελφῆς... *paucis ante mensibus*] ὀλίγους μῆνας πρότερον. *per propinquos atque amicos*] Οὗτοι ἦσαν κυρίως ὁ κηδεμὼν αὐτοῦ Ποθεινός, ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ πλεονέκτης, ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ Ἀχιλλᾶς καὶ ὁ ἐκ Χίου (ἢ Σάμου) δῆτωρ καὶ σοφιστῆς Θεόδωτος, διδάσκαλος τοῦ νεαροῦ βασιλέως. *spatio*] (ἄφαιρ.). *eius*] τοῦ Πτολομαίου.

3 *pro hospitio atque amicitia patris*] Ὁ Πτολομαῖος Διόνυσος ἦτο «φιλίας καὶ χάριτος πατρῶας ὑπόχρεως» *ιδ.* Πίνακα ἱστορικῶν καὶ γεωγραφ. λ. *Aulus Gabinius*. *illius*] τοῦ Πτολομαίου. *oribus*] = *exercitu*. *Alexandria*] (ἄφαιρ.) *ιδ.* 101, 6: *exceptus scapha* καὶ 102, 7: *oppido ac portu recepti non erant*.

4 *qui ab eo missi erant*] Ἡ ἀναφορικὴ αὕτη πρότασις ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ οὐσιαστικὸν = *legati* (προβλ. κατωτ. *legationis*: *ιδ.* καὶ Σημ. 15). *suum officium*] τὸ (ἐξ ἠθικῆς ὑποχρέωσης πηγάζον) καθῆκόν των, τὰς (ὀφειλομένας) ὑπερσείας των, τὴν ὑποστήριξιν των (νὰ τεθῶσι δηλ. εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Πομπηίου). *neve*] καὶ νὰ μὴ. *fortunam*] (δηλ. *adversam*) τὴν κρίσιμον θέσιν (του), τὴν δυστυχίαν (του).

5 *in hoc numero*] = *in numero eorum*. *acceptos*] Ἡ μετοχὴ αὕτη δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει.

Ὁ Πομπήιος φονεύεται διὰ δόλου.

104

1 *his cognitis rebus*] (ἄφαιρ. ἀπόλ.) = γνωσθεισῶν τῶν συνομιλιῶν αὐτῶν, μαθόντες τὰς συνδιαλέξεις (τῶν ἀπεσταλμένων μετὰ τῶν στρατιωτῶν). *amici regis*] *ιδ.* 103, 2. *propter aetatem*] διὰ τὴν (νεαρὰν) ἡλικίαν. *timore adducti*] ἐκ φόβου παρακινήθεντες ἢ ἀπλῶς ἐκ φόβου. *ut*] ὥστερ. *sollicitato*...] Ἡ σύνταξις: *timore adducti ne sollicitato exercitu regio... occuparet*. Ἡ ἔννοια: ἐφοβοῦντο μήπως ὁ Πομπήιος ἐξωθήσῃ εἰς στάσιν τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως καὶ οὕτω καταλάβῃ... *fortuna*] *ιδ.* 103, 4. *ut*] ὥστερ (ἐν αἰτιολογ. ἐννοίᾳ). *qui erant... missi*] *ιδ.* 103, 3. *ab eo*] (*Pompeio*). *iussurrunt*] (ἔχει ἐδῶ τὴν σημασίαν τοῦ) παρεκάλεσαν.

2 *consilio inito*] μετοχὴ ἀπόλυτος. *praefectum regium*] ἀρ. 19. *singulari*... *audacia*] (*ιδ.* 91, 1: *singulari virtute*), δηλ. ἀνὴρ ὅστις πρὸ

οὐδενὸς ὑπεχώρει. *tribunum militum*] ἀρ. 13. *ad interficiendum Pompeium*] (γερουνδ. ἔλξις). Ἡ πρόθ. *ad* δηλοῖ σκοπόν.

notitia] (ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου). Ὁ Σεπτίμιος εἶχε χρηματίσει ἑκατόν-
ταρχος τοῦ Πομπηίου ἐν τῷ πειρατικῷ πολέμῳ (πρβλ. κατωτέρω
bello praedonum), ὃν οὗτος ἤγαγεν εἰς πέρας τῷ 67 π. Χ. *pro-*
ductus] ὀδηγηθεὶς ἔξω τοῦ πλοίου του, ἀφήσας τὸν ἑαυτὸν του
νὰ παραπλανηθῆ ὑπ' αὐτῶν, οἵτινες ἔλεγον ὅτι πρέπει νὰ ἐπιβῆ ὁ Πομ-
πήιος πολὺ μικροῦ ἀκατίου, ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἦτο κατ' αὐτοὺς τεναγώ-
δης καὶ ἀβαθῆς... *ordinem duxerat*] (*ille*, δηλ. ὁ Σεπτίμιος)· *ιδ. ἀρ. 12*
κ. 5. naviculam parvulam] ἀρ. 66. *conscendit*] ἀρ. 69. *cum paucis*
suis] *ιδ. 96, 4*: *paucos suos. ibi*] αὐτοῦ. Κυρίως τὴν στιγμήν τῆς
ἀποβιβάσεως εἰς τὸ ἀκάτιον. *interficitur*] τὴν 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48
π. Χ. εἰς ἡλικίαν 58 ἐτῶν. Ὁ δολοφόνος τὴν μὲν κεφαλὴν ἀπέσπασεν
ἀπὸ τοῦ σώματος, τὸν δὲ κορμὸν ἔρριψεν εἰς τὴν παραλίαν. Ἄλλ' ἀπε-
λεύθερός τις τοῦ Πομπηίου μετ' ἄλλου τινὸς ἔθεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀκτῇ
τὸ ἀκέφαλον σῶμα τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ ἐπὶ πυρᾶς καὶ ἔκαυσεν.
Ὅλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φρικτὴν ταύτην τραγωδίαν ὁ Καῖσαρ προσ-
ωρμίσθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Εὐθύς προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεό-
δοτος (*ιδ. ἀνωτ. 103 § 2*) κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ ὡς δῶρα τὴν κεφαλὴν
καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ Πομπηίου. Ἄλλ' ὁ Καῖσαρ γενναιοφρό-
νως φερόμενος ἐδέχθη μόνον τὸν δακτύλιον καὶ καύσας τὴν κεφαλὴν
τοῦ ἀτυχοῦς ἀνήγειρεν ἐν τῇ θέσει ἐκεῖνη βωμὸν εἰς τὴν Νέ-
μεσιν. Καὶ εἶχε μὲν ἔλθει ὁ διώκτης τοῦ Πομπηίου, ἀλλ' ἡ τύχη προώ-
ρισεν αὐτὸν νὰ γίνῃ ὁ τιμωρὸς τοῦ θανάτου αὐτοῦ! *Lentulus*] *ιδ.*
Πίνακα ἱστορικὸν καὶ γεωγραφικόν: P. Cornelius Lentulus Spinther.
Οὗτος εἶχεν ἔλθει ἐκ Κύπρου εἰς Αἴγυπτον τὴν ἐπομένῃν τοῦ φόνου τοῦ
Πομπηίου. *ab rege*] (ποιητικὸν αἶτιον) = ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατ' ἐντο-
λήν τοῦ βασιλέως. *in custodia*] = ἐν τῇ εἰρηκτῇ.

3

3. ΠΙΝΑΞ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ

Achillas, ae, Ἀχιλλᾶς. Ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλέως Πτολομαίου IB', εἷς τῶν φονέων τοῦ Πομπηίου (104,2.3).
Acutius Rufus, Ἀκούτιος Ροῦφος, φίλος τοῦ Πομπηίου. Κἀτηγόρησεν ἐνώπιον τοῦ Πομπηίου τὸν Λεύκιον Ἀφράνιον ἐπὶ προδοσίᾳ τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ στρατοῦ (83,2) ἵνα ἀποκλείσῃ αὐτὸν τῆς δευτέρας ὑπατείας.

Aegyptus, i, θ. Αἴγυπτος (104, 1). Αὕτη ἦτο τότε ἀκόμη βασιλείον ὑπὸ τοὺς Πτολομαίους, πράγματι ὅμως φόρου ὑποτελής εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

L(ucius) Afranius (83, 2. 88, 3). Ἀντιστράτηγος τοῦ Πομπηίου ἐν Ἰσπανίᾳ. Πολεμήσας κατὰ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Ἰλέρδην (νῦν Lerida) τῆς Ἰσπανίας παρεδόθη εἰς αὐτὸν καὶ κατόπιν ἀφείθη ἐλεύθερος. Ὁδήγησε κοόρταις τινὰς ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν (Φάρσαλον).

Alexandria, ae, θ. Ἀλεξάνδρεια (103, 3. 5. 104, 1). Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου μετὰ 300.000 περίπου κατοίκων. Διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ Βρούχειον καὶ τὴν Ῥακώτιδα.

Allodrox, ogis. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἀδβουκίλλου ὀνομαζόμενος Raucillus (84, 5), ἀδελφὸς τοῦ Egus, φονευθεὶς ἐν ἱππομαχίᾳ. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ παρέσχον πολλὰς ὑπηρεσίας τῷ Καίσαρι, ὅστις τὰ μέγιστα ἔξετίμα αὐτούς, ἀλλὰ γενόμενοι καταχρασταὶ χρημάτων μισθοδοσίας κατέφυγον πρὸς τὸν Πομπήιον.

Amphipolis, is, θ. (102, 2. 4) Ἀμφίπολις, πόλις τῆς Μακεδονίας ἄλλοτε ἀποικία τῶν Ἀθηναίων, κειμένη μεταξὺ τῆς λίμνης Πρασιάδος καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Νεοχωρῶν [τουρκ. Γενίτσιο]). Ἡ Ἀμφίπολις ὑπετάγη εἰς τοὺς Ῥωμαίους τῷ 163 π. Χ. καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς περὶ ταύτην Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας (provincia).

Antiochia, ae, θ. (102, 6) Ἀντιόχεια, πρωτεύουσα τῆς Συρίας οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Ὀρόντου (νῦν τουρκ. Ἀντάκια). Ὅτε

- ἡ Συρία ἐγένετο ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ὁ Πομπήιος ἀφῆκε (τῷ 63 π.Χ.) εἰς τοὺς Ἀντιοχεῖς αὐτοτελῆ τὴν πολιτικὴν σύνταξιν.
- Antiochenses, ἴμν, Ἀντιοχεῖς (102,6).
- M(arcus) Antonīus, Μάρκος Ἀντώνιος. Ὁ σπουδαιότερος ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς ἐκ μητρὸς τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ γαλατικοῦ πολέμου διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τούτου. Κατὰ τὴν μάχην παρὰ τὴν Φάροσαλον διηύθυνε τὸ ἀριστερὸν κέρασ (89,3).
- T(itus) At(t)īus Labiēnus (87,1-6). Ὁ Λαβιηνός, καίτοι διετέλεσε σπουδαιότατος ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία, μετέστη κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πρὸς τὸν Πομπήιον.
- Brundisīum, ἰ, οὐ. (86,4, 100, 1.2). Βρεντέσιον, Βρινδήσιον (νῦν *Brindisi* Πρίντεξι). Πόλις εὐλίμενος ἐν Καλαβρία τῆς Ἰταλίας. Brundisīnus portus (100, 1) ὁ λιμὴν τοῦ Βρινδησίου.
- Q(uintus) Caecilīus Metellus Pius Scīpio (82,1.83, 1.88, 3.90, 1). Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος Πίος Σκιπίων, πατὴρ τῆς Κορηλίας τῆς συζευχθείσης (τῷ 54 π.Χ.) τὸν Πομπήιον, ὑπὲρ οὗ ἐσχημάτισε στρατὸν ἐν Συρία, σπεύσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάροσαλον μάχης.
- C. (πρόφερε Gaius) Cassīus Longīnus (101, 1. 3-5). Ὁ Γάιος Κάσσιος Λογγίνος ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιότερων κατὰ τοῦ Καίσαρος συνωμοτῶν καὶ φονεὺς αὐτοῦ. Cassiāna classis (101, 6).
- Cilīces, ἴμν, Κίλικες. Οἱ κάτοικοι τῆς Κιλικίας (101, 1).
- Cilicīa, αε, θ. Κιλικία (102, 5). Ἡ νοτιοανατολικωτάτη χώρα τῆς Μ. Ἀσίας μετὰ τῶν ὄρεων τοῦ Ταύρου πρὸς Β., τοῦ Ἀμανοῦ (*Τζε-βέλ Βαρεκέτ*) πρὸς Α., καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ciliciensis legiō (88,3).
- Cleopātra, αε, θ. (103, 2). Πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολομαίου ΙΑ' τοῦ Νόθου ἢ Αὐλητοῦ (80—51 π.Χ.), ἀδελφὴ τοῦ Πτολομαίου ΙΒ' Διονύσου. Ἐκβληθεῖσα ὑπὸ τούτου τῆς ἀρχῆς πολεμεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ στρατοπεδεύει οὐχὶ μακρὰν τοῦ Πηλουσίου. Ἰδ. Ptolomaeus.
- A(ulius) Clodīus (90, 1) Αὔλος Κλώδιος. Οὗτος κοινὸς ὦν φίλος τοῦ Σκιπίωνος καὶ τοῦ Καίσαρος στέλλεται παρὰ τούτου πρὸς ἐκείνον, ὅπως διαπραγματευθῆ τὸς ὄρους τῆς εἰρήνης.

Corsŷra, ae, (100, 3). Ἡ νῆσος Κέρκυρα (καὶ Κόρκυρα) ἐχορησίμευεν ὄς στρατηγεῖον τοῦ Πομπηιανοῦ στόλου.

L(uccius) Cornelius Lentulus Crŷs (96, 1. 102, 7. 104, 3). Ὁ Λεύκιος Κορνήλιος Λέντλος ἦτο σφοδρὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος. Διετέλεσεν ὑπάτος τῷ 49 π. X.

P(ublŷus) Cornelius Lentulus S p i n t h e r ἢ S p i n t h e r Lentulus (83, 1. 102, 7). Ὁ Παδὸς τοῦ Πομπηίου. Συλληφθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου αἰχμάλωτος ἐλευθεροῦται ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχην.

P(ublŷus) Cornelius Sulla (89, 3. 99, 4). Ἀνεψιὸς τοῦ δικτάτωρος Σύλλα. Διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος.

C.(πρόφερε Gaius) Crastŷnus. Ἀνὴρ γενναῖος, ἀνάκλητος ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος (91, 1. 99, 2. 3).

Cyprus, i, θ. (102, 5). Ἡ Κύπρος ἦτο ἀπὸ τοῦ 57 π. X. κτήσις ῥωμαϊκή.

L(uccius) Domitius Ahēnobarbus (83, 1. 99, 5). Λεύκιος Δομίτιος Ἀηνόβαρβος. Ἦτο δεινὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος.

Cn. (πρόφερε Gnaeus) Domitius Calvinus (89, 3). Γναῖος Δομίτιος Καλβῖνος, ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος. Στέλλεται ὑπὸ τούτου μετὰ δύο λεγεῶνων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος εἰς Μακεδονίαν. Ἐνοῦται μετὰ τοῦ Καίσαρος μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

Dyrachŷium, ii, οὐ. Δυρράχιον (νῦν *Durazzo*, ἢ πρόφην Ἐπίδαμνος), σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἰλλυρίας (100, 3). Ἀπὸ τοῦ 229 π. X. ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν. *Dyrachŷina proelia* (84, 1. 87, 4. 89, 1).

Fretum Siciliæ [ἢ fretum Sicŷlum ἢ fretum Siciliense καὶ ἀπλῶς fretum] (101, 1), ὁ Σικελικὸς πορθμὸς (νῦν *Faro di Messina*).

A(ulus) Gabinŷus. Ἀνθύπατος ὢν τῆς Συρίας ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὸ βασιλείον (τῷ 55 π. X.) τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου τὸν ἐκδιωχθέντα ἀπὸ τοῦ 57 π. X. Πτολομαῖον ΙΑ' τὸν Νόθον ἢ Αὔλητήν. Μέρος τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοῦ, ἐκ Γαλατῶν καὶ Γερμανῶν, φρουρὰς ἔνεκα κατέλιπεν ἐκεῖ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Πτολομαίου ΙΑ' (103, 5).

Gallīa, ae, θ. Γαλατία (87, 2). Διηρεῖτο 1) εἰς τὴν Gallia citerior ἢ cisalpīna (ἢ togāta) τ. ἔ. τὴν ἐντὸς τῶν Ἑλλεων Γαλατίαν (87, 4) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου (νῦν *Po*), ἣτις ἀπὸ τοῦ 222 π.Χ. ὑπῆρξε ὄρωμα. ἐπαρχία· αὕτη ὑποδιηρεῖτο διὰ τοῦ Πάδου εἰς τὴν Gallia cispadāna (ἐντεῦθεν τοῦ Πάδου) καὶ τὴν Gallia transpadāna (ἐκείθεν τοῦ Πάδου), καὶ 2) εἰς τὴν Gallia ulterior ἢ transalpīna τ. ἔ. τὴν πέραν τῶν Ἑλλεων Γαλατίαν.

Germanīa, ae, θ. (87,1). Κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀντίληψιν ἢ μετὰ τῶν ποτ. Ῥήνου, Δουνάβεως, Βιστούλα καὶ τοῦ Ὠκεανοῦ χώρα.

Graeci, ὄρωμα, (102,2). Ἑλληνες ἐν στενωτέρῳ σημασίᾳ = Macedōnes.

Hispānae cohortes (88,3). Αὗται, σχεδὸν 7 τὸν ἀριθμὸν, διεβιβάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀφρανίου (ἰδ. ἀνωτ. L. Afranius) ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὰ περὶ τὴν Φάρσαλον μέρη.

Hispanīa, ae, θ. Ἰσπανία (ἢ Πυρρηναικὴ χερσόνησος 83,2) ἀπὸ τοῦ 205 π.Χ. ὄρωμαϊκὴ κτῆσις. Διηρεῖτο εἰς τὴν Hispania citerior (μετὰ πρωτευούσης τῆς πόλεως Nova Carthāgo, νῦν Καρθαγίνης) καὶ εἰς τὴν Hispania ulterior. Ἡ τελευταία αὕτη μετὰ τὴν ὀλοσχερῆ κατάκτησιν τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ὑποδιηροῦθη εἰς τὴν Baeitica (νῦν Ἀνδαλουσίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Cordūba, καὶ εἰς τὴν Lusitanīa (νῦν Πορτογαλίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Augusta Emerīta (νῦν Merida).

T. Labiēnus, ἰδ. Titus At(t)ius Labienus.

D(ecīmus) Laelīus (100, 1. 3). Δέκιμος Λαίλιος. Διῶκει κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τὸν Πομπητιανὸν στόλον ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Laeliānae naves (100,2).

Larīsa, ae, θ. Λάρισα, πόλις τῆς Θεσσαλίας (96,3. 97,2. 98,3).

Libo, ἰδ. Scribonius.

C.(πρόφερε Gaius) Lucilīus Hirrus (82,5). Γάιος Λουκίλιος Ἴρρος. Ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Ὀρώδην, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν, ἀλλὰ μὴ δεχθεὶς τοὺς ὄρους τοῦ βασιλέως ἀπαιτοῦντος τὴν παραχώρησιν τῆς Συρίας ἐφυλακίσθη ὑπ' αὐτοῦ.

Macedonīa, ae, θ. Ἡ πρὸς Β. τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου χώρα ἀπὸ τοῦ 168 π. Χ. ὄρωμαϊκὴ ἐπαρχία (102, 3).

Messāna, ae, θ. (δωρ. Μεσσάνα) Μεσσήνη (νῦν Messina). ἐπὶ τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς νήσου Σικελίας παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης (101, 1.3).

Mytilēnae, ārum, θ. Μυτιλήνη (102, 5).

Or̄icum, i, οὐ. (90,1) Ὀρικός καὶ Ὀρικός καὶ Ὀρικὸν (νῦν Orico), πόλις καὶ λιμὴν τῆς Β. Ἡλείου εἰς τὸν μυχὸν τοῦ διὰ τῶν Κεραιῶν ὁρέων σχηματιζομένου κόλπου τοῦ Αὐλῶνος (νῦν Valona).

Parthi, ōrum (82,4). Πάρθοι, ἔθνος βάρβαρον σκυθικόν, οἰκοῦν τὰ ΝΑ. καὶ ΝΔ. τῆς Κασπίας θαλάσσης (τὸ νῦν Ἰράν). Ἦσαν οἱ διάδοχοι τῶν Περσῶν.

Pelusiūm, īi, οὐ. (103,1). Πηλούσιον (νῦν Tineg, Τινέ), πόλις ὀχυρωτάτη τῆς κάτω Αἰγύπτου, οὐχὶ μακρὰν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου πλησίον τοῦ σημερινοῦ Port Said. Ἐνεκα τῆς στρατηγικῆς θέσεως αὐτοῦ ἀπετέλει τὸ Πηλούσιον τὰς κλεῖδας τῆς Αἰγύπτου.

Phoenīces, um, Φοίνικες (101,1), οἱ κάτοικοι τῆς Φοινίκης, χώρας τῆς Συρίας, ἐχούσης πρωτεύουσαν τὴν Τύρον.

Pompeianus, Πομπηιανός. Pompeiana acies (94,4). Pompeiāni colles (84,2). Pompeianus exercitus (99,4). Pompeiāni, orum, οἱ Πομπηιανοὶ (84,4. 93,1. 2. 8. 94,2. 95,1. 97,2. 3.4. 101,7).

M(arcus) Pomponius, Μάρκος Πομπώνιος (101,1). Διοικητὴς μοῖρας τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Μεσσήνην, ἐξ οὗ Pomponiana classis (101,2).

Ptolomaeus XI. Nothos εἴτε Aulētes (103,3.5). Πτολομαῖος ἢ Πτολεμαῖος ΙΑ', πατὴρ τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ Πτολομαίου ΙΒ'.

Ptolomaeus XII. Dionysos (103,2). Υἱὸς Πτολομαίου ΙΑ'.

Rhodus, i, θ. Ῥόδος (102,7). Αὕτη ἦτο σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων. Τῷ 43 π. Χ. ἐγένετο ὁμοαῖκὴ κτῆσις.

Roma, ae, θ. Ῥώμη (83,3).

Romani cives (101,2.6).

Scipio, id. Q. Caecilius Metellus Pius Scipio.

L(ucius) Scribonius Libo (90,1.100,1). Λεύκιος Σκριβόνιος Λίβων, ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς τοῦ Πομπηίου.

L(ucius) Septimius (104,2.3). Λεύκιος Σεπτίμιος. Οὗτος ἀφοῦ ἠκολούθησε τὸν Πομπήιον εἰς τὸν κατὰ τῶν πειρατῶν πόλεμον, κατελείφθη εἶτα ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Πτολομαίου ΙΑ' τοῦ Αὔλητοῦ (ιδ. καὶ A. Gabinius).

Sicilia, ae, θ. (101,1 καὶ ἐξ.). Σικελία μεγίστη καὶ εὐφορωτάτη νῆσος. Ταύτην κατόκουν κατ' ἀρχὰς οἱ Σικανοὶ ἢ Σικελοί, λαὸς Κελτικός, ἔπειτα οἱ Φοῖνικες, μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες (Χαλκιδεῖς, Μεγαρεῖς καὶ Δωριεῖς), πρὸς οὓς ἤριζον περὶ τῆς κατοχῆς οἱ Καρχηδόνιοι. Ὑπήχθη ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τὸ μὲν Δ. μέρος τῆς νήσου τῷ 241 π. X., τὸ δὲ Α. τῷ 212—210 π. X. Αἱ Συράκουσαι (Συρακοῦσαι) ἦσαν ἡ πρωτεύουσα τῆς Σικελίας.

(Siculum) fretum, ιδ. fretum.

Sulla, ιδ. P. Cornelius Sulla.

P(ublius) Sulpicius Rufus (101,1). Πόπλιος Σουλπίκιος Ῥούφος, ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία καὶ Ἰσπανία, εἶτα διοικητὴς τοῦ στόλου. Sulpiciana classis (101. 4).

Syria, um, Σύροι, οἱ κάτοικοι τῆς Συρίας. Classis Syrorum (101,1-4). Syria, ae, θ, Συρία. (103, 1.5). Αὕτη περιελάμβανε τὴν πρὸς Ν. τῆς Καππαδοκίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ πρὸς Β. τῆς Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας χώραν (ιδ. καὶ Antiochia).

Syriacae legiones (88,3).

Thessalia ae, θ. Θεσσαλία (82, 1. 100, 3. 101, 7).

Thraeces, um, (ἐν. Thrac, cis). Θραῖκες (95,3), οἱ κάτοικοι τῆς Θρακίας, χώρας κειμένης μετὰ τοῦ Δουνάβου, τῆς Μαύρης Θαλάσσης, τῆς Προποντίδος, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μακεδονίας.

Transpadanae coloniae (87. 4), ιδ. Gallia 1.

C.(πρόφερε Gaius) Triarius, ιδ. Valerius.

C.(πρόφερε Gaius) Valerius Triarius (92,2). Γάιος Οὐαλέριος Τριαίριος, ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας, φίλος τοῦ Κικέρωνος. Διώκησε τμήμα τοῦ Ἀσιατικοῦ στόλου τοῦ Πομπηίου. Φαίνεται ὅτι ἐφονεύθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάροσαλον μάχην.

P(ublīus) Vatīniūs (90, 1. 100, 2). Πόπλιος Οὔατίνιος (Βατίνιος),
ὄπαδὸς καὶ στρατηγὸς τοῦ Καίσαρος.

Vībo, ὄπις, θ. (101, 1.4). Οὐῖβὼν (πάλαι Hippon, Ἴππώνιον, νῦν
Bivona). Πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Βρεττίας (νῦν Calabria
ulteriore), ὅπου νῦν ὁ κόλπος τῆς Ἁγ. Εὐφημίας, ἥδη ἀπὸ τοῦ
293 π.Χ. ῥωμαϊκῆ ἀποικία ὑπὸ τὸ ὄνομα Vibo Valentia. Ἐρείπια
τῆς Vībo, ἀποικίας τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, σφάζονται παρὰ τὴν
πόλιν *Monteleone*.

4. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ*

A

ā, ἢ āb, πρόθ. μετ' αφαιρ. από, παρά, υπό.

absens, ntis (μτχ. τοῦ absum, a-fūi, abesse), ἀπών, ἰδ. καὶ habeo.

abūti, ἀπαρέμφ. τοῦ abutor.

ab-ūtor, 3. ἀποθ. (καταχρῶμαι). sanguine militum ἀνωφελῶς καταναλίσκω (κατασπαταλῶ, χύνω) τὸ αἷμα τῶν στρατιωτῶν.

ac, ἰδ. atque.

ac-cēdo, 3. (προσέρχομαι, πλησιάζω). acceditur πρόσσδος (πλησιασμός) γίνεται, πλησιάζουσι.

acceptus, ἰδ. accipio.

ac-cīdo (ad-cādo), ἰδί, —, 3. (συμβαίνω). accidit συμβαίνει.

ac-cipio (ad-cāpio), cēpi, certum, 3. ἀκούω καὶ κατανοῶ, ἀκούων κατανοῶ, μανθάνω 86,2. rationem consilii mei accipite τὸν λόγον τοῦ (πολεμικοῦ) σχεδίου μου ἀκούσατε.

acīes, ēi (τάξεις μάχης), παράταξις μέρους τοῦ ὄλου στρατοῦ 88,3. 89,2.3.4. 93,5. 94,1.3. 2) ὀλόκληρος ὁ στρατὸς 84,2. 85,1.3. 86,1.3. 88,1.4. 89,2. 92,1.2. 93,3. 94,4. 97,3. 3) μάχη 93,8. 94,5. 95,4.

acīus, ἐπίρρ. συγκο. (θετ. acriter, ὑπερθ. acerrime) σφοδρότερον. (Τὸ ἐπίθετον θετικοῦ βαθμοῦ εἶναι acer, acris, acre).

actuarius (ἐκ τοῦ actus ἔλασις [ὁ ἐκ τοῦ ago] ὄθεν: εὐάγητος, ταχύς, ἀκτωάριος). actuaria παννίς ταχυνναυτοῦσα, ἰστιόκωπος, ἔπακτροίς, ταχεῖα ναῦς.

ad, πρόθ. μετ' αἰτιατ. πρὸς, παρὰ + αἰτιατ. 94,6. μέχρι 94,2. 95,2. 95,5. πλησίον, πρὸς τὰ μέρη τινός 100,1. ἐναντίον 101,4. Πρὸς δῆλωσιν σκοποῦ (=πρὸς) 101,2. Ἐντὶ τῆς in 102,4.

additus, ἰδ. addo.

* Τὰ οὐσιαστικά, ὧν δὲν σημειοῦται τὸ γένος, εἶναι θηλυκά. Τῶν εἰς us -a -um ἐπιθέτων ἐσημειώθη μόνον ὁ τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ. Οἱ ἀναγραφόμενοι μεθ' ἕκαστον ῥήμα ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς συζυγίας. Οἱ ἀρχικοὶ χρόνοι πολλῶν συνθέτων ῥημάτων ἐσημειώθησαν ἐν τοῖς ἀπλοῖς. Τῶν ῥημάτων τῆς 1ης συζυγίας ἐσημειώθη μόνον ὁ ἐνεστώς. Ἐκάστης λέξεως ἡ πρώτη σημασία ἐτέθη ἐντὸς παρενθέσεως, ἐκτός ἂν ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν τῷ κειμένῳ μετὰ τῆς σημασίας ταύτης. Τὰ μακρὰ καὶ βραχέα φωνήεντα δὲν ἐδηλώθησαν πανταχοῦ, ἀλλὰ μόνον ἐνθα ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον χάριν τοῦ ὀρθοῦ τονισμοῦ.

ad-do, dīdi (ἀντι addēdi), dītum
(ἀντι addātum), dēre, 3. (προσ-
τίθημι), προσθέτω, προσλαμβάνω,
συμπαραλαμβάνω 102,5.

ad-dūco, 3. ἄγω, παρακινῶ.

adductus, ἰδ. adduco..

ad-ēo, adīi, adītum, adīre, 4.

locos μεταβαίνω εἰς τόπους.

adēo, ἐπίρο. τόσον, τοσοῦτον.

adessem, πρτ. ὑποτ. τοῦ adsum.

adeundus, ἰδ. ὁ. ad-eo.

ad-hībēo (ad-hābeo), būi, bītum,
2. λαμβάνω 98,3.

adhibītus, ἰδ. adhibeo.

adiungo, nxi, nctum, 3. συνενῶ.

adiunxi, ἰδ. adiungo.

ad-mīror, 1. ἀποθ. aliquid, εὐ-
ρίσκω τι παράδοξον (παραξε-
νεύομαι διά τι), φαίνεται μοί τι
παράδοξον.

(admonītus, ūs), ā. Μόνον κατ'
ἄφαιρ. admonītū (μετὰ γενικῆς)
τῆ παραινέσει (παρορμήσει, προ-
τροπῆ) τινος.

ad-orīor, adortus sum, adorīri, 4.
ἀποθ. προσβάλλω (β' ἐν. adorī-
ris).

ad-sum, affūi (καὶ adfūi), adesse,
εἶμαι παρών, παρίσταμαι.

adulescens, ntis (καὶ adolescens),

ā. ὁ νέος ἀνήρ (ἀπὸ 17 - 40 ἐτῶν).

adventus, ūs, ā. προσέγγισις, ἀφίξις.

adversus (μτχ. τοῦ adverto), ἐ-
στραμμένος. Ἰδ. conicio.

ad-vōlo, 1. σπεύδω (διὰ ξηρᾶς ἢ
θαλάσσης), ἀναφαίνομαι, προσέρ-

χομαι (πλέω) ἐν τάχει.

aeger, aegra, aegrum, ἀσθενής·
οὐσ. aeger, gri, ὁ ἀσθενής, ὁ
ἄρρωστος.

aes, aeris, οὐ. ὁ χαλκός, τὰ ἐξ
αὐτοῦ κατασκευαζόμενα ἀντικεί-
μενα 101,3.

aestus, ūs, ā. καύσων. magnus
aestus (ἐνν. solis), ὁ πνιγηρὸς
καύσων (τοῦ ἡλίου), ἡ μεγάλη
ζέση.

aetas, ātis (χρόνος βίου). honor
aetatis ἡ ἐκ τῆς ἡλικίας τιμή, ἡ
ὀφειλομένη τῇ ἡλικίᾳ τιμή. puer
aetate παῖς τὴν ἡλικίαν. prop-
ter aetatem διὰ τὴν (παιδικὴν)
ἡλικίαν.

af-fēro (ad-fēro), attūli, allātum,
afferre, 3. (προσφέρω) διαβιβάζω.
nuntius affe tur ἀγγελία (εἶδη-
σις) διαβιβάζεται.

affinītas, ātis, ἀγχιστεία, συγγένεια.
ag-grēdīor, aggressus sum, ag-
grēdi, 3. ἀποθ. προσβάλλω.

agmen, īnis, οὐ. πορεία στρατοῦ,
στρατός.

āgo, ēgi, actum, 3. ἄγω. ago
gratias χάριτας ὁμολογῶ, εὐχα-
ριστῶ. — συζητῶ, διαπραγματεῦ-
ομαι 83,5. 90,1. 97,5.

alacritas, ātis, προθυμία, ζῆλος.
pugnandi τὸ φιλοπόλεμον.

alīquis, alīqua, alīquod, τίς, τί.
alīus, ἄλλος (γεν. alterius, δοτ. alīi).

allātus, ἰδ. affero.

alter, altēra, altērūm, (ἕτερος, ὁ

- ἕτερος), δεύτερος.
 alterūter, ūtra, ūtrum (γεν. alter-
 rīus utrīus, δοτ. alterūtri), ὁ
 εἷς ἐκ τῶν δύο, ὁ ἕτερος.
 altus, ὑψηλός.
 amicitīa, αε, φιλία.
 amissus, ἰδ. amitto.
 a-mitto, 3. (ἀποπέμπω). 2) ἀπο-
 βάλλω (χάνω).
 amplīus, συγχορ. ἐπίορ. πλέον.
 ἄπ, μόρ. ἐρωτ., ἢ (εἰσάγει τὸ β' μέ-
 ρος πλαγίας ἐρωτήσεως), utrum
 ἀπότερον . . . ἢ. 2) ἀπ ποη (=
 ποη) ἢ (μ ή π ω ς) δὲν 87,4 (ἢ
 ἀπάντησις εἶναι καταφατική).
 ancōra, αε, ἄγκυρα, ἰδ. consisto.
 angustīae. ārum, πληθ. τὰ στενά,
 στόμιον (λιμένος) 100,2.
 animadversus, ἰδ. animadverto.
 animadverto (ἢ animum adver-
 to), rti, rsum, 3. παρατηρῶ.
 anīmus, ι, ἄ. (ψυχή), 2) πνεῦμα,
 θάρος, φρόνημα. animus (ἢ
 animi [πληθ.] militum τὸ πνεῦ-
 μα ἢ τὰ πνεύματα τῶν στρατιω-
 τῶν, οἱ στρατιῶται.
 annus, ι, ἄ. ἔτος.
 ante, ἐπίορ. (πρόσθεν). paucis
 ante mensibus (ἀφαιρ.) ὀλίγους
 μῆνας πρότερον, πρὸ ὀλίγων μη-
 νῶν. paulo (ἀφαιρ.) ante ὀλίγον
 πρότερον, πρὸ μικροῦ. 2) πρόθ.
 μετ' αἰτιατ. ante proelium cog-
 nitum πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγε-
 λίας) τῆς μάχης 100,4. 101,7.
 antēā, ἐπίορ. (ante-eā), πρόσθεν,
 προηγουμένως.
 ante-cēdo, 3. (προβαίνω). 2) προ-
 πορεύομαι, προτιμῶμαι, ὑπερ-
 τερῶ.
 antesignāni, ὄrum, ἄ. οἱ πρόμα-
 χοί.
 antiquītus, ἐπίορ. ἀρχαίοθεν, πα-
 λαιόθεν.
 apertus, ἀναπεπταμένος. locus
 apertior τόπος (μᾶλλον) ἀνοικ-
 τός, τόπος πεδινός.
 ar-pello, 1. καλῶ 88,1. προσαγο-
 ρεύω 104,3.
 applicātus, ἰδ. applico.
 ar-plīco, 1. naves ad terram ἔλκω
 τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηράν, νεωλκῶ.
 ar-propīnquo, 1. (μετὰ δοτ.) πλη-
 σιάζω, προσπελάζω.
 arud, πρόθ. αἰτ. = παρὰ τι, ἐνώπιον.
 aqua, αε, ὕδωρ. sine aquā ἄνευ
 ὕδατος, ἄνυδρος.
 aquīla, αε, (ἀετός), σημαία τοῦ λε-
 γεῶνος.
 aquor, 1. ἀποθ. ὑδρεύομαι.
 arbītror, 1. ἀποθ. νομίζω.
 ardēo, arsi, arsum, 2. φλέγομαι,
 ἐκκαίομαι.
 argentum, ι, οὐ. (ἄργυρος). 2) ἄρ-
 γυρῶ (χυρίως ἐπιτραπέζια) σκεῦη.
 arma, ὄrum, οὐ. πληθ. ὄπλα.
 armātus (μτχ. τοῦ armo), ἐνοπλος.
 arx, arcis, ἀκρόπολις.
 at, σύνδ. ἀλλά, καὶ ὁμως.
 atque ἢ ac, καί, καὶ (ἐπίσης) καὶ
 (ἐπιόμενος). Μετὰ ἀρητιανὴν ὁ-
 μως πρότασιν τὸ ac ἔχει σχεδόν

τὴν σημασίαν τοῦ ἀλλὰ 94, 2.
at-tenĭo, 1. ἐλαττώ (κατ' ἀριθμόν),
ἐξασθενῶ (-όω).

auctoritas, ātis, αὐθεντία, λόγος,
περιωπή, ἀξία, ἐπιρροή.

āuctus, ἰδ. augeo.

audacĭa, ae, θρασύτης, αὐθάδεια.

āudēo, āusus, sum, 2. (ἡμιαποθε-
τικὸν ῥῆμα), τολμῶ.

āudĭo, īvi, ītum, 4. ἀκούω.

audistis=audivistis. Ἰδ. audio.

āugēo, āuxi, āuctum, 2. αὐξάνω.

āusus, ἰδ. audeo.

aut, σύνδ. ἦ.

autem, σύνδ. δέ.

autumnus, i. ἄ. φθινόπωρον.

auxilĭa, ōrum, οὐ. πληθ. στρατὸς
ἐπικουρικός, βοήθεια.

ā-vertō, 3. ἀποτρέπω, ἀποδιώκω,
ἀπομακρύνω.

B

barbārus (βάρβαρος). 2) ἐξωτερι-
κός, ξενικός, ξένος.

bellum, i, οὐ. (ἐκ τοῦ duellum,
dvellum, μονομαχία), πόλεμος.

benē, ἐπίρρ. εὖ, καλῶς· συγκρ.
melĭus ἀμεινόν· ὑπερθ. optĭme
ἄριστα. Ἰδ. mereor.

beneficiarius, īi, ἄ. (εὐεργετούμε-
νος), ὁ εὐεργετούμενος (βενεφι-
κιάλιος, βενεφικιαῖρις).

beneficiūm, īi, οὐ. (εὐεργεσία). 2)
εὖνοια. fortunae εὖνοια τῆς τύ-
χης 95,1.

bidŭum, i, οὐ. (bis καὶ dies) χο-

νικὸν διάστημα δύο ἡμερῶν, δι-
ήμερον. bidŭum (αἰτ.) ἐπὶ δύο
ἡμέρας.

bonus (ἀγαθός). Οὐσιαστ. bona,
ōrum, οὐ. πληθ. τὰ ἀγαθὰ. (Συγκρ.
ἐπιθ. εἶναι melĭor, melĭus, γεν.
īdri, ἀμείνων, βελτίων. Ὑπερθ.
optĭmus ἄριστος).

C

cādo, ce-cĭdĭ, cāsūm, 3. πίπτω (ἐπὶ
τοῦ πεδίου τῆς μάχης), φονεύο-
μαι 99,4. ἐπιπίπτω 92,3.

caedes, is, σφαγή, φόνος.

caespes, ĭtis, ἄ. (ἐκ. τοῦ caedo),

χορτοπλινθος [πάντοτε ἐν χορσίᾳ
κατὰ πληθ. ἀριθμόν]. recentes
caespites νεόδρεπτος (νεωστὶ κο-
πεῖσα) γλόη (προσινάδα).

calamĭtas, ātis, συμφορά, ἀτύχημα.

canĭ, ἀρρμφ. παθ. τοῦ cano.

cāno (πρβλ. κα ν-άζω=ἠγῶ, κα ν-
αχή), cecĭni, [cantum καὶ] cantā-
tum, 3. (ἄδω). classicum canĭ

(παθ. ἀρρμφ.) iubet διατάσσει νὰ
σαλπισθῆ (νὰ δοθῆ διὰ σάλπιγ-
γος) διαταγή, νὰ ἠχήσῃ ἢ σάλπιγξ.

cāpio, cēpi, captum, capere, 3.
(λαμβάνω), συλλαμβάνω, αἰχμα-
λωτίζω 100,2. 101,6. καταλαμ-
βάνω 102,6.

capĭtis, γενικ. τοῦ caput.

caput, capĭtis, οὐ. κεφαλή. Ἰδ.
damno καὶ sum.

castellum, i, οὐ. φρούριον (κα-
στέλλο).

castra, ὄρυγμ, οὖ. πληθ. στρατόπεδον. una castra ἐν στρατόπεδον.

cāsu, ἐπίρρ. (κυρίως ἀφαιρ. τοῦ casus, ūs, ἄ.), κατὰ τύχην.

cāusa, ae, αἰτία. per causam [= simulationem] valetudinis ὑπὸ τὴν πρόφασιν (ὑπὸ τὸ πρόσχημα) ἀσθενείας.

cecidisse, ἰδ. cado.

cēdo, cessi, cessum, 3. ὑποχωρῶ, ἀπολείπω τὴν τάξιν, «ἐξαναχωρῶ» 93,4.

celeritas, ātis, ταχύτης.

celeriter, ἐπίρρ. ταχέως.

censēo, censūi, cēnsūm, 2. «δοκεῖ μοι», κρίνω, εἶμαι τῆς γνώμης.

centum, ἑκατόν.

centuriā, ae, λόχος (=ordo).

centuriō, ōnis, ἄ. ἑκατόνταρχος, ἑκατοντάρχης.

certus (βέβαιος), ὠρισμένος.

cessi, ἰδ. cedo.

circiter, ἐπίρρ. περὶ + αἰτ., περίπου.

circum-ēo, īi, ītum, īre, 4. (περιέρχομαι) περικυκλῶ 93,4. 8.

94,4. περιεῖμι, ἐπιθεωρῶ 94,5.

circumītus, ἰδ. circumeo..

circum-munīo, 4. ὀχυρῶ πέριξ, περιοχυρῶ.

circum-venīo, 4. (ἔρχομαι ἐχθρικῶς πέριξ). aciem κυκλῶ τὸν στρατόν.

citātus (μτχ. τοῦ citō), ταχύς. equo citato ἵππῳ ταχεῖ=ἐν καλπασμῶ.

citerior, ἄ. καὶ θ., —ius, οὖ. (γεν. citerioris), ὁ ἐντεῦθεν, ὁ ἐπὶ

τάδε.

civitas, ātis, πολιτεία.

clam, ἐπίρρ. κρύφα, κρυφίως.

clamor, ōris, ἄ. βοή, ἀλαλαγμός.

clare, ἐπίρρ. (λαμπρῶς), εὐκρινῶς, μεγαλοφώνως, γεγωνυῖα τῆ φωνῆ.

classiarius, (ἀνήκων τῷ στόλῳ).

Οὖσ. classiarii, ὄρυγμ, ἄ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξ. milites), οἱ ναυτικοὶ στρατιῶται, οἱ «ἐπιβάται».

classicum, i, οὖ. (κατὰ παράλειψιν τοῦ signum), τὸ διὰ (μουσικῶν) ὄργάνων κέρατος, βυκάνης καὶ ἰδία τῆς σάλπιγγος) διδόμενον σημεῖον (παράγγελμα).

classis, is, στόλος.

coepi (προκμ.), coepisse (ἄ. ἔλλειπτικόν), ἠρξάμην. (Ὡς ἐνεστώς χρησιμεύει τὸ incipio=ἄρχομαι).

cogito, 1. (co=cum καὶ agito ἐν τῷ νῶ κινῶ), διανοοῦμαι, σκέπτομαι (περὶ τινος) 83,5. 86,5. ἔχω ἐν νῶ (ἔχω τὴν πρόθεσιν) 85,4. 95,3.

cognitus, ἰδ. cognosco.

co-gnosco, nōni, nītum, 3. γινώσκω, μανθάνω, πληροφοροῦμαι.

cōgo (co ἐν συνθέσει = cum + ago), cōēgi, cōactum, 3. συναγω, συναθροίζω (μαζεύω ζητῶν).

cohors, tis, κοόρτις, τάγμα. Αἰτιατ. πληθ. cohortes καὶ cohortis.

cohortandus, ἰδ. cohortor.

cohortor, 1. ἀποθ. παραινῶ, πα-

ροτρύνω, παρακελεύομαι.
 collis, is, ἄ. λόφος.
 col-lēco (con ἀντί com [=cum]
 και lēco), τάσσω, τοποθετῶ.
 collōqui, ἀποφ. τοῦ colloquor.
 colloquium, ἴι, οὐ. συνδιάλεξις.
 col-lōquor, 3. ἀποθ. συνδιαλέγομαι.
 coloniā, ae, ἀποικία.
 combūro (ἐκ τοῦ co-amb-ūro),
 bussi, bustum, 3. ἐμπύμπρημι,
 πυρπολῶ, κατακαίω.
 combustus, ἰδ. comburo.
 comitātus, ūs, ἄ. συνοδία, ἀκο-
 λουθία, προπομπή.
 comitium, ἴι, οὐ. (πλατεῖα τῆς ἀ-
 γορᾶς). Πληθ. comitiā, drum, οὐ.
 (συναθροίσεις τοῦ δήμου), συνά-
 θροίσεις πρὸς ἐκλογάς, ἐκλογαί.
 com-mēdōro, 1. ἀναμιμνήσκω.
 com-mendo (cum και mando), 1.
 συνιστῶ (συνιστῶν ὑποδεικνύω).
 commodissimus, ὑπερθ. τοῦ com-
 modus.
 commōdus κατάλληλος 85, 3. εὐβα-
 τος, ἄνευ ἐμποδίων, «εὐμαρῆς»
 97, 3. ὠφέλιμος 86, 2. εὐνοϊκὸς
 100, 3.
 con-pāro, 1. συλλέγω, συνάγω.
 con-pello, ompulsi, compulsum,
 3. συνωθῶ, διώκω.
 complētus, (μτχ. τοῦ compleo),
 πεπληρωμένος, πλήρης.
 complēres, ἄ. και θ. complūra, οὐ.
 ([σπαν. -rta], γεν. πληθ. -rum),
 ὄχι ὀλίγοι, ἀρκετοὶ (ἀ μ π ο σ ο ι).
 con-prehendo (και comprehendo),

ndi, nsum, 3. (ἐπιλαμβάνω).
 flammā comprehenditur ab
 utroque cornu ἢ φλόξ (τὸ πῦρ)
 μεταδίδεται ἕξ ἀμφοτέρων τῶν
 κεράτων 104, 3.

comprehensus, ἰδ. comprehendo.
 compulsus, ἰδ. compello.
 con-cīno (cum-cāno), cinūi, —, 3.
 ἀμτβ. συμφωνῶ (φωνάζω, ἡχῶ ὁ-
 μοῦ). signa concīpunt tā (μου-
 σικά) ὄργανα σ υ μ φ ω ν ο ὦ σ ι,
 ταυτοχρόνως ἡχοῦσι, συνηχοῦσι.
 con-curro, curri, cursum, 3. (συν-
 θέω). 2) ταχέως φέρομαι, δρο-
 μαίως σπεύδω, προσβάλλω, συμ-
 πλέκομαι. concurritur προσβολή
 γίνεται ὑπό τινος, ἐπιπίπτει
 (ἐφορμᾶ) τις.
 concursus, ūs, ἄ. (φορὰ τῶν στρα-
 τιωτῶν πρὸς τὰ ἐμπρός), ἐφόρ-
 μησις, σύγκρουσις.
 confectus, ἰδ. conficio.
 con-fēro, contūli, collātum, con-
 ferre, 3. (συμφέρω) me in (μετ'
 αἱτ.)κατευθύνομαι, μεταβαίνω εἰς.
 confestim, ἐπίρ. εὐθύς, παραχρῆμα.
 con-ficō (con και fācio), fēci, fec-
 tum, 3. τελῶ, τελειώνω τι. proe-
 lium, bellum περατῶ, εἰς πέρας
 ἄγω τὴν μάχην, τὸν πόλεμον.
 officium ἐκτελῶ τὸ καθήκον (τὴν
 ἀνατεθεισάν μοι ἐντολήν). con-
 ficior καταβάλλομαι, ἐξαντλοῦμαι
 92, 3. 95, 4. 5. 97, 4.
 con-fīdo, confisus sum, 3. ἡμια-
 ποθ. πέποιθα. affinitate ἕχω

(μεγάλην) πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀγχι-
 χιστείαν (συγγένειαν).—ἔχω ἐμ-
 πιστοσύνην, πιστεύω τινὶ 94,5.
 confirmātus (μτχ. τοῦ confirmo),
 θαρραλέος, εὐτολμος. efficio exer-
 citum confirmatiorem καθιστῶ
 τὸν στρατὸν μᾶλλον εὐτολμον,
 αὐξάνω τὸ θάρρος τοῦ στρατοῦ.
 con-firmo, 1. ἐνισχύω 82,2. milites
 (κυρίως animum ἢ animos mi-
 litum) ἐνισχύω τὸ φρόνημα, τὸ
 θάρρος τῶν στρατιωτῶν, ἐνθαρ-
 ρύνω τὸν στρατόν.—ὑπισχυοῦμαι,
 διαβεβαίω (= pollicor) 86,3.
 87,7. στερεώνω τὸ θάρρος καὶ
 τὴν πίστιν (ἐ μ ψ υ χ ῶ ν ω) 94,5.
 con-fūgio, fūgi,—3. (κατα)φεύγω.
 con-icō (πρόφερε con-jicio, con=
 cum καὶ iacō), iēcō, iectum,
 3. (ῥίπτω). gladium in os ad-
 versum ἐμπηγνύω (βυθίζω) τὸ
 ξίφος εἰς τὸ πρόσωπον, διαπερῶ
 διὰ τοῦ ξίφους τὸ πρόσωπον.
 coniectus, ἰδ. conicio.
 coniunctus, ἰδ. coniungo.
 con-iungo (πρόφερε conjungo),
 nxi, nctum, 3. συνενῶ. με συνε-
 νῶ ἐμαυτόν, συννεοῦμαι.
 coniunxeram, ἰδ. coniungo.
 conor, 1. ἀποθ. ἐπιχειρῶ, πειρῶμαι.
 con-quirō (cum καὶ quaero), qui-
 sivi, quisitum, 3. ἐπιδιώκω.
 con-sc-ndo (cum καὶ scando), ndi,
 nsum, 3. πaven ἐπιβιβάζομαι
 (ἐπιβαίνω) νεώς.
 consederam, ἰδ. consido.

consensus, ūs, ἄ. συγκατάθεσις.
 con-servo, 1. διατηρῶ, κρατῶ
 93,2. διασφῶ, φείδομαι 98,2.
 consideratius, ἐπιρρ. συγκρ. μᾶ-
 λον ἐξεζητημένως, μετὰ μείζονος
 περισκέψεως.
 con-sīdo, sēdi, sessum, 3. ἐγκαθί-
 σταμαι, στρατοπεδεύω, καταλαμ-
 βάνω θέσιν (ὀχυροῦμαι).
 consilium, ἦ, οὐ. (τὸ ἐν τῷ στρα-
 τοπέδῳ συγκροτούμενον πολεμι-
 κόν) συμβούλιον, «συνέδριον» (=
 consultatio, deliberatio) 82,5.
 83,3. 86,1. 87,7.—τὸ πολεμικόν
 σχέδιον 86,2. 87,1.—ἀπόφασις
 102,3 103,1. 104,2.
 con-sisto, stīti,—3. ἀντιπαρατάσ-
 σομαι 89,3. 95, 4. μένω, δὲν προ-
 χωρῶ μακρότερον 93,1. 97,4.
 (παρα)μένω, ἀνθίσταμαι 93,5.—
 ad ancoram consistere «ἐπ' ἀγ-
 κύρας ἀποσαλεύω», «ἐπ' ἀγκύρας
 σαλεύω» (εἶμαι μὲ ποντι-
 σμένην τὴν ἄγκυραν
 εἰς τὰ ἀνοικτά, εἶμαι
 στὰ πανιὰ πρὸς ταχὺν ἀ-
 πόπλουν).
 con-sōlor, 1. (ἀποθ.) παρηγορῶ,
 παραμυθῶ, καθησυχάζω.
 con-sterno, strāvi, strātum, 3.
 ἐπιστρώνω, ἐπικαλύπτω.
 constiteram, ἰδ. consisto.
 constīti, ἰδ. consisto.
 con-stitio (con καὶ stātio), tūi,
 tūtum, 3. ἀποφασίζω 85,4. παρα-
 τάσσω 89,2. ἀποφασίζω, ὑπισχυοῦ-

μαί 91,2.
 con-sto, stīti, —, 1. (συνέστηκε). con-
 stat in virtute ἐναπόκειται ἐν τῇ
 ἀνδρεία, ἐξαοτᾶται ἐκτῆς ἀνδρείας.
 constrātus (μτχ. τοῦ consterno).
 tabernacula constrata σκηναὶ
 ἐπεστροφόμεναι. naves constratae
 νῆες «ἔχουσαι καταστροφώματα»,
 «κατάφρακτοι» 101,2.
 consuetūdo, dīnis, συνήθεια, ἔθος.
 consul. ūlis, ἄ. ὁ ὑπάτος.
 consularīs, e, (ὑπατικός). Οὐσ. con-
 sularis, is, ἄ. (κατὰ παράλειψιν
 τοῦ vir) ὁ διατελέσας (ὁ χρημα-
 τίσας, ὁ πρόη) ὑπάτος.
 consulātus, ūs; ἄ. ὑπατεία.
 con-sūmo, 3. (ἀναλίσκω), θανατῶ,
 ἀφανίζω 87,3. vīges ἕξαντλῶ
 τὰς δυνάμεις 93,1.
 consumpsi, id. consumo.
 consumptus, id. consumo.
 con-surgo, surrexi, surrectum, 3.
 ἐγείρομαι.
 con-tendo, tendi, (tentum), 3.
 ἐρίζω 82,4. ἀγωνίζομαι διὰ λό-
 γων, προσπαθῶ νά... 90,1. (ab
 aliquo ne...) ἀπαιτῶ ἐπιμόνως,
 ἀξίω (παρά τινος νά μή...) 97,1.
 σπεύδω 96,3.
 contentiō, dōnis, φιλονικία, ἔρις.
 contiñens (συνέχων μτχ. τοῦ con-
 tīñeo, tinñi, tentum, 2.). 2) ἀμέ-
 σως ἐπόμενος 84,2. συνεχής, ἀδι-
 ἀλειπτος, ἀκατάπαυστος (=con-
 tinūus) 97,4. Οὐσ. (κατὰ παρά-
 λειψιν τῆς λέξ. terra) ἡ ἥπειρος

(Ἰταλία) 87,3.
 contionātus, id. contionor.
 contiōnor, 1. ἀποθ. apud exer-
 cītum (ἀπὸ τοῦ βήματος) δμιλῶ,
 δημηγορῶ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.
 contra, πρόθ. (μετ' αἰτ.) ἐναντίον
 ἀπέναντι 89,4. παρὰ + αἰτ., 102,7.
 controversia, ae, φιλονικία, ἀμ-
 φισβήτησις.
 contūli, id. confero.
 contumeliā, ae (λοιδορήσις, ὄνει-
 δισμός). contumeliae verborum
 ἀπρέπεια λόγων, ὕβριστικοὶ (χλευ-
 αστικοὶ, σκωπτικοὶ) λόγοι (φρά-
 σεις), δηκτικαὶ (πικραὶ) λέξεις,
 προφορικαὶ ὕβρεις, ἀντεγκλήσεις.
 con-venio, 4. (συνέρχομαι). προστρέ-
 χω 88,5. ὁμοῦ προσέρχομαι 102,2.
 con-vertō, 3. στρέφω. convertor
 στρέφομαι (πρὸς ἄλλην κατεύθυν-
 σιν).
 coriā, ae, (ἀφθονία ἐκ τοῦ cōris,
 ἀφθονος = co-oris). Πληθυντ.
 coriāe, ārum, στρατός, (στρα-
 τιωτική) δύναμις.
 cornu, ūs, οὐ. κέρας, πτέρυξ (στρα-
 τιωτική ἢ ναυτική).
 cor-tdgo, 1. συνάγω, συναθροίζω,
 συλλέγω (ἐξ ἐράνων).
 cotidiānus, καθημερινός.
 cotidie, ἐπίρο. καθημερινῶς.
 cui, δοτ. τῆς ἀντ. qui.
 cuius, γεν. τῆς ἀντ. qui.
 cum πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (ἐν συνθέ-
 σει com-, con-, co-,) μετὰ + γεν.,
 σύν. cum (ἐγκλιτικῶς), id. secum.

cum, σύν δ. μεθ' ὄριστ. καὶ ὑποτακτικῆς. 1) καθαρῶς χρονικόν: ὅταν, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν 86,3. 89,5. ὁσάκις, (ἐὰν) 84,4. ἀφοῦ (μεθ' ὄριστ.) 87,7. Ἐν διηγήσει: ὅτε, ἐνῶ 85,5. 90,1. 96,3. 101,5. 102, 7. ἀφοῦ (μεθ' ὑποτ.) 87,5. 88,1. 91,3. 94,2.—2) αἰτιολογικόν: ἐπειδὴ 86,4. 101,1.—3) αἰτιολογικὸν ἅμα καὶ χρονικόν: ἐπειδὴ, (ἀφοῦ) 86,2. 93,1. 94,2. 99,5.—4) ἐπεξηγητικὸν (μεταφράζεται ἢ φράσις καὶ διὰ μετοχῆς): 82,5. 83,1. 87,4.—5) ἐνδοτικόν: εἰ καί, καίτοι, καίπερ 101,3.

cumque (cum καὶ que)=et cum.
cunctus (ἐκ τοῦ ἀρχαιοτ. conctos, ὅπερ πάλιν ἐκ τοῦ con-citus τοῦ ὁ. con-cieo=συναθροίζω) συνηνωμένος, ὅλος (μαζί).

curatio, ὄπισ (φροντίς), ἐπιτροπέυσις. Ἰδ. sum ἐν τέλει.

cursus, ὄπισ, ἄ. δρόμος, πορεία.

custodia, ae, (κ ο υ σ τ ω δ ί α, στρατιωτικὴ φρουρά). Πληθ. φύλακες, φρουρά 101,2. εἰρκτὴ (=carcer) 104,3.

D

damno, 1. aliquem capitis καταδικάζω τινὰ εἰς κεφαλικὴν ποινήν (εἰς θάνατον).

datūrus, ἰδ. do.

dē, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό, ἔνεκα.

debēo (ἐκ τοῦ de καὶ habēo), būi, būtum, 2. ὀφείλω.

decem, δέκα.

deceptus, ἰδ. decipio.

de-certo, 1. proelio (ἀφαιρ.) διαγωνίζομαι ἐν μάχῃ, συμπλέκομαι, συνάπτω (πρὸς τὸν ἐχθρὸν) μάχην.

decimus, δέκατος (=X.) 89,1. 91,1. Ἰδ. καὶ decumanus.

de-cipio (de καὶ cāpio), cēpi, certum, 3. ἀπατῶ, ἔξαπατῶ. Ἰδ. fallo ἐν τέλει.

decumanus (ἀντὶ decimānus ἀνήκων τῇ δεκάτῃ κοόρτῃ). porta decumana ἢ (ἐκ παραλλήλου ἀπέναντι τῆς porta praetoria) ὀπισθία πύλη τοῦ στρατοπέδου (παρὰ τὴν ὁποῖαν ἐστρατοπέδενον αἱ δέκαται κοόρταις).

dedi, ἰδ. do.

dedidi, ἰδ. dedo.

deditio, ὄπισ, παραδόσις.

de-do, dedidi, deditum, 3. (ἐκδίδω, παραδίδω). me dedo παραδίδω ἑμαυτόν, παραδίδομαι.

de-fatigo, 1. καταπονῶ, κατατρώγω.

defecissem, ἰδ. deficio.

de-fendo, ndi, nsum, 3. ὑπερασπίζω. defendi (παθ. ἀπομφ.) ὑπεράσπισις γίνεται 101,3. oppidum est defensum=oppidum est *prosperare* defensum τῆς πόλεως ἐπιτυχῶς ἐγένετο ὑπεράσπισις (ἄμυνα) 101, 4.

defensio, ὄπισ, ἄμυνα, ὑπεράσπισις.

defessus, (μτχ. τοῦ ὁ. defetiscor, ἀποθ. 3.). 2) οὐσ. ὁ κεκμηκῶς, ὁ ἐξησθενημένος, ὁ ἐξηντλημένος.

(κ ο υ ρ α σ μ έ ν ο ς).
de-fīcīo (de καὶ fācīo), fēcī, fec-
tum, 3. ἀπολείπω.

de-fīnīo, īnī, ītum, 4. προσδιορίζω.
defūī, ἰδ. desum.

delecto, 1. (ἐφελκύω). 2) εὐφραίνω.
delectus, ūs, ā.=dilectus, ὁ ἰδέ.

de-lēgo (de-lēgo), lēgi, lectum, 3.
(λαμβάνω κατ' ἐκλογήν, ἐκλέγω).
2) καταλέγω, καταγράφω, στρα-
τολογῶ.

de-monstro, 1. δηλῶ, περιγράφω.

de-nuntīo, 1. denuntio ut... πα-
ραγγέλλω, δίδω το παράγγελ-
μα νά...

de-pērēo, īi—, (μτχ.μ. deperitūrus),
4. (ἐντονώτερον τοῦ pereo), ἐντε-
λῶς ἀπόλλυμαι (ὄλοσχερῶς χ ἄ-
ν ο μ α ι.

de-pōno, 3. (καταθέτω). 2) ἀπο-
βάλλω, ἐγκαταλείπω (=omitto)
103,1.

depoposci, ἰδ. depono.

de-posco, poposci,—, 3. (ἐπιμόνωσ)
ζητῶ.

depositus, ἰδ. depono.

depressus, ἰδ. deprimo.

de-prīmo (de καὶ prēmo), pressi,
pressum, 3. (καταπιέζω). 2. βυ-
θίζω.

de-scendo (de-scando), ndi, nsum,
3. κατέρχομαι (ταπεινώνομαι καὶ
φθάνω εἰς...) 83,1. καταβαίνω,
κατέρχομαι 98,1.

desidēro, 1. ποθῶ (τι ἔλλειψαν ἧ
ἀφαιρεθὲν) 98,2. ποθῶ (τὸν θα-

νόντα ἐν τῇ μάχῃ), ἀπόλλυμι
(χ ἄ ν ω) 99,1.

de-signo, 1. ἐκδηλῶ, καταδεικνύω.
despectus, ἰδ. despicio.

de-spīcīo (de καὶ τὸ ἄχρηστον spē-
cīo βλέπω), spexi, spectum, 3.
(κυρίως: ἐκ τῶν ἄνω βλέπω πρὸς
τὰ κάτω μετὰ περιφρονήσεως).
corias ἐκφράζομαι μετὰ περι-
φρονήσεως περὶ τῶν στρατιωτι-
κῶν (τοῦ ἐχθροῦ) δυνάμεων (ἀν-
τίθετον: laudo). despicio for-
tunam (alicuius) παρορῶ (πα-
ραβλέπω) τὴν δυστυχίαν (τινός),
περιφρονῶ τινα ἐν τῇ δυστυχίᾳ
103,4. 104,1.

de-stitūo (de-stātuo), tūī, tūtum,
3. ἀπολείπω, ἐγκαταλείπω, ἀφίνω
εἰς τὸ μέσον.

destitutus, ἰδ. destituo.

de-sum, defūī, deesse, ἐλλείπω
96,2. desum alicui rei ἐλλείπω
τινός, ὑπολείπομαι εἰς τι, δὲν
πράττω τὸ (ἐπιβαλλόμενον ἐκ τῶν
περιστάσεων) χρέος μου, ὑστερῶ
εἰς τὸ καθῆκόν μου 93,2.

de-tendo, tendi, tensum, 3. (χαλα-
ρῶ, ξετεντώνω. tabernacula
λύω (ξ ε σ τ ἦ ν ω) τὰς σκηνάς,
«καθαίρω τὰς σκηνάς».

detensus, ἰδ. detendo.

de-terrēo, rūī, rītum, 2. (δ ι ἄ
φ ὀ β ο υ) ἀποτρέπω.

detractus, ἰδ. detraho.

de-trāho, xi, ctum, 3. ἀποσπῶ,
ἀφαιρῶ.

de-traxi, ἰδ. detraho.

de-viceŕim, ἰδ. devinco.

de-vinco, vīci, victum, 3. κατα-
νικῶ, ὀλοσχερῶς νικῶ.

dexter (ἀντὶ dex[i]ter, πρβλ. δεξι-
τερ-ός), dextra, dextrum, δεξιός.

dīco, dixi, dictum, 3. λέγω.

dies, diēi, ἄ. [καὶ θ.] (ἐν τῷ πληθ.
πάντοτε γένους ἄρσ.) ἡμέρα. pau-
cis post diebus (ἄφαιρ.) οὐ πολ-
λαῖς ἡμέραις ὕστερον, μετ' ὀλίγας
ἡμέρας. paucis diebus ἐντὸς ὀλί-
γων ἡμερῶν. in dies ὀσημέραι,
ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

dif-fēro (dis-fero), distūli, dilā-
tum, differre, 3. ἀναβάλλω.

difficilis, e, δύσκολος, χαλεπός.

dif-fīdo (dis-fīdo), fīsus sum, 3.
(ἡμιαποθ.) δὲν ἔχω πεποιθήσιν,
δυσπιστῶ 94,5. 97,2. summae rei
(δοτ.) diffidens (καίπερ) δυσπι-
στῶν τῷ κρισιμωτάτῳ πράγματι
(τῷ πράγματι, ὅπερ εἶχε φθάσει
εἰς τὸ ὑπατον σημεῖον τῆς κρισι-
μότητος), καίπερ ἀπελπισθεὶς ὅτι
τὸ πράγμα, φθάσαν εἰς ὃ ἔφθασε
κρίσιμον σημεῖον, θὰ λάβῃ εὐ-
νοϊκὴν τροπὴν 94,6.

diffīsus, ἰδ. diffido.

dignitas, ātis, ἀξίωμα, θέσις (προ-
σωπικὴ ὑπόληψις καὶ ἀξία). Ἰδ.
gratia.

dilectus, ūs, ἄ. «διαλέγειν», «δια-
γράφειν», στρατολογία.

diligenter, ἐπίρρ. (προσεκτικῶς). 2)
ἐπιμελῶς, γενναίως.

diligentiā, ae, φροντίς, ἐπιμέλεια,
πρόνοια, μέτρα προνοίας.

di-mīco, 1. ἀγωνίζομαι, μάχομαι.
dimicatur non iniquo loco
(ἄφαιρ.) ἀγὼν (μάχη) γίνεται (δι-
εξάγεται) οὐχὶ ἐν ἀνίσῳ τόπῳ
(τ. ἔ. ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἑδαφικὰς
συνθήκας).

dimidiūs (dis καὶ mediūs μέσος),
ἡμισυς.

dimissus, ἰδ. dimitto.

di-mitto, 3. (εἰς πολλὰ μέρη στέλλω).
2) διαπέμπω. nuntios διαπέμπω
ἀγγέλους. facultatem ἀπόλλυμι
(χάνω) τὴν εὐκαιρίαν.

dis-cēdo, 3. ἀναχωρῶ 87, 3. ἀπο-
χωρῶ, ἀποπλέω 101,7. 102,4.7.
discessum est (ἀπροσώπως) ἀ-
ποχώρησις ἐγένετο, ἀπεχώρησαν,
διελύθησαν.

discessi, ἰδ. discedo.

discessus, ἰδ. discedo.

di-spergo (dis-spargo), si, sum,
3. διασπείρω, διασκορπίζω.

dispersus, ἰδ. dispergo.

dis-pōno, 3. (διατίθημι). 2) τοπο-
θετῶ εἰς διάφορα μέρη (=distrib-
uō) 88,4. 100,2. 101,3.—3) πα-
ρατάσσω 92,2 (=ordīno, consti-
tūo).

dispositus, ἰδ. dispono.

disposuēram, ἰδ. dispono.

dissensio, ōnis, διαφωνία, ἀσυμ-
φωνία.

dis-tendo, tendi, tentum, 3. (ἐκ-
τείνω). aciem διασπῶ τὴν τάξιν

(τὸν στρατόν).

dī-sto, distare, 1. ἀπέχω. castris ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου.

dīs-trāho, traxi, tractum, 3. ἀποσπῶ, χαλαρῶ. distrāhor, χαλαρῶ ἔμαυτόν, χαλαροῦμαι.

dīu, ἐπίρρ. πολὺν χρόνον. Συγκρ. diūtius περισσότερον χρόνον. Ὑπερθετ. diūtissime πλείστον χρόνον. quam diūtissime ὡς πλείστον χρόνον.

dī-vīdo, vīsi, vīsum, 3. διαιρῶ.

dīvīsi, ἰδ. divido.

dixissem, ἰδ. dico.

dō (πρὸβλ. δί-δω-μι), dēdi, dātum, dāre, 1. δίδωμι. operam ἔργω παρέχω ὑπηρεσίαν, ὑπηρετῶ τι. do signum δίδω τὸ σημεῖον, «σημαίνω».

domus, ūs, (πρὸβλ. δό-μος), δοτ. domūi, ἀφαιρ. domo, αἰτ. πληθ. domos, οἶκος. domum (αἰτιατ. ὡς ἐπίρρ.) εἰς τὴν πατρίδα.

dubīto, 1. (ἀμφιβάλλω). non dūbīto (μὲ ἀπομ. χρόνου ἐνεστώτος) δὲν διστάζω νά...

ducenti, διακόσιοι.

dūco, duxi, ductum, 3. ἄγω, ὀδηγῶ. primum pilum (=ordinem) in legione X. (=decimā) ἄγω ἐν τῷ δεκάτῳ λεγεῶνι τὸν πρῶτον λόχον (τῆς πρώτης σπείρας [=manipulus] τῆς πρώτης κοόρτης, εἶμαι ἑκατόνταρχος τοῦ πρώτου λόχου τῶν τριαρίων. dūco ordinem (=centuriam) εἶμαι

ἑκατόνταρχος.

duo, duae, duo, δύο.

duplīco, 1. (διπλασιάζω). cursum διπλασιάζω τὸν δρόμον, διατρέχω διπλοῦν δρόμον.

durus (σκληρός). συγκρ. durius. — si quid durius acciderit ἐάν τι σκληρότερον συμβῆ, ἐὰν ἡ μάχη καθῆ, ἐν περιπτώσει ἀτυχήματος (ἤττης).

dux, dūcis, ἄ. ὁ ὀδηγός, ὁ ἀρχηγός.

duxeram, ἰδ. duco.

duxī ἰδ. duco.

E

ē (πρὸ συμφώνου) καὶ ex (ἐν συνθέσει καὶ ec-) πρῶθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό. ex fugā (εὐθύς) μετὰ τὴν φυγὴν.

eademque (=et eadem), ἰδ. idem.

edēra, ae, κισσός.

edictum, i, οὖ. διάταγμα.

e-dūco, 3. ἔξάγω.

e-duxi, ἰδ. edūco.

effectus, ἰδ. efficio.

ef-fēro (ec-fero), extūli, elātum,

efferre, 3. (φέρω ἔξω). consi-

lium summis laudibus (ἀφαιρ.)

ἐγκωμιάζω (ἔξαίρω) διὰ μεγίστων

ἐπαίνων τὸ (πολεμικὸν) σχέδιον.

ef-fīcio, (ec[=ex] καὶ fācio), fēci,

fectum, 3. καθιστῶ 84,2. ἐπιτε-

λῶ, κατορθῶ 84,4. ἀποτελῶ 89,1.

προβαίνω, διανύω (κ ά μ ν ω)

102,1 (=perficio).

ēgi, ἰδ. ago.

egissem, ἰδ. ago.
 ego (γεν. mei, δοτ. mihi κλπ.)
 ἔγώ.
 ei, δοτ. τοῦ is, ea, id.
 e-icīo (πρόφερε: eicīo), eīcī,
 eīcētum, 3. (ἐκρίπτω). με ἐξέρο-
 χομαι, ταχέως ἐξορμῶ.
 eius, γεν. τοῦ is, ea, id.
 electus (μτχ. τοῦ eīlīgo ἐκ τοῦ
 elēgo], 3.), ἐκλεκτός, ἐπίλεκτος.
 electi milites στρατιῶται λογά-
 δες, τὸ ἄνθος τῶν στρατιωτῶν.
 eīcī, παθ. ἀπρφ. τοῦ elicīo.
 e-līcīo (ἐκ τοῦ ē καὶ τοῦ ἀχρήστου
 lācio) cūi, cītum, 3. ἐξάγω δε-
 λεαστικῶς, διὰ πανουργίας προσ-
 ελκύνω, παρασύρω.
 elicūi, ἰδ. elicīo.
 enim, σύνδ. «γάρ», διότι.
 eōdem, ἰδ. idem.
 eques, equītis, ἄ. ἵππεύς.
 equester, trīs, tre, ἵππικός.
 equitātus, ūs, ἄ. ἵππικόν, ἵππεις.
 equus, i, ἄ. ἵππος.
 et, σύνδ. καί. 2) καὶ δ ἢ, καὶ μ ἄ-
 λιστα 101,2.
 etiam, σύνδ. καί, προσέτι.
 etsi, σύνδ. εἰ καί, καίτοι, καίπερ.
 eumque (=et eum), ἰδ. is.
 eundem, ἰδ. idem.
 eventus, ūs, ἄ. ἔκβασις.
 evocātus, i, ἄ. ὁ ἀνάκλητος.
 ex, ἰδ. e
 ex-anīmo, 1. (τὴν ἀναπνοὴν ἐξαν-
 τλῶ). Παθ. cursu exanīmor διὰ
 τῆς πορείας(=τρέχων) ἀποκάμνω.

ex-āudīo, 4. (ἀπολύτως). (ἐξ)ακούω,
 εὐκρινῶς ἀκούω.
 ex-cēdo, 3. ἀποχωρῶ. loco (ἀφαιρ.)
 ἀποχωρῶ (ἐκ) τῆς θέσεως. acie
 ἀποχωρῶ (τοῦ πεδίου) τῆς μάχης.
 excellentissīmus, ἰδ. excello.
 ex-cello, lūi,—, 3. ἐξέχω. Ἡ μτχ.
 excellens (ὡς ἐπίθετον) ἕξοχος.
 excēpi, exceptus, ἰδ. excipio.
 excessi, ἰδ. excedo.
 ex-cīpio (ex-cāpio), cēpi, cer-
 tum, 3. aliquem διαδέχομαι τινα
 ἐν τῷ λόγῳ, λαμβάνω τὸν λόγον
 εὐθὺς μετὰ τινα. impetum ὑπο-
 μένω (ἐπὶ τόπου καὶ ἐν στάσει
 ἀμύνης προκαλυπτόμενος διὰ τῆς
 ἀσπίδος) τὴν ἔφοδον 92, 2. exci-
 prior (διασφύζομαι). exceptus sca-
 phā (ἀφαιρ.)=(διασωθεῖς) ἐπὶ
 σκάφης (ἐφολκίου) 101,6.
 excludendus, ἰδ. exclūdo.
 ex-clūdo (ex clāudo), si, sum, 3.
 ἀποκλείω.
 excursus, ūs, ἄ. σύγκρουσις, ἔφο-
 δος, «σύρραξις». excursus vis-
 que σύγκρουσις καὶ δύναμις, ἢ
 σφοδρὰ σύγκρουσις, ἢ ὀξύτης τῆς
 συγκρούσεως 92,2.
 exercītus, ūs, ἄ. στρατός.
 exercitātus (μτχ. τοῦ exercīto),
 ἐξησηκημένος.
 ex-istīmo (ex-aestimo), 1. νομίζω.
 expeditus, ἀπηλλαγμένος ἀπο-
 σκευῶν, ἄνευ ἀποσκευῶν 85,5. 2)
 Οὖσ. expediti, drum οἱ ἔλαφροὶ
 στρατιῶται, οἱ «εὐζωνοὶ» 84,3.

expelli, παθ. ἀπρμ. τοῦ expello.
ex-pello, pŭli, pulsum, 3. ἐκδιώ-
κω, ἐκβάλλω.

ex-plĕo, ἐνί, ētum, 3. συμπληρῶ.
ex-plĕo (ἐξελίσσω), 1. (ἐπὶ τῆς κι-
νήσεως τοῦ ἱππικοῦ). me turma-
tim ἀναπτύσσομαι κατ' ἴλας.
ex-pŕno, 3. ἐκθέτω.

ex-posco, porosci, —, 3. (ἐπι-
μόνω) ζητῶ.

ex-pŭli, ἰδ. expello.

ex-sisto, stīti, —, 3. μεθίσταμαι
εἰς . . ., ἀποβαίνω, γίνομαι.

ex-specto, 1. (ἀνυπομόνως ἀνα-
μένω, προσδοκῶ). exspecto si
καραδοκῶ εἴ πως, караδοκῶ μὴ
τυχὸν καί. eventum ἀναμένω τὴν
ἐκβασιν, караδοκῶ τὸ μέλλον.

extrā, πρόθ. μετ' αἰτιατ. (ἐκτός).
2) παρὰ (μετ' αἰτιατικῆς).

F

facile, ἐπίρρ. εὐκόλως, ῥαδίως.

facilis, e, εὐκόλος, ῥάδιος.

fācio, fēci, factum, 3. ποιῶ. proe-
lium συνάπτω μάχην.—σημα-
τίζω 87,4. facio=δίδω(=do
86,5 ἰδ. fio).—facio ut κατορ-
θώνω ὥστε. Παθητ. τοῦ facio
εἶναι τὸ fio.

factum, ἰ, οὐ. γεγονός, καταστροφή.

factŭrus, ἰδ. facio.

factus, ἰδ. fio.

facultas, ātis, εὐκαιρία.

fallo, fefelli, (falsum), 3. (σφάλλω).
opinionem διαψεύδω τὴν γνώ-

μην (ἦν οἱ ἄλλοι ἔχουσι περὶ
ἐμοῦ), φαίνομαι κατώτερος τῶν
προσδοκιῶν τῶν ἄλλων. non
fallit aliquem quin + ὑποτ.=δὲν
ἀπατάται τις ὅτι, (δὲν μένει τινὶ
ἀμφιβολία ὅτι, ἀντιλαμβάνεται
τις καλῶς ὅτι). opinio me fallit
ἡ γνώμη μὲ ἀπατᾶ, ἀπατῶμαι
εἰς τὰς προσδοκίας μου (πέφτω
ἐξω εἰς τοὺς ὑπολογισμούς μου)
96,4.

falsus (μετοχὴ ὡς ἐπίθετον), ψευ-
δής.

familĭa, ae (οἰκογένεια). Πληθ.(=
famŭli) οἱ (εἰς τὴν ὑπηρεσίαν
τῶν publicani [ἰδὲ Ἑρμηνευτ.
Σημ.103,1]) δοῦλοι.

fēci, ἰδ. facio.

fecisse ἰδ. facio.

fecissem, ἰδ. facio.

fefelli, fefellise, ἰδ. fallo.

fere, ἐπίρρ. σχεδόν.

fĕro, tŭli, lātum, ferre, 3. φέρω.
sententiam φέρω (ἀποφαίνομαι)
γνώμην. impetum ὑπομένω τὴν
ἔφοδον. non fero ignominiam
δὲν ὑπομένω (δὲν ἀνέχομαι) τὸ
ὄνειδος.

fīdes, εἰ, πίστις, τὸ ἀξιόπιστον.

fīducĭa, ae, πεποίθησις.

finĭgi, παθ. ἀπρμφ. τοῦ fingo.

fingo, finxi, fictum, 4. πλάττω,
ἐπινοῶ.

finitĭmus (ἐκ τοῦ finis), ὁμορος.

fīo, factus sum, fīeri (παθητ. τοῦ
facio), γίγνομαι. fides mihi fit

πιστευτόν μοι καθίσταται, πιστεύω τι. caedes fit alicuius γίνεται σφαγή τινος. quoniam fieret dimicandi potestas επειδή ἐδίδετο εὐκαιρία τοῦ μάχεσθαι. Ἰδ. facio.

firmus, ἰσχυρός, γενναῖος. cohortes firmissimae (ἐνν. *ad dimicandum*) κοόρτεις γενναϊόταται (ἀποτελοῦσαι τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ).

flamma, ae, φλόξ, πῦρ.

flēo, ēvi, ētum, 2. κλαίω.

flumen, mīnis, οὐ. ποταμός.

fore=futurum esse. Ἰδ. sum.

fortis, e, ἀνδρεῖος, γενναῖος.

fortissime, ἐπίρρ. γενναϊότατα.

fortūna, ae, τύχη 96,1. συμφορά, ἀτύχημα, δυστυχία 103,4. 104,1.

frētum, i, οὐ. πορθμός.

frumentariūs, (σιτικός). Ἰδ. res καὶ navis.

frustrā, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ fraus ἀπάτη), ἀβασίμως, ἀπατηλῶς 87,7. μάτην 92,5.

fūga, ae, φυγή.

fuisse, ἰδ. sum.

fundītōres, ὄρρμ, ἄ. σφενδονῆται.

futūrus, ἰδ. sum.

Γ

genus, ěris, οὐ. (γένος), τάξις.

gerendus, ἰδ. gero.

gěro, gessi, gestum, 3. (φέρω—φορῶ). bellum πόλεμον πολεμῶ 83,2. 103,2. reliquum negoti-

um περατῶ, φέρω εἰς πέρας τὸ λοιπὸν ἔργον, συμπληρῶ τὸ ἔργον (τῆς νίκης) 97,1.

gestus, ἰδ. gero.

gladīus, ĩi, ἄ. ξίφος.

gratīa, ae, (χάρις) ἰσχύς. urbana gratia dignitasque ἡ ἐν τῇ πόλει δημοτικότης καὶ τὸ ἀξίωμα. gravissīmus (ὑπερθ. τοῦ gravis), βαρύτετος, δριμύτατος.

Η

haběo, bŭi, bĭtum, 2. ἔχω. rationem absentis κρατῶ (κατὰ τὰς ἐκλογάς) λογαριασμὸν τῶν ψήφων ὑπὲρ ἀπόντος, θεωρῶ ἐγκύρους τὰς εἰς ἀπόντα δοθείσας ψήφους, θεωρῶ ἔγκυρον τὴν ἐκλογὴν ἀπόντος. habeo perspectum (ἐντονώτερον τοῦ perspicio) διαγιγνώσκω. castra στρατοπεδεύω. hāc habitā oratione τούτου τοῦ λόγου γενομένου, μετὰ τοὺς λόγους τούτους.

hic, haec, hoc, οὗτος.

hodīě, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ hō [ἀρχαία ἀφαιρ. ἀντὶ τοῦ hōc] καὶ die), κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, σήμερον. honos, ὄρις, ἄ. ἡ (ἐκ τοῦ ἀξιώματος) τιμή. honores ἀρχαί, ἀξιώματα 83,5. Ἰδ. καὶ aetas.

hortātū (ἀφαιρ. τοῦ hortātus) + γεν. προτροπῆ, παροτρύνει τινός.

hortor, 1. ἀποθ. συμβουλευώ, παροτρύνω, προτρέπω, παρακινῶ.

hospes, hospĭtis, ἄ. ξένος, ξενίζων.

hospitium, ἦι, οὐ. ὁ ἐκ φιλοξενίας
σύνδεσμος, ξενία.

hostis, is, ἄ. ὁ πολέμιος, ὁ ἐχθρός.

iācio (πρόφ. jacio), iēcī, iactum,
3. βάλλω, ῥίπτω.

iacto (πρόφ. jacto), 1. (θαμιστ.
τοῦ iacio=ostendo). gratiam
dignitatemque καυχῶμαι ἐπὶ
τῇ δημοτικότητι καὶ τῷ ἀξιώ-
ματί (μου), προβάλλω (ἐπιδει-
κτικῶς) τὴν δημοτικότητα καὶ
τὸ ἀξιωμα (μου).

iam (πρόφ. jam), ἐπίρρ. ἤδη.

ībī καὶ ībī, ἐπίρρ. αὐτοῦ, ἐκεῖ.

īdem, eādem, īdem, ὁ αὐτός.

idonēus, κατάλληλος.

ignis, is, ἄ. πῦρ.

ignominia, ae, ἀτιμία, ὄνειδος.

ille, illa, illud, ἐκεῖνος.

illīc, ἐπίρρ. ἐκεῖ, αὐτοῦ.

illīus, γεν. τῆς ἀντων. ille.

immīsi, ἰδ. immitto.

immissus, ἰδ. immitto.

im-mitto 3. ῥίπτω ἐναντίον, ἔξα-
ποστέλλω) 101,2. 101,4. 2) βάλλω,
ῥίπτω. immissa tela τὰ ῥι-
πτόμενα (ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ) ἀκόν-
τια, οἱ ἐχθρικοὶ ἔξακοντισμοὶ (τῶν
ἀκοντίων).

impedītus (μτχ. τοῦ impedio [=
ἐμποδίζω] ἐκ τοῦ in καὶ pes
πούς, πρβλ. ἐμ-ποδών), ἄβατος,
δύσβατος, δύσκολος (=difficilis).

imperātor, ōris, ἄ. στρατηγός (κυ-

ρίως: ὁ νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος
στρατηγός).

imperatorius, στρατηγικός, (τοῦ
στρατηγοῦ).

imperium, ἦι, οὐ. ἀρχή (=ius im-
perandi) 82,3. πρόσταγμα, κέ-
λευσμα, διαταγή 95,2.

im-pēro, 1. διατάσσω, παραγγέλλω.

impetrātus, ἰδ. impetro.

im-pētro (in-pātro), 1. ἐπιτυγ-
χάνω, κατορθώνω.

impētus, ūs, ἄ. (πρβλ. τὸ δωρικὸν
ἐμ-πε-τεῖν [ἐμπίπτω] καὶ προ-
πε-τε-της) ἔφοδος, ἐφόρμησις, ἐπί-
πλους.

implōro, 1. fidem (μεθ' ὑποτακτ.
κατὰ παράλειψιν τοῦ ut) ἐπικα-
λοῦμαι τὸ ἀξιόπιστόν τινός, ζητῶ
νὰ τηρήσῃ τις τὸν λόγον του
(ὅπως...).

im-pōno, 3. εἰσβιβάζω (φορτώνω).

imposītus, ἰδ. impono.

im-prīmis (καὶ in prīmis) ἐπίρρ.

ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, πρὸ πάντων.

in, πρόθ. 1) μετ' ἀφαιρ. ἐν, ὡς
πρὸς, ὅσον ἀφορᾷ (εἰς) 84,3. ἐξ
αἰτίας, ἔνεκα 85,2.—2) μετ' αἰ-
τιατικῆς: εἰς, κατὰ+γεν. 86,3.
3) χρονικῶς: 94,3. 103,3. in
itineribus ἰδ. iter. 4) (ἐνδοτι-
κῶς): in labore καίπερ τοῦ μό-
χθου ὄντος ὁμοίου 82,4.

in-cēdo, 3. εἰσχωρῶ, ἐπιτρέχω.

incendium, ἦι, οὐ. πυρπόλησις. res
quae sunt ad incendia ὕλαι αἱ
ὁποῖαι εἶναι (χρησιμεύουσι) πρὸς

ἐμπρησμούς, ὕλαι εὐφλεκτοί.
 in-cendo (in καὶ cand[e]o), ndi,
 nsum, 3. πυροπολῶ, καίω 101,2.
 ἔξάπτω 92,4.
 incessi, ἰδ. incedo.
 incitatio, ὄπισ, (παρόρμησις). inci-
 tatio animi παρακίνησις τῆς ψυ-
 χῆς, ἐνθουσιασμός.
 incitatus, ἰδ. incito.
 in-cito, 1. (ἐλαύνω τι), παρορμῶ,
 προτρέπω, «ἐπαίρω, παροξύνω
 τινὰ ἐπὶ τι» 92,4. incitati fugā
 τεθέντες εἰς ταχεῖαν κίνησιν διὰ
 τῆς φυγῆς, δρομαίως φυγόντες,
 ἐν κατεσπευσμένη φυγῇ.
 incognitus, ἄγνωστος.
 incredibilis, e, ἀπίστευτος.
 indē, ἐπίρο. ἐκεῖθεν.
 industriē, ἐπίρο. κρατερώς, γεν-
 ναίως.
 in-ēo, inī, inītum, inīre, 4. (εἰς-
 ἔρχομαι). in eo consilium λαμ-
 βάνω ἀπόφασιν.
 inermis, e (in καὶ arma), ἄοπλος.
 inferior, ἄ. καὶ θ. inferior, οὐ.
 (συγκρ. τοῦ inferior ὁ κάτω), κα-
 τώτερος, ὑποδεέστερος (ἀ ρ ι -
 θ μ η τ ι κ ὠ ς).
 infestus, (ἐχθρικός). ἐπιθετικός, ἔτοι-
 μος πρὸς ἐπίθεσιν, ἐτοιμοπόλεμος.
 infimus καὶ imus (ὑπερθ. τοῦ in-
 ferus) κατώτατος.
 in-fringo (in καὶ frango), frēgi,
 fractum, 3. συντριβῶ, θραύω,
 (μ α τ α ἰ ὠ ν ω).
 inimicitia, ae, ἔχθρα.

inimicus (in-amicus), ἐχθρός, πο-
 λέμιος.
 iniquus (in-aequus ἄν-ισος), ἄνι-
 σος. Ἰδ. dimico καὶ subicio.
 initio, κατ' ἀρχήν, κατ' ἀρχάς.
 initium, ἰί, οὐ. ἀρχή.
 inītus, ἰδ. in eo.
 iniussū (πρόφερε injussū κυρίως
 ἀφαιρ. τοῦ iniussus), ἄνευ δια-
 ταγῆς, «δίχα παραγγέλματος».
 innatus (μτχ. τοῦ in-nascor,
 innatus sum, innasci, 3. ἀποθ.
 ἐμφύομαι), ἔμφυτος, ἔμπεφυκώς.
 inopia, ae, ἔνδεια.
 inquit, ὄ. ἔλλειπτ., λέγει, εἶπε.
 insigne, is, οὐ. διακριτικὸν ση-
 μεῖον, γνώρισμα. Πληθ. insignia,
 ium, τὰ διακριτικὰ σημεῖα (σύμ-
 βολα) τῆς ἀρχῆς.
 insolitus, ἀήθης, ἀσυνήθης. inso-
 litus ad laborem ἀνάσκητος εἰς
 τὸν μόχθον (κόπον).
 in-stitūo (in καὶ stātūo), ἰί, ūtum,
 3. σχηματίζω 93,5. ποιῶ (τι νέ-
 ον), ἀρχίζω, κάμνω. institutum
 est εἴθισται, καθιερώθη, εἶναι
 πατροπαράδοτον 92,5.
 institutum, i, οὐ. ἔθος, σύστημα.
 in-sto, instīti, instāre, 1. ἐπικεί-
 μαι, ἐπιτίθεμαι.
 instructus (μτχ. τοῦ instruo). sca-
 phae instructae πλοίαρια ἐξω-
 πλισμένα, ἐφωδιασμένα (δηλ. διὰ
 τῶν πρὸς τὸν πλοῦν ἀπαραιτή-
 των).
 in-strūo, xi, ctum, 3. (ἐξαοτῶ).

instruo aciem παρατάσσω τὸν στρατὸν 88,1. 97,3.
 instruxi, ἰδ. instruo.
 insŭla, ae, νῆσος.
 intēger, gra, grum (ἀκέραιος), ἀνεξασθένητος, δηλ. μετὰ πλήρων δυνάμεων, ἀχρησιμοποίητος, ἐφεδρικός.
 inter, πρόθ. μετ' αἰτ. μεταξύ. inter se πρὸς ἀλλήλους, (μεταξύ των).
 inter-cēdo, 3. παρεμπίπτω.
 inter-ξο, ἴι, ἴtum, ἴre, 4. ἀπόλλυμαι (χάνομαι).
 interficiendus, ἰδ. interficio.
 inter-fīcīo (inter καὶ fācio), fēcī, fectum, 3. ἀποκτείνω, φονεύω.
 interfŭi, interfuisse, ἰδ. inter-sum.
 inter-īcīo (πρόφερε interjicīo), iēcī, iectum, 3. παρεμβάλλω.
 interīi, ἰδ. intereo.
 intermissus, ἰδ. intermitto.
 inter-mitto, 3. (καταλείπω, ἀφίνω, διάστημα χρόνου). spatio temporis intermisso διαστήματος χρόνου (=χρονικοῦ) παρεμβληθέντος (μεσολαβήσαντος). 2) (ἀφίνω τι ἐπὶ τινα χρόνον). non intermitto iter δὲν διακόπτω τὴν πορείαν.
 inter-sum, (ἐν μέσῳ εἶμαι). bello (δοτ.), proeliis (δοτ.) παρευρίσκομαι, λαμβάνω μέρος εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὰς μάχας.
 intrā, πρόθ. μετ' αἰτιατικῆς ἐντός.
 invicem, ἰδ. vicis.
 ipse, ipsa, ipsum, αὐτός.

is, ea, ἴd (γεν. eius. δοτ. ei), οὔτος. isdem, ἀντὶ isdem, ἰδ. idem.
 ita, ἐπίρο. οὔτως, οὔτω.
 itaque (=et ita καὶ οὔτω), ὅθεν.
 item, ἐπίρο. ὡσαύτως.
 itemque=et item.
 itineribus, δοτ. ἀφαιρ. πλ. τοῦ iter.
 itinēris, γεν. ἐνικῆ τοῦ iter.
 iter (ἀντὶ it[īn]er), γεν. itinēris. οὐ. ὁδός, πορεία, ὁδοιπορία. semper sum in itineribus πάντοτε διατελῶ ἐν πορείαις, εἶμαι ἐν διαρκεῖ πορείᾳ.
 iŭbēo (πρόφερε jubēo), iussi, iussum, 2. διατάσσω, παραγγέλλω, προσκαλῶ, παρακαλῶ 104,1.
 iudicandus, ἰδ. iudico.
 iudīco (πρόφερε judīco), 1. ἐκφέρω γνώμην 83,4.— 2) νομιζῶ, κρίνω 85,2. 99,3.
 iŭgum, i, οὐ. (πρόφερε jugum), ζυγός, ὄαξις, ὄφρῦς ὄρους.
 iŭnīor (πρόφ. junīor, συγκρ. τοῦ iunēnis=νέος), νεώτερος, στρατεύσιμος (ἡλικίας 17—46 ἐτῶν).
 iŭro (προφ. jūro), 1. ὀρκίζομαι. iurandī causā τοῦ ὀμόσαι ἔνεκα, ἵνα ὀμόσωσι τὸν ὄρκον (τοῦ στρατιώτου).

L

labor, ōris, ἄ. μόχθος, κακουχίαι.
 laetitīa, ae, ἀγαλλίασις, χαρά.
 lassitūdo, dīnis, κάματος, σωματικῆ ἐξάντλησις.
 latīus, ἐπίρο. συγκρ. (τὸ θετ. late

εὐρώως), εὐρύτερον.
 latus, latēris, οὐ. πλευρά, πτέρυξ.
 latus apertum ἢ ἀκάλυπτος (τ. ἔ.
 ἢ δεξιὰ πλευρὰ) ἢ ἀπροφύλακτος
 τοῦ στρατοῦ πλευρὰ, ἥτις ἔχει
 ἀνάγκην πλαγιοφυλακῆς, εἴτε
 εἶναι ἢ δεξιὰ (86,3. 93,4) εἴτε
 εἶναι ἢ ἀριστερά.
 laudo, 1. (ἐπαινῶ). hoc laudans
 τοῦτο ἐπιδοκιμάζων, (λίαν εὐ-
 χαριστημένος μ' αὐτό).
 laus, laudis, ἔπαινος, ἐγκώμιον.
 legatīo, ōnis, πρεσβεία, ἀποστολή.
 legātus, i. ἄ. πρεσβευτής 90,2. 97,5.
 2) ὑποστράτηγος, ὑπαρχος, 101,7.
 legiō, ōnis, λεγεὼν (ὁ καὶ ἡ).
 lenitas, ātis, ἡπιότης, πραότης.
 lenius, ἐπίρο. συγκρ. (τὸ θετ. le-
 niter κούφως), ἔλαφρότερον, μετὰ
 μικρότερας φορᾶς.
 liberaliter (ἐπίρο. [κατὰ τρόπον ἀν-
 δρὸς εὐγενοῦς=*comiter, be-
 nigne*]), φιλοφρόνως, μετ' εὐπροσ-
 ηγορίας, εὐγενῶς, φιλικῶς.
 liberandus, ἰδ. libero.
 liberius, ἐπίρο. συγκρ. (τὸ θετ.
 ἐπίρο. libere ἔλευθερώως. Τὸ ἐπίθ.
 liber, libera, liberum, ἐλεύθε-
 ρος), ἔλευθερ(ι)ώτερον, ἐμπιστευ-
 τικώτερον μὲ πάρα πολλὴν ἐλευθε-
 ρίαν, λίαν φιλικῶς, οἰκείως πως.
 libero, 1. ἀπολύω, ἀθρῶ.
 libertas, ātis, ἐλευθερία.
 licet, licuit (καὶ licitum est), 2.
 ἔξεστιν, εἶναι δυνατόν,
 * licuit, ἰδ. licet.

locus, i, ἄ. τόπος, τοποθεσία.
 (Πληθ. loca, orum, οὐ).
 locutus, ἰδ. loquor.
 longe, ἐπίρο. μακράν.
 longior, ἄ. καὶ καὶ θ. -ius, οὐ (γεν.
 -ioris) συγκρ. τοῦ longus, ὁ ἰδέ.
 longius ἐπίρο. συγκρ. (τὸ θετ.
 longe μακράν), μακρότερον.
 longus, μακρός, πολὺ ἀπέχων, μα-
 κρινός (=longinquus).
 loquor, locutus sum, loqui, 3.
 (ἀποθ.) λέγω, ὁμιλῶ.
 luce, ἀφαιρ. τοῦ lux.
 lux, lucis, φῶς. primā luce ἅμα
 τῷ πρώτῳ φωτί, (τὰ ἔξημερῶ-
 ματα). ἅμα τῇ ἡμέρᾳ.
 luxuria, ae, τρυφή, πολυτέλεια
 (αἰτ. -am καὶ κατὰ τὴν ε' κλ. -em).

M

magis, ἐπίρο. συγκρ. μᾶλλον. ma-
 gis—quam μᾶλλον—ἢ. Ὑπερθ.
 maxime μάλιστα.
 magnitudo, dīnis, (μέγεθος) mag-
 nitude venti τὸ μέγεθος (ἢ σφο-
 δρότης) τοῦ ἀνέμου.
 magnorēre ἢ (magno orēre),
 ἐπίρο. μεγάλως, πολὺ.
 magnus, μέγας (συγκρ. maior, ἄ.
 καὶ θ., maius οὐ., ὑπερθ. ma-
 ximus).
 maior, ἰδ. magnus.
 manipularis, is, ἄ. (ὁ ἀπλοῦς στρα-
 τιώτης), ὁ τῆς αὐτῆς σπειράς
 στρατιώτης, ὁ συστρατιώτης.
 manus, ūs, (πρβλ. μά-ρη=χείρ.

ὄθεν εὐ-μαρής), χεῖρ. usu manū-
 que διὰ τῆς (πολεμικῆς) ἐμπει-
 ρίας καὶ τῆς ἰσχύος.
 mare, is, οὐ. θάλασσα.
 maximus, ἰδ. magnus.
 medius, μέσος. media acies ἡ μέση
 παράταξις, τὸ κέντρον τῆς παρα-
 τάξεως.
 mensis, is, ἄ., μῆν.
 mentio, ōnis, μνεΐα.
 merĕor, rītus sum, 2. ἀποθ. (εἶμαι
 ἄξιός τινος, πρβλ, μείρο-ομαι), ὠ-
 φελῶ, εὐεργετῶ. optīme de ali-
 quo mēritus παρασχόν τινι με-
 γίστας (πολεμικὰς) ὑπηρεσίας.
 meridies, ēi, ἄ. (ἐκ τοῦ medius
 dies), μεσημβρία.
 meritus, ἰδ. merĕor.
 metus, ūs, ἄ. φόβος.
 meus, ἐμός, ἰδικός μου.
 miles, lītis, ἄ. στρατιώτης.
 militāris, e, στρατιωτικός.
 mille, οὐ. ἄκλ. ἐν τῷ ἐν. ἀριθ., χί-
 λιοι. 2) Οὐσ. (μετὰ γενικῆς) ἡ χι-
 λιάς. mille equitum χιλιάς ἰπ-
 πέων, χίλιοι ἰππεῖς. Πληθ. milia
 (γεν. milium).
 minimus, ἰδ. parvus.
 minor, ἄ. καὶ θ. minus, οὐ. (γεν.
 ōnis. Συγκριτικὸν τοῦ parvus),
 μικρότερος.
 miser, ĕra, ĕrum, τλήμων, ταλαίπω-
 ρος, ἐνδείης, δυστυχισμένος.
 miserrimus, ὑπερθ. τοῦ miser.
 misi, ἰδ. mitto.
 missus, ἰδ. mitto.

mittendus, γερουνδῖβον τοῦ mitto.
 mitto, misi, missum, 3. πέμπω, ῥί-
 πτω (=iacio) 94, 1. 93, 2. ἀπορ-
 οῖπτω, ἀποβάλλω (=abicio) 95, 4.
 modus, i, ἄ. τρόπος. quem ad mo-
 dum (ἢ quemadmodum) τίνα
 τρόπον, τίνι τρόπῳ, πῶς.
 monĕo, nūi, nītum, 2. (μετ' αἰτ.
 καὶ ἀπορμφ.) ὑπενθυμίζω, ὑπομι-
 μνήσκω.
 mons, montis, ἄ. ὄρος.
 monūi, ἰδ. monĕo.
 morior, mortuus sum, mōri, 3.
 ἀποθ. ἀποθνήσκω.
 moror, 1. ἀποθ. (διατρῖβω), ἐπι-
 βραδύνω, ἀναβάλλω, κωλύω.
 mors, mortis, θάνατος.
 mortuus, (μτχ. τοῦ morior), τεθνη-
 κώς, νεκρός.
 mos, moris, ἄ. ἔθος.
 motus, ἰδ. movĕo.
 movĕo, ōni, ōtum, 2. κινῶ. cas-
 tra μετακινῶ τὸ στρατόπεδον,
 μεταστρατοπεδεύω, «ἀνίστημι τὸ
 στρατόπεδον». moveo me loco ἢ
 moveor loco (ἀφαιρ. [=ex loco])
 μετακινεῖσθαι. motus loco (ἀ-
 φαιρ.) ἐκτοπισθεῖς.
 multitudo, īnis, πληθύς, πλῆθος.
 multo, 1. aliquem pecuniā ζημιῶ
 τίνα ἀργυρίῳ (χρηματικῶς), ἐπι-
 βάλλω τινὶ χρηματικὸν πρόστιμον.
 multo, ἐπίρρ. πολλῶ, πολὺ 95, 3.
 πολὺ 101, 7.
 multum, ἐπίρρ. πολύ. Συγκρ. plus
 πλέον. Ὑπερθ. plurimum πλεῖ-

στον.

multus, πολύς, πολυάριθμος. Συγκρ. τοῦ *multi* (πολλοὶ) εἶναι *plures* ἄ. καὶ θ., *plura*, οὐ. πλείονες (γεν. πλ. *plurimum*), καὶ ὑπερθ. *plurimi* πλείστοι. 2) οὐσ. 87,3. 96,1. 99,3. *muniō*, ἰνί, *ītum*, 4. (ὄχυρῶ). προφυλάττω, προασπίζω 88, 6. *munitiō*, ὄνις, πρόχωμα. *mūto*, 1. μεταβάλλω, ἀλλάσσω.

N

nactus, ἰδ. *nanciscor*.
nam, σύνδ., διότι.
namque, σύνδ. (πάντοτε πρὸ φων.), διότι. *namque etiam* «καὶ γὰρ καί», καὶ λοιπόν, καὶ πράγματι, 86,1. 99,3. παραδείγματος χάριν ἐπὶ παραδείγματι 84,5.
nanciscor, *nactus sum*, *nancisci*, 3. ἀποθ. (λαγχάνω). εὐρίσκω 96,3. *occasionem* τυγχάνω εὐκαιρίας. *secundum ventum* τυγχάνω ἀνέμου οὐρίου.
nascor, *nātus sum*, *nasci*, 3. ἀποθ. γεννῶμαι.
naturaliter, ἐπίρρ. φύσει, ἐμφύτως.
navicūla, ae, (ὑποκοριστ. τοῦ *navis*), «ἡ ἀλιάς [ἐνν. κύμβη]», ἀκάτιον, λεμβίσκος.
navīgo, 1. πλέω. *ad navigandum* πρὸς θαλασσοπλοῖαν, πρὸς πλοῦν.
navis is, ναῦς, *navis frumentaria* ναῦς σιταγωγός. *navis operaria* ἢ φορτ(ηγ)ίς ναῦς, «ὀλκάς», «πλοῖον στρογγύλον».

1. *nē*, σύνδ. τελ. ἵνα μή. *ne qui* (=quis) ἵνα μή τις 98,2.
 2. *nē*, μόρ. ἐγκλιτ. εἶ, ἄν. *neque*, καὶ ὄχι. ἴδ. *neque*.
necessariū, ἀναγκαῖος. Οὐσ. *necessarii*, ὄνις, ἄ. οἱ φίλοι, οἱ συγγενεῖς 82,5. *res necessariae* τὰ ἐπιτήδεια.
necesse, ἄκλ. *necesse fuit* ὑπῆρξεν ἀναπόφευκτον.
neco. 1. φονεύω, θανατῶ.
negotiātor, ὄνις, ἄ. μεγαλέμπορος, τραπεζίτης (κυρ. ἐν ταῖς ὁσμ. ἐπαρχίαις).
negotiōr, 1. ἀποθ. ἐμπορεύομαι, ἔχω ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.
negotiūm, ἴι, οὐ. (*neque* καὶ *otium* ὄχι ἀργία, ἀπασχόλησις), ἔργον 97,1. ὑπόθεσις, ζήτημα 82,3.
nēmō γεν. *nullius* [ἀντὶ *nemīnis*], δοτ. *nemīni*, αἰτ. *nemīnem*, ἀφαιρ. *nullō*, οὐδεὶς (μόνον καθ' ἑνικ. ἀριθμ.). Τὸ οὐδ. εἶναι *nihil*, ὁ ἰδέ.
neque ἢ *neque*, σύνδ. οὔτε, μήτε, καὶ δέν, χωρὶς νά. *neque umquam* οὐδέποτε, μηδέποτε.
neue ἢ *neue*, σύνδ. μηδέ, μηδὲ νά, καὶ νά μή, χωρὶς νά.
neue, ἰδ. *neue*.
nihil, (γεν. *nullius rei*, δοτ. *nulli rei*, ἀφαιρ. *nullā re*), οὐδέν. ἴδ. *nemo*.
nimīus, ὑπερβολικός, παρὰ πολὺν μέγας.
nīsī, σύνδ. εἰμή, νὰ μὴ (=si non).

noctū, ἐπίρω. νύκτωρ, διὰ νυκτός.
nocturnus, νυκτερινός.

poli, β' ἐν. προστακτ. τοῦ ῥ. polo.
pōlo, polīi, nolle, δὲν θέλω. noli
existimare (=ne existimanveris)
μὴ νόμιζε, μὴ νομίσης.

nomēn, mīnīs, οὐ. ὄνομα.

non, οὐ, οὐκ, ὄχι, δέν.

nonnulli ἰδ. nullus.

nōnus, ἔνατος.

noster, nostra, nostrum, ἡμέτερος
(ιδιόκος μας). Πληθ. οὐσ. nostri,
ōrum, ἄ. οἱ ἡμέτεροι.

notitiā, ae, γνωριμία.

novem, ἑννέα.

novus, νέος.

nox, noctis, νύξ. nocte κατὰ τὴν
νύκτα.

nullus, οὐδείς, (γεν. nulliūs). non
nulli καὶ nonnulli τινές, μερικοί.
numērus, i, ἄ. ἀριθμός. servorum
numero (ἀφαιρ.) ἐν δούλων τάξει.
quo in numero ἐν ᾧ ἀριθμῶ.

nunc, ἐπίρω. νῦν, τώρα.

nuntiūs, īi, ἄ. ἄγγελος, 102,6.
102,7. ἀγγελία, εἴδησις 101,3.
101,4.

○

ob, πρόθ. μετ' αἰτ. ἔνεκα, διὰ+αἰτ.
obiecēram, ἰδ. obicio.

obiectus (μτχ. τοῦ obicio), ἐναντι
κείμενος, προκειμένος.

ob-īcio (πρόφερε obīcio), īcī,
iectum, 3. (προβάλλω). ἀντιτάσσω
88,6. μέφομαι τινί τι, κατακρί-

νω τινὰ διὰ τι, ψέγω 96,2.

occasīo, ōnis, εὐκαιρία.

oc-culto, 1. ἀποκρύπτω.

oc-cūro, 1. καταλαμβάνω, γίνομαι
κύριος 104,1. ἀπασχολῶ, περι-
σπῶ (πάντοτε ἐν τῇ παθ. μτχ.)
97,1.

oc-curro, occurri καὶ occurrī,
occursum, 3. (ἀνευ ἐχθρικῆς δια-
θέσεως) alicui ὑπαντῶ τινι, ἔρχο-
μαι εἰς συνάντησίν τινος 98,3.
(μετ' ἐχθρικῆς διαθέσεως) σπεύδω
(πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ)
92,3. 97,3.

octānus, ὄγδοος.

octoginta, ὀγδοήκοντα.

officiūm, īi, οὐ. καθῆκον, ἐντολή
103,4. Πληθ. ὑπουργαί, ἐνδεί-
ξεις εὐνοίας (εὐμενείας), ἐκδου-
λεύσεις, εὐεργεσίαι 90,1.

omnis, e, πᾶς. 2) οὐσ. 82,2. 82,5.
83,5. 86,1. 87,7. 92,3. 96,2. 98,2.

operatūs (ἐκ τοῦ opus, ἔρις, οὐ.
φορτίον), φορτηγικός, φορτηγός.
opēra, ae, (ἐργασία), ἐνεργὸν μέ-
ρος, βοήθεια 83,3. ὑπηρεσία 91,2.
opere, ἀφαιρ. τοῦ opus.

opībus, ἰδ. ops.

opinīo, ōnis, γνώμη, προσδοκία
96,4. καλὴ ἰδέα, γνώμη, φήμη,
δόξα 82,2.

oporteretne (δύο λέξεις: oportē-
ret [ἰδ. oportet] καὶ τὸ ἐγκλιτ. nē).
oportet, tūit, 2. (ῥ. ἀπρόσωπον),
πρέπει, εἶναι ἀνάγκη, ἐπιτρέπεται.
oportunissīme, ἐπίρω. (ὑπερθ. τοῦ

oportūne), ἐν χρόνῳ λίαν εὐθέτω.
 opprīdum, ī, οὐ. πόλις.
 op-rōno, 3. ἀντιπαρατάσσω.
 opposūi, īd. oppono.
 op-pugno (ob-pugno), 1. castra
 «κατὰ κράτος αἰρῶ», κυριεύω
 βία τὸ στρατόπεδον 95,1.
 [ops], opis, ἰδίᾳ πληθ. opes αἱ
 (στρατ.) δυνάμεις, ὁ στρατός.
 optīme, ἐπίρρ. ἰd. bene.
 opus, opēris, οὐ. (ἔργον), ὀχυρώ-
 σεως ἔργον 97,2. 97,4.
 ordo, ordīnis, ἄ. τάξις. ordo se-
 natorius ἡ συγκλητικὴ τάξις
 83,3. 97,5. τάξις (στρατιωτῶν)
 92,2. 93,2. 101,2. λόχος (=cen-
 turia) 104,3.
 orior, ortus sum, orīri, 4. ἀποθ.
 (ἀνατέλλω, φύομαι), initium vic-
 toriae orītur ἀρχὴ τῆς νίκης γί-
 νεται (προέρχεται).
 orīrētur, πρτ. ὑποτ. ἰd. orior.
 os, oris, οὐ. (στόμα). πρόσωπον.
 ostendo (obs=ob καὶ tendo), os-
 tendi, ostentātum, 3. δεικνύω.
 ostento, 1. (θαμιστ. τοῦ ostendo)
 ἐπιδεικνύω (προβάλλω).

P

paene, ἐπίρρ. σχεδόν.
 palam, ἐπίρρ. φανερώς, ἐκ τοῦ φα-
 νεροῦ, ἐν τῷ φανερῷ (ἀντίθ.
 clam).
 palma, ae, παλάμη, χεῖρ. Ἰd. pando.
 pando, pandi, passum καὶ pan-
 sum, 3. (πετάννυμι). passis pal-

mis μετὰ χειρῶν διατεταμένων
 (πρὸς ἱεσίαν ἢ παράδοσιν).
 pār, pāris, ἴσος, ὅμοιος. par atque
 antea ὁ αὐτὸς καὶ πρότερον, ὁ
 αὐτὸς ἢ πρότερον, ὁ αὐτὸς ὡς
 πρότερον.
 parātus, (ἔτοιμος). animo (ἀφαιρ.)
 paratus πρόθυμος.
 parēo, rīi, —, 2. (μετὰ δοτ.) ὑπα-
 κούω, πείθομαι.
 pārīo, pepēri, partum, 3. (γεν-
 νῶ). victoriam κτῶμαι (ἀποκτῶ,
 κερδίζω) τὴν νίκην.
 parīi, ἰd. pareo.
 pars, partis, μέρος. multis parti-
 bus (=multo πολλῶ), κατὰ πολὺ.
 particeps (ἐκ τοῦ pars καὶ capio),
 γεν. participis, μέτοχος, κοι-
 νωνός.
 participes, πληθ. τοῦ particeps.
 partim—partim, ἐπίρρ. ἐν μέρει
 μὲν—ἐν μέρει δέ, τὸ μὲν—τὸ δέ.
 partior, partitus sum, īri, 4.
 ἀποθ. διανέμομαι, διανέμω.
 partus, ἰd. pario.
 parvūlus (ὑποκοριστικὸν τοῦ par-
 vus), λίαν μικρός.
 parvus, «παῦρος», μικρός, ὀλίγος.
 Συγκρ. minor ἄ. καὶ θ., minus
 οὐ., καὶ ὑπερθ. minimus, ἄ ἰdέ.
 passus, ūs, ἄ. βῆμα (ἐν βῆμα=5
 πόδας, δηλ. 1 μ. 48. Ἐπομένως
 milia passuum=1 ὤωμαϊκὸν μί-
 λιον. τ. ἔ. περὶ τὸ 1½ χιλμ.). mi-
 lia passuum VI = 6 χιλιάδ.
 (ὤωμ.) βημάτων, (περίπου 9 χι-

λιόμετρα).
 passus, ἰδ. pando (98,2) καὶ pa-
 • tior.
 pater, patris, ἄ. πατήρ.
 pateretur, ἰδ. patior.
 patior, passus sum, pati, ὅ. ἀ-
 ποθ. ὑπομένω, ἀνέχομαι. pa-
 tiens, ntis, καρτερικός.
 patientissimus, ἰδ. patiens.
 páucus (πρβλ. παῦρος), μικρός, ὀλι-
 γοστός, (κυρίως ἐν τῷ πληθ.),
 ὀλίγοι. 2) οὐσ. οἱ ὀλίγοι 97,5.
 ὀλίγα τινά, ὀλίγαί λέξεις 98,2.
 paulātim, ἐπίρρ. (χρον.) κατὰ μι-
 κρόν.
 paulo, ἐπιρροηματ. ἄφαιρ. πρὸ συγ-
 κριτικῶν· μικρῶ, ὀλίγον.
 pax, pacis, εἰρήνη.
 pecuniā, ae, χρῆμα, χρήματα.
 pello, pēpuli, pulsum, ὅ. (ὠθῶ).
 exercitum ἀπωθῶ (τρέπω εἰς
 φυγὴν) τὸν στρατὸν (=fugo,
 vincō).
 per, πρόθ. μετ' αἰτ. διὰ+γεν. Δη-
 λοῖ τὸ ὄργανον: τῇ βοήθειᾳ, διὰ
 +γεν. (ὄργανον ἐπὶ προσώπων)
 90,1. 100,2. 101,3. 103,2.—διὰ
 +γεν. (τὸ μέσον ἢ τὸ ὄργανον ἐπὶ
 πραγμάτων 82,5.—ἐνεκα, διὰ+
 αἰτ. (=propter) 87,4.—χροני-
 κῶς: κατὰ+αἰτ. 84,5.
 per-cīpio (per-cāpio), cepi, cep-
 tum, ὅ. (καταλαμβάνω). percī-
 pio usum ἀποκτῶ (παρασκευάζω
 ἑμαυτῶ) ἐμπειρίαν, γίνομαι ἐμ-
 πειρός.

per-dūco, ὅ. (προσάγω), παρατεί-
 νω, ἐπιμηκύνω.
 perductus, ἰδ. perduco.
 perexigūus, λίαν ὀλίγος, λίαν μι-
 κρός.
 perfectus, ἰδ. perficio.
 perfēro, ὅ. διαδίδω, ἀγγέλλω. fama
 perfertur φήμη διαδίδεται, (φθά-
 νει), λόγος θουλεύεται.
 per-ficio (per-fācio), fēci, fectum,
 ὅ. συντελῶ.
 per-fūgio, ὅ. καταφεύγω.
 pericūlum, i, οὐ. κίνδυνος, (ποινή)
 83,4. periculo (ἄφαιρ. = cum
 periculo) capitis eorum ἡ κε-
 φαλή αὐτῶν κινδυνεύει (παίξουν
 μετὰ τὴν ζωὴν των).
 perītus, ἐμπειρός, πολύπειρος.
 pernīcitas, ātis, εὐκινησία.
 perpetūus, ἀδιάλειπτος, συνεχής.
 perpetuum tempus πᾶς ὁ χρό-
 νος.
 per-sēquor, ὅ. ἀποθ. καταδιώκω.
 inimicitias καταδιώκω τὰς ἐ-
 χθρας, ἐκδικοῦμαι τοὺς ἐχθρούς
 μου).
 perspectus, (μτχ. τοῦ perspicio,
 spexi, spectum, ὅ. διορῶ). ἰδ.
 habeo.
 per-suādēo, suāsī, suāsum, 2.
 (μετὰ δοτ.) πείθω τινά, προτρέπω.
 persuāsī, ἰδ. persuadeo.
 per-terrēo, 2. καταφρονῶ, κατα-
 πτωῶ. perterrītus animo (ἄ-
 φαιρ.) ἀποθεαροημένος, ἀπολέ-
 σας τὸ ἠθικόν, ἄνευ ἠθικοῦ (ἐν

ἠθικῇ καταπτώσει).
per-tīneō (per-tēneo), tinūi, —, 2.

διήκω, ἐκτείνομαι, γειννιάζω.
per-turbo, 1. καταθορυβῶ.
per-vēpiō, 4. ἀφικνοῦμαι, φθάνω.
pestilentīa, ae, (ὁ νοσηρὸς ἀήρ).

pestilentia autumnī tὸ νοση-
ρὸν (τὸ βαρὺ) κλιμα (αἱ ἐπιδη-
μιαί) τοῦ φθινοπώρου.

petissem (=petivissem), id. peto.
petīvi, id. peto.

pēto (πρβλ. πέτ-ομαι), petīvi καὶ
petīi, petītum, 3. ζητῶ, ἀπαιτῶ
82,4. pacem ἐπιζητῶ (εὐχομαι)
τὴν εἰρήνην. salutem ἐπιζητῶ
τὴν σωτηρίαν, προσπαθῶ νὰ κα-
ταφύγω εἰς... (=confugio) 93,6.

pīce, ἀφαιρ. τοῦ pīx.

pīlum, i, οὐ. ὑσσός, ἀκόντιον (τῶν
Ῥωμαίων ὀπλιτῶν). infestis pī-
lis (ἀφαιρ.) δι' ἀκοντίων ἐχθρι-
κῶν, μὲ τὰ ἀκόντια προβεβλη-
μένα.

pīlus, i, ā. (=ordo), λόχος τῶν
τριάριων (τ. ἔ. τῶν πρεσβυτάτων
καὶ τὰ μάλιστα ἐμπειροπολέμων
τοῦ λεγεῶνος). Id. duco.

pīx, pīcis, πίσσα.

plācet, cūit, —, 2. ἀπροσ. δοκεῖ
τινι, νομίζει (εὐρίσκει) τις (ὧς)
καλόν.

planities ēi, πεδιάς, πεδίων.

plerīque pleraeque, plerāque, (γεν.
plurimōrum, -arum, -ōrum),
οἱ πολλοί, ἡ πλειονότης.

plerumque, ἐπίρρ. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.

plures, ā, (γεν. plurīum), πλείονες.
pol-licēor, cītus sum, 2. ἀποθ.

ὑπισχνοῦμαι (ὑπόσχομαι).
pondus, ēris, οὐ. βάρος, ἀφθονία,
πλήθος.

pōno, posūi, positum, 3. τοπο-
θετῶ, τάσσω.

porta, ae, πύλη (στρατοπέδου).

portus, ūs, ā. λιμὴν.

possem, πρτ. ὑποτ. τοῦ possum.
possim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ pos-
sum.

possum, potūi, posse, δύναμαι.
potest καθίσταται δυνατὸν 100,4
post, ἐπίρρ. εἶτα, ἔπειτα. Id. dies.

post-ēā, ἐπίρρ. (post + ἀφαιρ. ἐπίρρ.
eā), ὕστερον, κατόπιν, εἰς τὸ μέλ-
λον. postērus (ὕστερος). 2) Οὐσ.
in postērum (ἐνν. diem ἡμέραν)

εἰς τὴν ὕστεραίαν, τὴν ἐπομένην.
postrēmo, ἐπίρρ. τέλος, ἐνὶ λόγῳ.

postūlo, 1. aliquem alicuius rei
κατηγορῶ τινά τινος (διὰ τι) (κυ-
ρίως postulo aliquem in quaes-
tionem ζητῶ τινα εἰς ἀνάκρισιν
[ἐνώπιον τῶν δικαστῶν]).

potestas, ātis, εὐκαιρία, δυνατότης.

potior, potītus sum, potīri, 4.
ἀποθ. (aliquā re) γίνομαι κύριος
(τινος πράγματος).

potītus, id. potior.

potūi, id. possum.

praecēptus, id. praecipio.

prae-cīpiō (prae-cāpio), cēpi, cer-
tum, 3. (προλαμβάνω). animo
(ἀφαιρ.) victoriam διὰ τοῦ νοῦ

(ἐν τῇ φαντασίᾳ) προλαμβάνω (προεξοφλῶ) τὴν νίκην, ἤδη ἐκ τῶν προτέρων θεωρῶ ἐμαυτὸν νικητὴν 87,7. προδιαγράφω, διά- τάσσω ἐκ τῶν προτέρων 93,1.
praeda, ae, λεία, λάφυρα.

1. praedīco, 1. μνημονεύω, ἀνα- φέρω 90,1. ὁμολογῶ, ἐκδηλῶ 104,1.

2. prae-dīco, 3. δίδω ἐκ τῶν προ- τέρων ἐντολήν, προδιατάσσω, πα- ραγγέλλω 92,1.

praedixēram, ἰδ. 2. praedico.

praedo, ὄνις, ἄ. πειρατής, ληστής τῆς θαλάσσης.

praeeŕam, praeessem, ἰδ. praesum.

praefectus, i, ἄ. (ἐπιμελητής). prae- fectus regius ὁ ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ «στρα- τίαρχος».

praemīum ἱί, οὐ. ἀμοιβή. prae- mia pecuniae ἀμοιβαὶ χρημά- των (ἀμοιβαὶ χρηματικά).

praepāro, 1. παρασκευάζω (= com- pāro) 84,1. praeparātus προπα- ρεσκευασμένος 101,4.

prae-rōno, 3. προϊστημι, τάσσω ὡς διοικητὴν, κάμνω ἀρχηγόν.

praeposueŕam, ἰδ. praerono.

praesentīa, ae, (παρουσία). 2) ὁ παρῶν χρόνος. in praesentīā ἐν τῷ παρόντι, τό γε νῦν.

praesidiūm, ἱί, οὐ. φρουρά, φύλα- κες, βοήθεια 88,5. 89,1.2. 93,7. 94,5.99, 4.101, 3.101,5. ὄχυρὸς τόπος κατεχόμενος ὑπὸ φρουρᾶς

83,3.

praestitisse, ἰδ. praesto.

prae-sto, stīti, stītum ἢ stātum, stāre, 1. (μτχ. μέλλ. praestatū- rus), (ἴσταμαι ἐμπρός). operam παρέχω βοήθειαν, λαμβάνω ἐνερ- γὸν μέρος. officiūm ἐπιτελῶ τὸ καθήκον 85,2. 103,4.

prae-sum, fūi, esse (μετὰ δοτ.) δι- οικῶ, εἶμαι διοικητής.

praeter-ēā, ἐπίρο. (praeter + ἄ- φαιρ. ἐπίρο. ēā), ἐκτὸς τούτου, ἐκτὸς τούτων.

praetor, ὄρις, ἄ. (ἐκ τοῦ ὄ. prae-ēo προπορεύομαι), στρατηγός, προϊ- τωρ.

praetoriūm, ἱί, οὐ. ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ στρατήγιον 82,1. ἡ κυριωτέρα θέσις τοῦ στρατοπέ- δου, ἔνθα ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ στρα- τηγοῦ, στρατήγιον (στρατηγεῖον), «περίστασις στρατηγίου» 94,6.

praetoriūs, στρατηγικός, τῶν ἀρ- χόντων 82,5. porta praetoria ἡ (πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη) πύλη τοῦ στρατοπέδου, πύλη στρατηγίς. 2) Οὐς. (ἐν. vir) ὁ διατελέσας στρατηγός, ὁ πρόφην στρατηγός 82,3.

prēmo, pressi, pressum, 3. πιέζω.

primo, ἐπίρο. κατ' ἀρχάς.

primum, ἐπίρο. ἀρχήν, ἐν πρώτοις.

primus, πρῶτος.

prior, ἄ. καὶ θ. prius, οὐ. (γεν. ὄρις), πρότερος.

pristīnus, ὁ πρῖν, ὁ πρότερος.

pristina opinio ἡ προτέρα ἰδέα.

prīus, ἐπίρρ. πρότερον (ἰδ. prior).

prīus quam καὶ priusquam
(ἀκόμη) πρὶν ἢ.

prīvātus (ἰδιωτικός). Οὐσ. ὁ ιδιώ-
της (κυρίως ὁ ἄνευ δημοσίου ἀ-
ξιώματος).

prīvo, 1. (ἀπο)στερῶ.

pro, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (πρό). ἐν
ὀνόματι, χάριν + γεν., ἀποβλέπων
εἰς. . .

pro-curro, cucurri, cursum, 3.
(τρέχω ἐμπρός). ἐφορμῶ (δρο-
μαίως).

prodeātis, β' πληθυντ. ὑποτ. τοῦ
ῶ. prod-eo, ὁ ἰδέ.

prod-ēo (pro, prod- καὶ ēo), ἴι,
ītum, īre, 4. (προβαίνω). animo
firmiore μετὰ ψυχῆς θαρραλεω-
τέρας (θαρραλεώτερον) προχωρῶ,
βαδίζω.

proditio, ōnis, προδοσία.

prodītus, ἰδ. prodo.

pro-do, dīdi, dītum, 3. προδίδω.

pro-dūco, 3. (παράγω). ἀνάγω (= pro-
veho, promoveo) 100, 1. προάγω,
ἐξάγομαί τινα, παρασύρω 104, 3.

productus, ἰδ. produco.

proelior, 1. ἀποθ. συνάπτω μάχην,
μάχομαι, συμπλέκομαι, πολεμῶ.

proelium, ἴι, οὐ. συμπλοκή, μάχη.

proelium equestre μάχη ἵππι-
κή, ἵππομαχία.

profectio, ōnis (ἐκ τοῦ profici-
scor), ἀναχώρησις.

profectus, ἰδ. proficiscor.

proficiscenti, ἰδ. proficiscor.

pro-ficiscor, fectus sum, ficisci,

3. ἀποθ. πορεύομαι. 2) πλέω 101, 4.

profūdi, ἰδ. profundo.

pro-fundo, fūdi, fūsum, 3. (ἐκ-
χέω). profundo me (δι)εκχέομαι,
ἐξαπλοῦμαι, ἐξορμῶ.

pro-gredior (pro-grādior), gres-
sus sum, grēdi, 3. ἀποθ. προ-
βαίνω, προχωρῶ, βαδίζω πρὸς
τὰ πρόσω.

progressus, ἰδ. progredior.

pro-hībēo (pro καὶ hābeo), būi,
bītum, 2. εὔρω. aliquem aquā
(ἀφαιρ.) κωλύω τινὰ ἀπὸ τοῦ ὕ-
δατος, κωλύω τινὰ ἀπὸ τῆς ὑ-
δρεύσεως.

proiectus, ἰδ. proicio.

proīcio (πρόφ. projicio, ἐκ τοῦ pro-
iācio), iēcī, iectum, 3. ἀπορρί-
πτω, ἀποβάλλω 98, 1. proicior
(= proicio me) ad terram ῥίπτω
ἐμαυτὸν εἰς τὴν γῆν, ῥίπτομαι
πρὸ τῶν ποδῶν τινος 98, 2.

pro-nuntio, 1. προαναγγέλλω, προ-
δηλῶ 94, 3. διαβεβαιῶ, λέγω
87, 2.

propinquus (ἐκ τοῦ prope, pro-
pinquus, πρβλ. long-inquus),
πλησιόχωρος 88, 5. Οὐσ. πληθ.
οἱ συγγενεῖς (κυρίως ἐξ αἵματος)
103, 2.

propior, ἄ. καὶ θ., ius, οὐ. (γεν.
-iōris), συγκρ. ἐγγύτερος, πλησι-
έστερος. Ὑπερθ. proximus.

proprius, ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. pro-

re, ὑπερθ. proxīme), μετ' αἰτ.,
 ἐγγύτερον, πλησιέστερον.
 pro-rōno, β. δημοσιεύω.
 propositum, i, οὐ. σκοπός, πρόθε-
 σις, σχέδιον.
 propositum, id. propono.
 proposuissem, id. propono.
 propter, πρόθ. μετ' αἰτ. διὰ + αἰτ.,
 ἔνεκα.
 propterea, ἐπίρρ. (propter + ἀφαιρ.
 ἐπίρρ. eā), τούτου ἔνεκα, διὰ
 ταῦτα. propterea quod διὰ ταῦτα
 ὅτι, διότι.
 prosecūtus, id. prosequor.
 pro-sēquor, β. ἀποθ. ἔπομαι, ἐπα-
 κολουθῶ, συνοδεύω.
 pro-tectus, id. protego.
 pro-tēgo, xi, ctum, β. σκεπάζω,
 καλύπτω.
 protīnus, ἐπίρρ. (pro καὶ tēnus),
 (παρ)ευθύς, ἀπ' εὐθείας.
 provincīa, ae, (ἡ πρόσω νικηφό-
 ρος πορεία τοῦ στρατοῦ). ἐπαρ-
 χία.
 proxīmus, id. propior.
 publicus, δημόσιος, id. res.
 puer, puēri, ā. παῖς.
 pugna, ae, (ἡ ἐκ παρατάξεως
 μάχη), μάχη.
 pulsus, id. pello.

Q

quadraginta, τεσσαράκοντα.
 quam, ἐπίρρ. (μετ' ἐπιθ. = ὡς,
 πάνυ, πόσον πολύ). 1) πρὸ ὑπερ-
 θετ. (ὄσον τὸ δυνατόν, ὡς 102, β.

2) (μετὰ συγκριτικόν) ἢ 92, β. 95, 4.
 ἴδ. καὶ prius.

quando, ἐπίρρ. ποτέ, (καμμια
 φ ο ρ ά).
 quantus, πόσος, ὀπόσος.
 quantuscūmque, ὅσοσδήποτε (πο-
 λύς).
 quartus, τέταρτος.
 quascumque, id. quicumque.
 -que, ἐγκλιτ. τέ, καί.
 querens, id. queror.
 quēror, questus sum, quēri, β.
 ἀποθ. παραπονοῦμαι, μετὰ πα-
 ραπόνου λέγω.
 quī, quae, quod. ὅς, ὅστις, ὁ ὀ-
 ποῖος.
 quī (καὶ quis), quae (καὶ qua),
 quid καὶ quod (ἐπιθετικῶς), τίς,
 τί.
 quibusdam, ἀφ. πληθ. τοῦ quidam.
 quicumque, quaecumque, quod-
 cumque, οἷοσδήποτε.
 quidam, quaedam, quoddam
 (ἐπιθετικῶς), γνωστός τις, τίς.
 Πληθυντ. ὠρισμένος ἀριθμὸς,
 τινές.
 quīdem, σύνδ. γε, βεβαίως.
 quidnam, id. quisnam.
 quīētus (μτχ. τοῦ quiesco ἡσυ-
 χάζω), ἡσυχος, ἀκίνητος.
 quīn, σύνδ. (ἐκ τῆς ἀρχ. ἀφαιρ. quī
 καὶ nē μετὰ μίαν ἀρνητικὴν κυ-
 ρίαν πρότασιν) + ὑποτακτ., ὅτι.
 ἴδ. fallo.
 quīndēcim, δέκα πέντε.
 quīnque, πέντε.
 quīnquerēmīs, is, (κατὰ παράλει-

ψιν τοῦ οὔσ. *navis*, ἕκ τοῦ *quinque* καὶ *remus*=κώπη. Πληθ. αἰτ. *quinqueremis* καὶ *quinqueremes*), ἡ πεντήρης (ναῦς).
quis, quid? τίς ; ποῖος ;
quis (καὶ *qui*), *quid*, τίς, τί.
quisnam, quidnam, τίς ποτε ; τίς λοιπόν ; τίς.
quisquam, quaequam, quidquam καὶ *quicquam* (ἐν ἄρρητ. καὶ ὑποθετικῇ προτάσει), τίς.
quisquis, quaequae, quidquid καὶ *quicquid*, (π ᾱ ς) ὅστις, ὅστις-δήποτε.
quo, σύνδ. μεθ' ὑποτακτ. (=ut eō), ἵνα 86,2. 98.2.
quod, ὅτι, διότι.
quoniam, σύνδ. (quom=cum καὶ iam), ἐπειδὴ (λοιπόν), ἐπειδὴ (βεβαίως).
quoque (πιθανῶς ἕκ τοῦ *quō* καὶ *-que*=μετὰ τούτου ἐπίσης), καί, ἔτι, ἐπίσης.

R

radix, rācis, (ῥίζα, πρβλ. καὶ ῥάδ-ιξ).
 Μεταφορικῶς ἐν τῷ πληθ. ἀριθμῶ=ὑπώρειαι, πρόποδες (ὄρους).
ratio, rōnis, ὑπολογισμός, μέριμνα, φροντίς 82,5. μέσον 83,5. τρόπος 85,2. 101, 4. σύνεσις, φρόνησις, περίσκεψις 92,4. αἰτία, αἰτιολογία, δικαιολόγησις 86,2.
recens, ntis, νεόδρεπτος, νεωστὶ κοπεῖς 96,1. 2) οὔσ. ὁ μὴ λαβῶν εἶσέτι μέρος εἰς τὴν μάχην, ὁ μὴ

κεκμηκῶς.
*recerisse, ἀπρμφ. πρκμ. τοῦ recipio. recerissem, recerptus. id. recipio. re-cipio (re-cāpio), cēpi, ceptum, 3. (ἀναλαμβάνω). ὑπισχοῦμαι 82,5. recipio me ὑποχωρῶ, ἀποχωρῶ 97,2. ἀποσύρομαι 102,1. καταφεύγω 102,6. recipior γίνομαι δεκτὸς 102,7. γίνομαι δεκτὸς, παρέχεταιί μοι ἄσυλον 103,3. συνενῶ 82,1.
*recūpero, 1. (ἕκ τοῦ re-cipero [=re καὶ capio]), ἀνακτῶμαι, ἀνακτῶ, κερδίζω ἕκ νέου.
 recusatō, rōnis, ἀρρησις, διαμαρτυρία.
 recūso (re καὶ causa), 1. recūso nē ἀποκρούω, (δὲν θέλω νά...)
 red-ēo, īi, itum, īre, 4. (ἐπανέρχομαι). ad gladium καταφεύγω εἰς τὸ ξίφος (ἐρχομαι εἰς χεῖρας, εἰς συμπλοκήν, εἰς ξιφομαχίαν).
 redītus, ūs, ᾶ. ἐπιστροφή, ἐπάνοδος.
 re-fēro, tūli, lātum, ferre, 3. κομίζω.
 re-fīcio (re-fācio), fēci, fectum, 3. (πάλιν ποιῶ). συμπληρῶ (τὰ κενὰ τοῦ στρατεύματος).
 re-fūgio, fūgi, —, 3. (ὀπίσω φεύγω), καταφεύγω, διὰ τῆς φυγῆς ζητῶ τὴν σωτηρίαν, ἐκφεύγω (= recipio me) 95,4. 99.4.5. 101,6.
 regīus βασιλικός, τοῦ βασιλέως.
 relātus, id. refero.
 relictus, id. relinquo.
 re-linquo, līqui, lictum, 3. κατα-**

λείπω 87,3. relinquo cohortes praesidio (δοτ.) καταλείπω κοόρ-
ταις (ὡς) φρουράν 89,2. 95,3. ὑπολείπω (ἄ φ ί ν ω) 92,1. ἐγκα-
ταλείπω 97,2. θέτω ἐν δευτέρῳ
μοίρῳ, θεωρῶ τι ὡς δευτερεῦόν
102,1.

reliquēram, ἰδ. relinquo.

reliquus, λοιπός, ὑπόλοιπος.

re-mānēō, mansi,—, 2. μένω ὀπί-
σω, παραμένω.

remansi, ἰδ. remaneo.

re-mitto, 3. πέμπω ὀπίσω.

re-nōno, 1. ἀνανεώνω. rursus re-
nōno (κατὰ πλεονασμὸν) πάλιν ἐκ
νέου ἀναλαμβάνω, ἐπαναρχίζω.

re-pērio, reppēri, repertum, 4.
(ἀνευρίσκω). occasionem τυγχά-
νω εὐκαιρίας, εὐρίσκω εὐκαιρίαν.

repressi, ἰδ. reprimo.

re-prīmo (re-prēmo), pressi, pres-
sum, 3. ἀναστέλλω, μειώνω 92,5.
ἀνακόπτω, ἐπέχω (σ τ α μ α τ ῶ)
93,1.

re-quiesco, ēvi,—, 3. ἀναπαύομαι
(ξεκουράζομαι).

rēs, rēi, πράγμα. res militaris (τὸ
στρατιωτικὸν πράγμα), αἱ πολε-
μικαὶ ἐπιχειρήσεις 83,3. res
frumentaria (πράγμα σιτικόν),
τὸ ἀφορῶν εἰς τὸν σῖτον, τὰ ἐπι-
τήδεια. res publica ἢ respu-
blica, γεν. καὶ δοτ. rei publi-
cae κλπ. πολιτεία, (κράτος). res
(πληθ.) αἱ συνδιαλέξεις, αἱ συνο-
μιλίαι 104,1.

re-sisto, stīti,—, 3. ἀνθίσταμαι,
μάχομαι.

re-spīcio (re καὶ [spēcio]), rexi,
pectum, 3. (στρέφω ὀπίσω νὰ
ἴδω). στρέφομαι (πρὸς τινα).

re-spondēō, ndi, nsum, 2. ἀπο-
κρίνομαι, ἀπαντῶ.

retentus, ἰδ. retineo.

re-tīnēō (re καὶ tēnēō), tinūi, ten-
tum, 2. δὲν ἀφίνω, δὲν ἐγκατα-
λείπω, διατηρῶ 92,3. retineor
ἐμποδίζομαι 102,5.

reversūrus, ἰδ. revertor.

revertor, reverti (ἐξ ἐνεστ. re-
verto), reverti, 3. ἀποθ. (ἢ μτχ.
reversus), ἐπανέρχομαι, ἐπιστρέ-
φω, ἐπανακάμπτω.

rex, regis, ἄ. βασιλεύς.

ripa, ae, ὄχθη. ripa impedita
ὄχθη ἀπροσβάτος (δύσκολος).

rinus, i, ἄ. ρυάκιον, (ποτάμιον).

robur, robōris, οὐ. (ἀγρία δρυς).
2) πυρήν, ἄνθος (οἱ κράτιστοι,
οἱ λογάδες) τοῦ στρατοῦ.

rursus, ἐπίρρ. πάλιν, ἐκ νέου,
(ἀκόμη μίαν φοράν).

S

sacerdotium, īi, οὐ. τὸ ἀξίωμα τοῦ
ιερέως, ἱερωσύνη 82,4. 83,1.

saepe, ἐπίρρ. (συγκρ. saepius.
Ἵπεροθ. saepissime), πολλάκις,
ἐπανειλημμένως.

sagittarius, īi, ἄ. τοξότης.

salus, ūtis, σωτηρία, διάσωσης,
(χάρις).

sanguis, ĩnis, ἄ. αἷμα, (ζωή).
 satis, ἐπίρρ. λίαν. satis longus
 (=tam longus) οὔτω (τόσον) μα-
 κρός. satis est ἐπαρκεῖ 92,1.
 sc̄apha, ae, σκάφη (=λέμβος τῶν
 νεῶν), ἐφόλκιον, (φ ε λ ο ὕ κ α).
 sc̄io, sc̄īvi, sc̄itum, 4. γιγνώσκω,
 γνωρίζω.
 se (καὶ sese), ἑαυτόν, -τήν, -τό,
 -τούς κλπ., ἰδ. sui, 1.
 se-clūdo (se καὶ clāudo), si, sum,
 3. ἀποκλείω, ἀποχωρίζω.
 seclūsi, ἰδ. seclūdo.
 secum=cum (πρόθ.) se (ἄφαιρ.),
 μεθ' ἑαυτοῦ, μεθ' ἑαυτῶν κλπ.
 secundus (ἐκ τοῦ sequor)=δεύτε-
 ρος, εὐνοϊκός, οὔριος.
 sed, σύνδ. ἀλλά.
 semper, ἐπίρρ. πάντοτε. 2) πολλά-
 κίς 96,1.
 senatorĭus, συγκλητικός.
 senātus, ūs, ἄ. σύγκλητος.
 senatusconsultum, i, οὐ. (καὶ κε-
 χωρισμένως senatūs [γεν.] con-
 sultum) συγκλήτου δόγμα.
 septem, ἑπτά.
 sequimĭni, β' πλ. προστ. ὁ. sequor.
 sententiā, ae, γνώμη.
 s̄quor, secūtus sum, s̄qui, 3.
 ἀποθ. ἔπομαι, ἀκολουθῶ.
 serpo, psi, ptum, 3. ἔρπω, διαδί-
 δομαι, ἐξαπλοῦμαι. ignis serpit
 latius τὸ πῦρ λαμβάνει εὐρυτέ-
 ρας διαστάσεις.
 servo, 1. (σφῶζω). institūtum τηρῶ
 τὸ (στρατιωτικὸν) ἔθος 84,3. δια-

φυλάττω 89,1.
 servus, i, ἄ. δοῦλος.
 seu, ἰδ. sive.
 sese, ἰδ. se.
 sex, ἕξ.
 si, σύνδ. εἰ, ἐάν, ἄν.
 sibi, ἑαυτῶ κλπ. ἰδ. sui, 1.
 sic, ἐπίρρ., οὔτως, οὔτω.
 sicut, ἐπίρρ., ὅσπερ, οὔτως.
 signum, i, οὐ. σημεῖον 85,4. 90,3.
 93,1. 93,5 (=vexillum). sig-
 na militaria (σημεῖα στρατιωτι-
 κά), σημαῖαι 95,4. 99,4. ὄργανα
 μουσικὰ 92,5.
 sim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ sum.
 similĭter, ἐπίρρ. ὁμοίως.
 simul, ἐπίρρ. ταυτοχρόνως.
 sine, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἄνευ.
 singulāris, e, μοναδικός.
 singŭli, ae, a, ἀνὰ ἕνα. singulas
 cohortes detraxit ἀνὰ μίαν κο-
 ὄρτιν (ἀνὰ ἕν τάγμα) ἀπέσπασε.
 sinister, sinistra, sinistrum, εὐώ-
 νυμος, ἀριστερός.
 sive (πρὸ φων. ἢ συμφ.) ἢ seu (πρὸ
 συμφ.) σύνδ. εἴτε. sive-sive
 εἴτε-εἴτε.
 sociētas, ātis, ἑταιρεία (ἐκ Ῥω-
 μαίων πολιτῶν εἰσπράττουσα τοῦς
 φόρους τῶν ἀγροτῶν ἐν ταῖς
 ὅωμ. ἐπαρχίαις ἀντὶ ὄρισμένου
 μισθώματος), συνδικᾶτον.
 sollicito, 1. ἐξεγείρω, (ἐξ)ωθῶ εἰς
 στάσιν (εἰς ἀποστασίαν).
 solvo, solvi, solūtum, 3. λύω.
 solvo (naves) a terra λύω τὰς

ναῦς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἐκπλέω, ἀνά-
γομαι 101,6. 102,7.
soror, ōris, ἀδελφή.
spatium, īi, οὐ. spatium tempo-
ris καὶ ἀπλῶς spatium διάστη-
μα χρόνου, χρονικὸν διάστημα
84,1. 95,1. τόπος, γῶρος 92,1.
103,2. διάστημα (μεταξὺ δύο
τόπων) 92,1. 103,2.
specto, 1. (ἀπο)βλέπω. haec spec-
tans (εἰς) ταῦτα ἀποβλέπων, (ἐπὶ
τῷ σκοπῷ νά...)
sperassem (= speravisse), ἰδ.
spero.
spēro, 1. ἐλπίζω.
spes, spei, ἐλπίς.
(spons, ptis), μόνον κατ' ἀφαιρ.
suā sponte ἀφ' ἑαυτῶν, αὐτο-
βούλως, ἄνευ διαταγῆς.
statūo, ōnis, φυλακεῖον (τόπος ἐν-
θα τοποθετοῦνται στρατιῶται φυ-
λακῆς ἔνεκα).
statūo, ūi, ūtum, 3. ἀποφασίζω.
stringo, nxi, ctum, 3. (πρὸβλ.
στραγγίζω=διὰ πίεσεως ἐξά-
γω). gladium (ἀντὶ τοῦ συνη-
θεστέρου destringo gladium)
σπῶμαι (ἀνασπῶμαι) τὸ ξίφος,
σύρω τὸ ξίφος.
strinxī, ἰδ. stringo.
structus, ἰδ. struo.
strūo, xi, ctum, 3. κατασκευάζω.
studium, īi, οὐ. σπουδή, προθυμία.
stupa, ae (σύππη), συππεῖον.
subēram, ἰδ. subsum.
sub-īcīo (πρόφερε subjicīo, sub

καὶ iācīo), iēcī, iectum, 3. ὑπο-
βάλλω. aciem collibus (δοτ.)
προσάγω (πλησιάζω) τὸν (παρα-
τεταγμένον) στρατὸν ὑπὸ τοῦς
λόφους (ὑπὸ τοῦς πρόποδας τῶν
λόφων). subicīo me (ἀντὶ aciem
meam) iniquis locis (δοτ.) ὑπο-
βάλλω ἑμαυτὸν (τὸν στρατὸν μου)
εἰς τόπους ἀνίσους (τ. ἔ. εἰς τό-
πους στρατηγικῶς δυσμενεῖς).
sublātus, ἰδ. tollo.
sub-īūo (ἐκ τοῦ sub-lāvo), ūi,
ūtum, 3. (ὑπονίπτω) montem
ὑπολούω (βρέχω) τὸ ὄρος (τοῦς
πρόποδας τοῦ ὄρους).
subsēquī, ἀρρηφ. τοῦ subsequor.
sub-sēquor, 3. ἀκολουθῶ κατόπιν.
sub-sum, (ὑπόκειμαι). subest ἐγ-
γύς ἐστι, πλησιάζει.
suc-cēdo (sub-cedo), 3. alicui,
διαδέχομαι τινα.
successi, ἰδ. succedo.
1. sūi, sibi, se, ἀντων., ἰδ. 102,6.
κ. ᾶ.
2. sui, (98,2), ἰδ. suus.
sum, fūi, esse, εἶμαι, εἶμί. aliquis
ἢ aliquid est praesidio (δοτ.)
εἶναι τις ἢ τι βοήθεια (πρὸς βοή-
θειαν). sum ad aliquid χρησι-
μεύω πρὸς τι 101,2. est pericu-
lo (ἀφαιρ.) capitis mei εἶναι μετὰ
κινδύνου τῆς κεφαλῆς μου (ἢ ζωή
μου κινδυνεύει) 102,6. fui consul
ὑπῆρξα (διετέλεσα, ἐχορημάτισα)
ὑπατος. ventus est ἄνεμος εἶναι
(πνέει). sum in curatione regni

εἶμαι ἐν τῇ ἐπιτροπεύσει τοῦ βασιλείου, ἐπιτροπεύω τὸν ἀνῆλικον βασιλέα.

summa, ae, ὁ (διὰ τῆς λογιστικῆς ἀποτελούμενος) ἀριθμὸς, σύνολον. quae summa erat milium XXII ὅς (ἀντί: ὧν κοόρτεων) ὁ ἀριθμὸς ἦτο εἴκοσι δύο χιλιάδων. Ἰδ. καὶ diffido.

summōtus, ἰδ. summōveo.

sum-mōveō (sub-mōveō), 2. ἐκδιώκω, ἀπωθῶ.

summus (ὑπερθ. τοῦ supērus), ἀνώτατος, μέγιστος. Ἰδ. superior.

sumo (subs[=sub]-ēmo), sumpsī, sumptum, 3. λαμβάνω (παρὰ τὴν θέλησιν), εἰσπράττω βίαι) 103,1.

1. sumptus, ūs, ἄ. δαπάνη, ἔξοδα.

2. sumptus, ἰδ. sumo.

superior, ius, (γεν. iōris. Συγκρ. τοῦ supērus), πρότερος.

supēro, 1. νικῶ (=vincō).

super-sum, ἐπιζῶ 87,2. ὑπολείπομαι 91,2.

sup-porto (sub-porto), 1. προσκομίζω, φέρω.

suprā, ἐπίρο. (ἐκ τοῦ superā [parte]), ἀνωτέρω.

suspiciō, ōnis, ὑποψία.

sus-tinēo (subs[=sub] καὶ tēneo), tinīi, [tentum ἦ] tentātum, 2. ἀντέχω (β α σ τ ὦ) 94,2. impetum ὑπομένω τὴν ἔφοδον 84,4.

suus, ἑαυτοῦ, -τῆς, -τῶν (ἰδικός του, ἰδικός της, ἰδικός των). nihil sui

οὐδὲν τῆς ἑαυτῶν περιουσίας, οὐδὲν ὅπερ ἀνῆκεν αὐτοῖς 98,2.

T

tabella, ae (ξύλινος μικρὸς πίναξ). δελτίον ψηφοφορίας.

tabernaculum, i, οὐ. σκηνή.

taeda, ae, ξύλον ῥητινοῦχον). δάξ.

tam, ἐπίρο. τόσον (πολύ). tam (μετ' ἐπιθέτου) οὕτω, τόσον.

tamen, σύνδ. ὅμως.

tametsi, σύνδ. εἰ καί.

tantus, τοσοῦτος, τόσον σπουδαῖος.

tantum (αἰτ. τοῦ οὐ. tantum), ἐπίρο. κατὰ πολὺ 96,4. tantum ut τοσοῦτον ὥστε 101,3.

tardius, ἐπίρο. συγκρ. (τὸ θετ. tarde βραδέως), βραδύτερον.

tectus, (κυρίως μυχ. τοῦ tēgo). Ὅς ἐπίθετον=constrātus κατεστρωμένος). scaphae tectae ἀκάτια (πλοιάρια) «καταστρώματα ἔχοντα» 100,2.

tēgo, texi, tectum, 3. (στέγω) καλύπτω, περιφρουρῶ, προστατεύω 102,3.

telum, i, οὐ. (βέλος), ἀκόντιον.

temēre ἐπίρο. ἀλογίστως, ἀπερισκέπτως, εἰκῆ.

tempestat, ātis, τρικυμία (=procella).

tempōris, γεν. τοῦ tempus.

temptandus, ἰδ. tempto.

tempto, 1. πειρᾶν λαμβάνω, ἀποπειρώμενος (διακινδυνεύων) μαρθάνω.

tempus, pōris, οὐ. χρόνος. isdem
(=iisdem) temporibus (ἀφαιρ.)
κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. eodem
tempore κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον.
tempus anni ἡ ὥρα τοῦ ἔτους.
tendi, παθ. ἀπρμ. τοῦ tendor, ten-
tus sum καὶ σπανιώτ. tensus
sum, tendi, ἰδ. tendo.

tendo, tetendi, —, 3. (τείνω).
praetorium «πήγνυμι», διατείνω
(τε ν τ ὶ ν ω, σ τ ῆ ν ω) τὴν σκη-
νὴν τοῦ στρατηγοῦ, «σκηνο-
πηγῶ».

tēpēo, tenūi—, 2. κατέχω. πληρῶ
88,2. me loco (ἀφαιρ.) κρατῶ
ἐμαυτὸν ἐν τῇ (τεταγμένῃ) θέσει,
διατηρῶ τὴν θέσιν μου 94,1.
καταλαμβάνω, γίγνομαι κύριος
101,1. διατηρῶ, κρατῶ 102,3.

tergum, i, οὐ. νῶτον, νῶτα. a ter-
go ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐκ τῶν νώτων.

terni, ἀνά τρεῖς, τρεῖς.

terra, ae, ξηρὰ 101,6. ἔδαφος 98,2.

terrēo, rūi, ἴtum, 2. φοβῶ, πτοῶ.

tertius, τρίτος.

testis, is, ἄ. ὁ μάρτυς.

timēo, ūi, —, 2. φοβοῦμαι.

timor, ōris, ἄ. φόβος.

timuisse, timuissem, ἰδ. timeo.

tollo, sustūli, sublātum, 3. αἴρω.
clāmōrem αἴρω κραυγὴν, ἄλα-
λάζω, «ιάχω» 92,5. ἀφαιρῶ,
ἀποκομίζω (π α ἰ ρ ν ω) 103,1.

tot, ἄκλ. τοσοῦτος, τοσοῦτοι.

totus, (γεν. totius, δοτ. toti), ὅλος
ὀλόκληρος, ἅπας.

traditus, ἰδ. trado.

trā-do (ἐκ τοῦ trans-do), dīdi, dī-
tum, 3. παραδίδω.

tradūco (trans-duco), 3. διαβιβάζω.

tres, trīa, (γεν. trium), τρεῖς.

trichīla, ae, σκιάς, κλισία φυλλο-
σκεπῆς καὶ φυλλόστρωτος, παρὰ-
πηγμα φυλλοσκεπὲς (εἶδος κρεβ-
βατίνας ἢ π έ ρ γ κ ο λ α ς).

tribūnus, i, ἄ. (ὁ φύλαρχος, ὁ
προϋστάμενος φυλῆς τινος). tri-
bunus militum (στρατιωτικὸς)
χιλίαρχος.

trīginta, τριάκοντα.

trirēmis, is, (tres καὶ remus=κώ-
πη), ἡ τριήρης (ναῦς).

tuba, ae, σάλπιγξ.

tuemīni, β' πληθ. προστακτ. ὁ. tueor.

tuēor, tuītus sum, 2. ἀποθ. φυ-
λάττω, ὑπερασπίζω.

tuli, ἰδ. fero.

tum, ἐπίρρ. τότε.

tunc, ἐπίρρ. τότε.

turmātum, ἐπίρρ. ἱλαδόν, κατ' ἕλας.

U

ubi, σύνδ. ὡς, εὐθύς ὡς, ἀφοῦ
93,5. 98,2.

umquam, ἐπίρρ. ποτέ. ὁ. Id. neque.

unā, ἐπίρρ. (ὁμοῦ, ἅμα). unā cum
alίquo μετὰ τινος.

undīque, ἐπίρρ. πανταχόθεν.

unīus, γεν τοῦ unus.

unīversus, σύμπας. unīversi σύμ-
παντες, ἀθροοί, ὁμοθυμαδόν.

unus, (γεν. unīus, δοτ. unī), εἷς.

2) εἷς μόνον (unus modo, unus omnino) 82,1. 82,3.5. 89,1. 102,4. 3) μόνος, εἷς μόνος 91,2.

urbānus, ἄστικός, τοῦ ἄστεως.

urbs, urbis, πόλις (ἰδίᾳ ἢ Ῥώμη.

Ποβλ. Ἄστν= Ἀθῆναι, Πόλις= Κωνσταντινούπολις).

1. usus, ūs, ἄ. ἐμπειρία, ἄσκησις 84,3. 86,5 (ἰδ. manus), 93,1. χρεία, ἀνάγκη 96,2. 103,1. cum usus adesset (= si quando usus ἢ opus esset, si usus veniret) ἐάν ποτε (ὀσάκις) παρίστατο χρεία, ἐν ὄρῳ ἀνάγκης.

2. usus, μτχ. τοῦ utor 95,5. 100,3.

1. ut, ἐπίορ. ὄσπερ 85,1. 86,5. 93,3. 94,3. 96,4. 104,1. 2) (τρόπος καὶ αἰτία) ut... existunt 104,1.

2. ut, σύνδ. 1) χρονικός· ὡς, εὐθύς, εὐθύς ὡς 94,5. 2) τελικός· ὅπως, ἵνα, 82,1.5. 85,2. 86,5. 92,2.3.5. 95,1. 102,2.3. 102,7. 103,3. 3) συμπερασματικός· ὥστε 82,2.84,3. 85,4. 92,1. 94,5. 96,1.4. 101,7. ut= ita ut 84,2.

uterque, utrāque, utrumque, (γεν. utriusque), ἑκάτερος, ἑκάτεροι, ἀμφοτέροι.

1. ūti (ἀντὶ ut σύνδ.), 86,1. 101,3. 102,2.

2. ūti, ἀπροφ. τοῦ utor 83,5, 90,1. ūtor, ūsus sum, ūti, 3. ἀποθ. χρῶμαι, μεταχειρίζομαι 90,1. χρησιμοποιοῦμαι (ἐκμεταλλεύομαι) 83,5. 95,1. re frumentariā commodi-

ore χρῶμαι τοῖς ἐπιτηδεύουσιν ὄσων, ἔχω τὰ τρόφιμα ἀνευ μεγάλων ἐμποδίων, «ὄσων τῆς τροφῆς εὐπορῶ». usus tempore anni commodiōre ἐπωφεληθεῖς, τυχῶν ὄρας τοῦ ἔτους (ἐπὶ οὐχ ἡς) εὐνοικῆς (κατὰ λέξιν εὐνοϊκώτερας). ducibus usi centurionibus (ἀφαιρ.) χρῆσάμενοι τοῖς ἑκατοντάρχους (ὡς) ἀρχηγούς, σχόντες τοὺς ἑκατοντάρχους ὀδηγούς, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν ἑκατοντάρχων.

utrum, πότερον. utrum—an πότερον—ἢ.

✓

valēo, lūi, —, 2. (ὕγιαίνω). equitatu (ἀφαιρ.) ἰσχύω κατὰ τὸ ἱππικόν, ἔχω μεγάλας ἱππικὰς δυνάμεις.

valetūdo, dīnis, (εὐεξία). ἐπὶ κακῆς ἐννοίας· ἀσθένεια, καχεξία, νόσος. vallum, i, οὐ. (τὸ μετὰ πασσάλων ὠχυρωμένον πρόχωμα). χαράκωμα, πρόχωμα, «χάραξ».

vehementer. ἐπίορ. μεγάλως, σφοδρῶς.

velim, ἔνεστ. ὑποτακτ. τοῦ volo. vellem, προτ. ὑποτακτ. τοῦ volo.

venīo, vēni, ventum, 4. ἐρχομαι, ἀφικνοῦμαι. in deditiōnem ἐρχομαι εἰς παράδοσιν, παραδίδομαι. cum classe venio μετὰ στόλου ἐρχομαι (πλέω).

ventus, i, ἄ. ἄνεμος.

verbum, i, οὐ. λόγος, λέξις.

vero, ἐπίρρ. βεβαίως, «μὴν» (=re-
vērā) 87,6. 93,2. 94,3. 95,5. 2)
ἐναντιωμ. σύνδ.: δέ, ἀλλὰ 84,2.
versor, ἀποθ. 1. (στρέφομαι). δια-
τρίβω, εἶμαι, εὐρίσκομαι.

versus, πρόθ. (ἐπιτασσομένη), μέγρι.
Larīsam versus πρὸς τὴν κα-
τεύθυνσιν τῆς Λαοίσης.

verto, rti, rsum, 3. στρέφω. terga
στρέφω τὰ νῶτα, τρέπομαι εἰς
(ἄτακτον) φυγὴν.

vester, vestra, vestrum, ὑμέτερος,
(ιδιῶς σας).

vetus, vetēris, παλαιός, πολὺν ἢ
δη χρόνον ὑπάρχων, παλαιμαχος.

vexillum, i, οὐ. (ὑποκοριστικὸν
τοῦ vĕlum=δρόνη). σημαία (ἱπ-
πικοῦ), σῆμα, σημεῖον. Τοῦτο ἀ-
νετείνετο ἄνωθεν τῆς σκηνῆς τοῦ
στρατηγοῦ.

vicem, ἰδ. vicis.

vīcis, γεν. (τοῦ ἀχρήστου vix).
αἰτ. vicem μετὰ τῆς in=in vī-
cem καὶ κερωρισμένως in vicem)
ἀμοιβαίως 98,3.

victor, ōris, ἄ. νικητής.

victoriā, ae, νίκη.

vidēo, vīdi, visum, 2. 1) βλέπω,
ὁρῶ 87,4. 94,5. 96,1. 2) vi-

deor φαίνομαι, εἶμαι φανερός,
βλέπει (ἢ νομίζει) τις ὅτι ἐγώ...
νομίζομαι, φαίνομαι τινι 82,2.
85,1. 4. 87,7. 92,4. 96,4. 3)
videor ἀντὶ mihi videor πι-
στεύω, νομίζω 84,1.

viginti, εἴκοσι.

vidlo, 1. (ἐκ τοῦ vis), βιαίως με-
ταχειρίζομαι, κακοποιῶ.

vir, viri, ἄ. ἀνὴρ.

vires, virium, ἰδ. vis.

virtus, ūtis, ἀνδρεία.

vis (αἰτ. vim, ἀφαιρ. vi), δύναμις
(σωματική). Πληθ. vires, ium κλπ.

vivus, ζωντανός, ζῶν.

vix, ἐπίρρ. μόλις.

vōco, 1. καλῶ.

vōlo, volūi, velle, θέλω.

voluisse, ἰδ. volo.

voluntariī, ōrum, ἄ. οἱ «ἐθελοντὴν
στρατευόμενοι», οἱ ἐθελονταί.

voluntas, ātis, θέλησις, προθυμία
84,1. ἐπιθυμία, πρόθεσις 102,7.

voluptas, ātis, τέρσις, εὐχαρί-
στησις.

vulnus, nēris, οὐ. τραῦμα. sine
vulnere ἄνευ τραύματος, ἄνευ
αἵματοχυσίας, ἀναιμακτί.

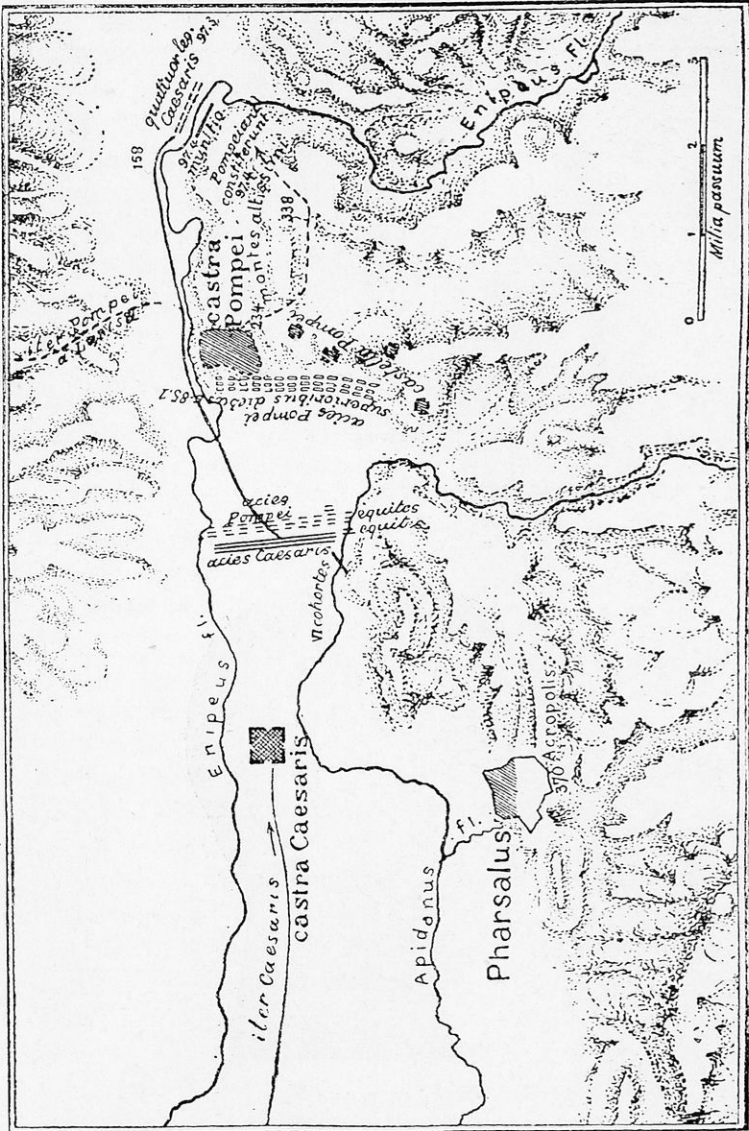
ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

ΠΟΜΠΗΙΟΣ

(Κατά Stoffel)

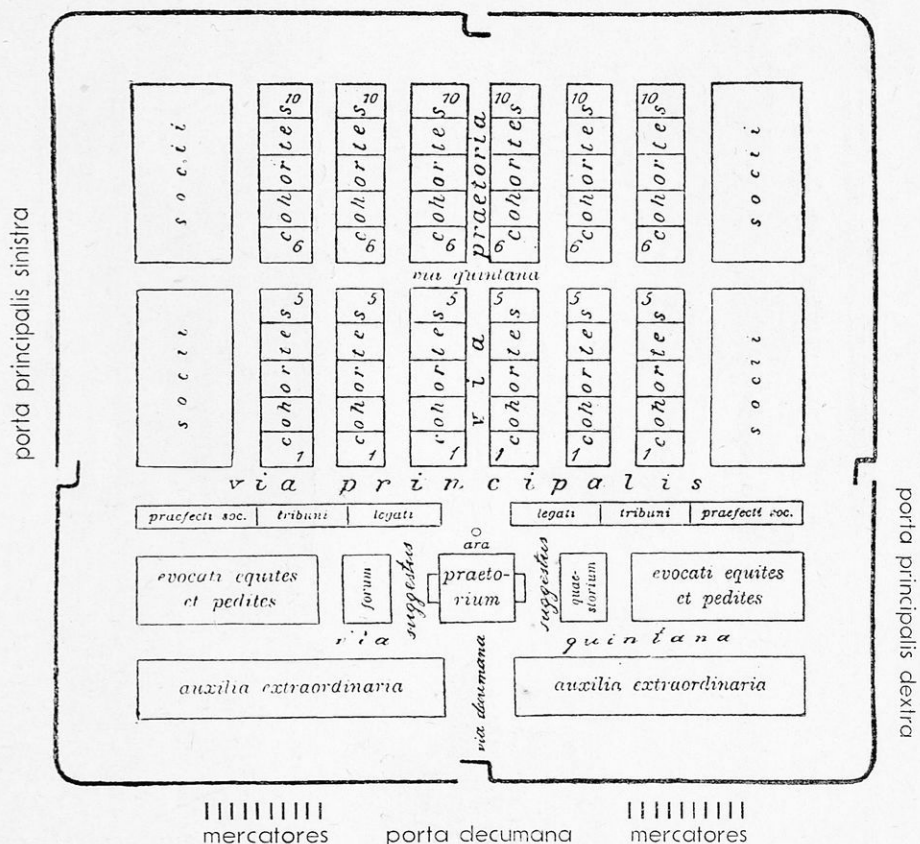
Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΛΟΝ ΜΑΧΗ

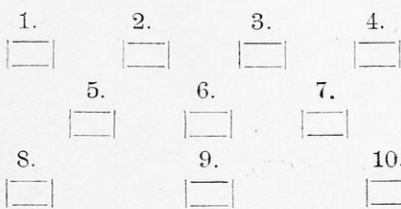
cohors in statione

porta praetoria

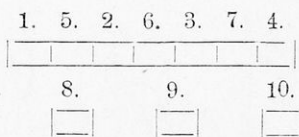
1

prima aciēs

secunda aciēs

tertia aciēs.

2

3

1) Castra Romana (44). 2) Ο λεγών ἐν παρατάξει (31 και 32).
 3) Ο λεγών ἐν παρατάξει ἀπό το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

4

5

6

4) Aquilifer (25)*. 5) Signifer (26). . 6) Aquila (25).

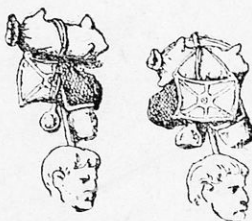
* Οι ἔριθμοι παραπέμπουσιν εἰς τοὺς ἀντιστοίχους παρασελιδίου ἀριθμοὺς τῶν σελίδων 31-42.

7

8

9

7) Miles legionarius (3 και 22). 8) Vexillum (28 και 29). 9) Sarcinae
ή Mulus Marianus (11 και 23).

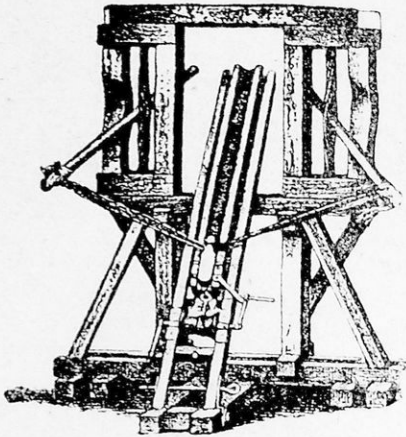
10

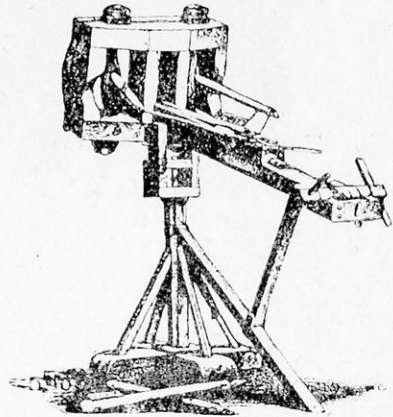
11

12^α12^β

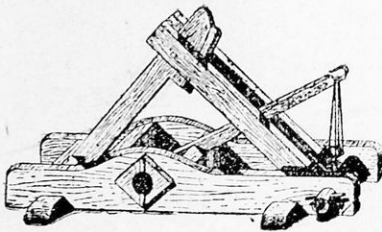
10) Centurio (12 και 63). 11) Funditor (18). 12^α) Tuba (29). 12^β) Cornu (29).

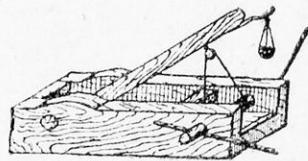
13

14

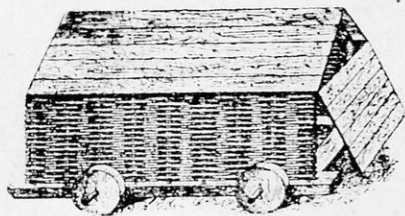

15

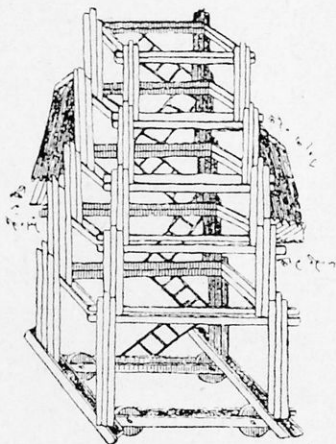

16

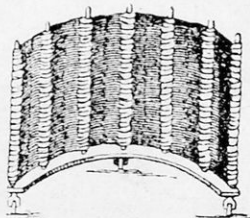
13) Ballista (23 α'). 14) Catapulta (23 α'). 15) Funda librilis (23 α').
16) Scorpio ή Onager (23 α').

17

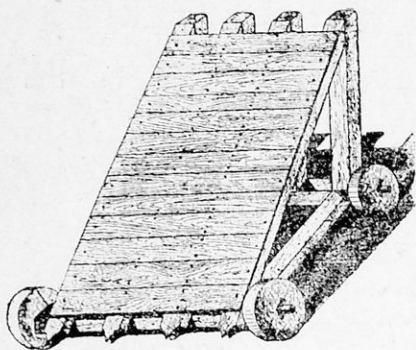

18

19

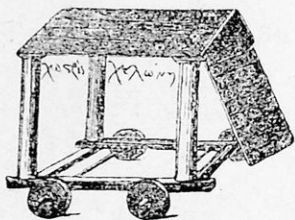
17) Vinea (23 β'). 18) Turris ambulatoria (23 β'). 19) Pluteus (23 β').

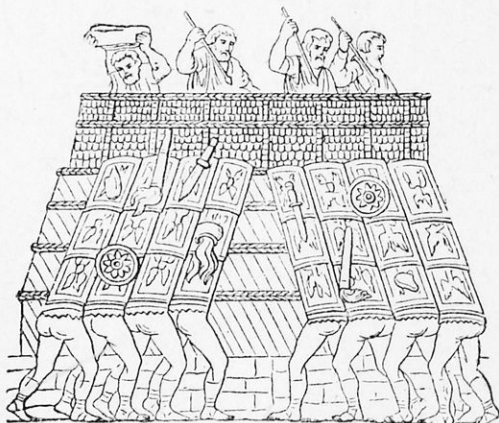
20

21

22

23

20) Testudo (23 β'). 21) Testudo arietaria (23 β'). 22) Testudo fossaria (23 β'). 23) Testudo (Συνασπισμός 40).

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

σελ. 22	στίχος	4	κάτ.	ἀντί	recceerunt	ἀνάγν.	fecerunt
» 31	»	1	»	»	ἐκτός	»	ἐκτός
» 38	»	8	»	»	praerorium	»	praetorium
» 39	»	1	»	»	tela immittere	»	tela ἢ pila immittere
» 41	»	2	»	»	φηψίση	»	ψηψίση
» 43	»	12	ἄν.	ἀπαλειπτέον :	praetorium]	ἀρ.	46 κ. 47
» 43	»	3	κάτ.	ἀντί	praestarent	»	praestaret
» 46	»	7	»	»	castris]	γρ.	castris] (γερουνδ.ἔλλεις)
» 46	»	16	»	»	dimicari]	»	dimicari] (ἀπροσώπως)
» 47	»	2	»	»	aggred.	»	aggrederetur
» 47	»	4	»	»	aperto	»	aperto]
» 47	»	9	»	»	in	»	in]
» 47	»	19	»	»	cog.	»	cogitavissent
» 49	»	9	κάτ.	»	X	»	X.
» 49	»	8	»	»	IX	»	IX.
» 50	»	7	ἄν.	»	X	»	X.
» 50	»	11	»	»	X	»	X.
» 52	»	8	κάτ.	»	(ἀφαιρ.)	»	(ἀφαιρ.).
» 53	»	11	ἄν.	»	IX	»	IX.
» 53	»	12	»	»	VIII	»	VIII.
» 55	»	8	»	»	barbarisque	»	barbarisque]
» 57	»	9	»	»	(ἀπολέσωσι	»	(ἀπολέσωσι).
» 58	»	11	κάτ.	»	disiderarent	»	desiderarent
» 60	»	5	ἄν.	»	δυνατόν	»	δυνατόν
» 60	»	14	κάτ.	»	ἀφαιρ. τροπ.	»	ἀφαιρ. ἀπόλ. τροπ.
» 74	»	15	ἄν. στ. α'	»	adiungo	»	ad-iungo
» 78	»	10	» » β'	»	conficīo	»	con-ficīo
» 80	»	11	ἄν. » α'	»	consul	»	consul,
» 81	»	11	κάτ. » α'	»	custōdia	»	custōdīa
» 82	»	9	» » β'	»	Ξ Ε Τ Ε Ν Τ Ὠ Ν Ω	»	Ξ Ε Τ Ε Ν Τ Ὠ Ν Ω)
» 84	»	2	ἄν. » α'	»	castris	»	castris (ἀφαιρ.)
» 91	»	15	κάτ. » α'	»	εὐγενούς	»	εὐγενοῦς]
» 91	»	14	» » α'	»	benigne]	»	benigne)
» 92	»	6	ἄν. » α'	»	medius	»	medius
» 94	»	3	κάτ. » α'	»	ob-īcio	»	ob-īcio
» 94	»	2	ἄν. » β'	»	occasīo	»	occasīo
» 101	»	4	» » β'	»	re-cipīo	»	re-cipīo
» 101	»	12	» » β'	»	recūpero	»	recūpēro
» 102	»	3	» » β'	»	re-spīcio	»	re-spīcio
» 105	»	6	κάτ. » α'	»	sus-tinēo	»	sus-tīnēo
» 106	»	14	ἄν. » α'	»	tenū—,	»	tenūi,—,

024000025546

Άνάτοχος έκτυπώσεως - βιβλιοδεσίς: ι. & π. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ — Στοά Άρσακείου 6
